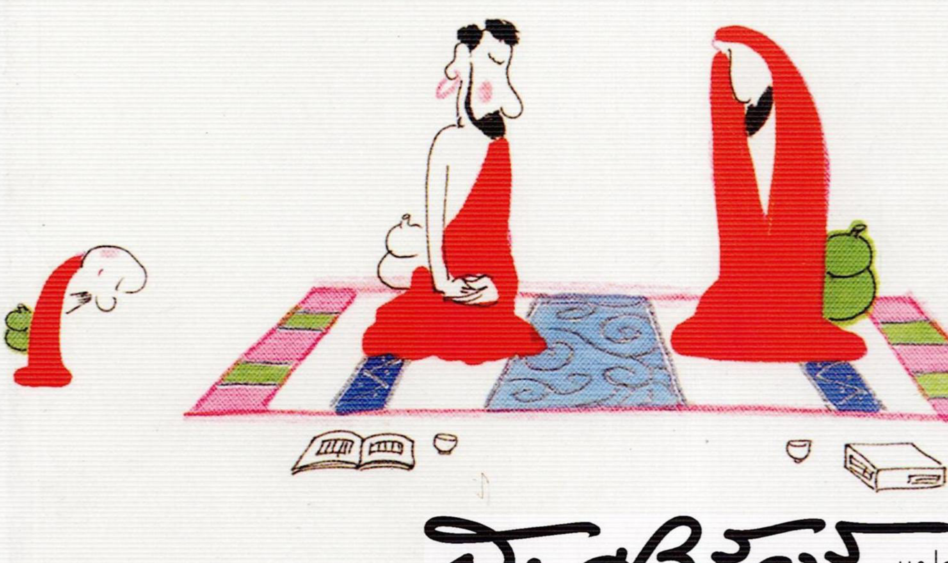
ถ้อยคำ
จากรากผัก

ส. ศิวรักษ์ แปล

ถ้อยคำจากรากผัก
ส. ศิวรักษ์ แปล

菜根譚

ถ้อยคำจากรากผัก

สมาคมเผยแผ่คุณธรรม "เต็กก่า" จีจินเกาะ
พิมพ์ถวายเนื่องในงานมุทิตานุสรณ์
สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต ป.ธ.๙)
วัดญาณเวศกวัน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม
พระธรรมเจดีย์ (สมคิด เขมจารี ป.ธ.๙)
วัดทองนพคุณ เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร
๕ ธันวาคม ๒๕๕๙

ถ้อยคำจากรากผัก
ถ่ายทอดเป็นภาษาไทยโดย ส. ศิวรักษ์
แปลจากฉบับภาษาอังกฤษ
Vegetable Roots Discourse
Wisdom from Ming China on Life and Living
Caigentan by Hong Zicheng
Translated by Robert Aitken with Daniel W.Y. Kwok

พิมพ์ครั้งแรก กันยายน ๒๕๕๖
พิมพ์ครั้งที่สอง ธันวาคม ๒๕๕๙

จัดพิมพ์โดย
สมาคมเผยแผ่คุณธรรม "เต็กก่า" จีจินเกาะ
เลขที่ 247/1 ซอยวัดทองนพคุณ (สมเด็จเจ้าพระยา 17)
ถนนสมเด็จเจ้าพระยา เขตคลองสาน กรุงเทพฯ 10600
โทรศัพท์ 0-2437-2196, 0-2863-3275
โทรสาร 0-2863-3276

จำนวนพิมพ์ ๒,๐๐๐ เล่ม

ถ้อยคำจากรากผัก

VEGETABLE ROOTS DISCOURSE

Wisdom from Ming China on Life and Living

ถ่ายทอดเป็นภาษาไทยโดย

ส. ศิวรักษ์

หง จื้อเฉิน

รจนาเป็นภาษาจีน

CAIGENTAN BY HONG ZICHENG

โรเบิต เอตกิน

Robert Aitken

แปลเป็นภาษาอังกฤษ ด้วยความร่วมมือของ

เดเนียล ก็อก

Daniel W.Y. Kwok

มุทิตากถาพจน์

畏寒時欲夏，苦熱復思冬。
妄想能消滅，安身處處同。
草食勝空腹，茅堂過露居。
人生解知足，煩惱一時除。

——蓮池大師《知足詩》

นึกหน่ายหนาวคราคราวครั่งคิมหันต์ไหย
ร้อนแรงโรยโอดโอยหวนเหมันต์หา
ดับฟุ้งซ่านปล่อยวางสิ้นจินตนา
สุขกายาทุกที่ถ้วนล้วนดุจเดียว
กลืนกินหญ้าพาคลายผ่อนท้องกิ่วได้
เพิงอาศัยใช้หลบร่มจงเฉลียว
คนเกิดมารู้พอเพียงเพียงพอเชียว
สิ้นส่วนเสี้ยวกิเลสดับตัดกังวล

(บทกวีแห่งความพอเพียง: พระมหาเถระเหลียนฉือ รจนา)

กวีวัจน์ข้างต้นเป็นธรรมนิพนธ์ที่กล่าวถึงปรัชญาการดำเนินชีวิตที่ประสานแนวคิดของเต๋า ยู้ (ลัทธิบัณฑิตของขงจื๊อ) และพุทธไว้เป็นหนึ่งเดียว ซุกซ่อนภูมิปัญญาของอริยชนเบื้องก่อนที่เข้าถึงนิรกรรมภาวะ (เต๋า) ความสมถะสันโดษ (ยู้) และอนัตตา (พุทธ) อันเป็นสารัตถธรรมสำคัญของชีวิต

ผู้ที่ประพันธ์บทกวีดังกล่าว คือ พระมหาเถระเหลียนฉือ ซึ่งเป็นพระสังฆปริณายก องค์ที่ ๘ แห่งนิกายสุขาวดี ท่านเป็นชาวเมืองหางโจวและเป็นหนึ่งในจตุรสมณะผู้ลือนามตอนปลายราชวงศ์หมิง ซึ่งร่วมสมัยเดียวกันกับท่านหง จื้อเฉิน ผู้รจนา ***ถ้อยคำจากรากผัก*** กล่าวกันว่าบทกวีนี้ท่านเขียนขึ้นภายหลังจากที่ได้อ่าน ***ถ้อยคำจากรากผัก*** ของหง จื้อเฉิน แล้วเกิดแรงบันดาลใจจึงได้จารจดกวีนิพนธ์นี้ไว้ในอรรถกถาธรรมของท่าน ดังสมณะท่านนี้เป็นผู้ที่ริเริ่มและส่งเสริมให้มีการสานเสวนาระหว่างนิกายเซนและนิกายสุขาวดีขึ้น ซึ่งเอื้อให้พุทธศาสนิกชนได้เข้าถึงหลักธรรมตามแนวทางของทั้งสองลัทธินิกายนี้อย่างแยบยล เฉกเช่นที่ท่าน Roshi Shaku Soen พระมหาเถระแห่งนิกายเซนของญี่ปุ่นได้นำหลักปรัชญาอันลุ่มลึกของพุทธ เต๋า ยู้ ที่ซุกซ่อนอยู่ใน***ถ้อยคำจากรากผัก*** มาเทศนาสั่งสอนอย่างแยบคาย ดังปรากฏเป็นธรรมาอรรถาธิบาย ซึ่งอาจารย์สุลักษณ์ ศิวรักษ์ ได้บรรจงแปลถ่ายทอดออกมาสู่พากย์ไทย และอนุญาตให้นำมารวมจัดพิมพ์เพิ่มไว้เป็นบทนำของหนังสือ***ถ้อยคำจากรากผัก*** ที่ท่านได้เคยถักถ้อยร้อยเรียงไว้ก่อนแล้ว เป็นส่วนให้หนังสือเล่มนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยท่านผู้แปลมีความประสงค์ให้จัดพิมพ์ถวายเป็นมุทิตาสักการะแด่พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต ป.ธ.๙) เจ้าอาวาสวัดญาณเวศกวัน ที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณสถาปนาขึ้นเป็นที่ **สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ญาณอดุลสุนทรนายก ปาพจนดิลกวรานุศาสน์ อารยางกูรพิลาสนามานุกรม คัมภีรญาณอุดมวิศิษฏ์ ตรีปิฎกบัณฑิต มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี อรัญวาสี** และแด่พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระเทพปริยัติมุนี (สมคิด เขมจารี ป.ธ.๙) เจ้าอาวาสวัดทองนพคุณ และเจ้าคณะภาค ๑๑ ที่ได้รับพระราช-

ทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นธรรมที่ **พระธรรมเจดีย์ ศรีปริยัติคุณ วิบูลสิทธินายก ตรีปิฎกบัณฑิต มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี** จึงในการนี้คณะกรรมการสมาคมเผยแผ่คุณธรรม "เต็กก่า" จีจินเกาะ ได้มีมุทิตาจิตรับเป็นเจ้าภาพดำเนินการผลิตจัดพิมพ์หนังสือ ***ถ้อยคำจากรากผัก*** ขึ้น เพื่อให้สำเร็จประโยชน์แก่มงคลศุภกาลดังกล่าวและเป็นส่วนร่วมในการเผยแผ่ศาสนธรรมให้กว้างขวางยิ่งขึ้นสืบต่อไปในภายภาคหน้า

หวังว่า ***ถ้อยคำจากรากผัก*** นี้ จะนำมาซึ่งโอชารสแห่งธรรม สู่ท่านผู้ที่ได้อ่านทบทวนไตร่ตรองแล้วนำ ***ถ้อยคำจากรากผัก*** นั้นไปขบเคี้ยวขบคิด เพื่อยังชีวิตให้มีความเอมอิ่มในปัญญา เพื่อเดินด้นไปบนมรรคาแห่งการบรรลุรู้ เข้าสู่ธรรมทวารในเบื้องปลาย

ธำรง ปัทมภาส

สมาคมเผยแผ่คุณธรรม "เต็กก่า" จีจินเกาะ
คลองสาน ธนบุรี
๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙

คำอธิบายในการพิมพ์ครั้งแรก

เมื่อ ส. ศิวรักษ์ มอบหนังสือเล่มนี้ให้สำนักพิมพ์สยาม-ปริทัศน์ตีพิมพ์ ทางสำนักพิมพ์ได้ติดต่อขอลิขสิทธิ์ในการแปล โดยผ่านคุณงามพรรณ เวชชาชีวะ ซึ่งได้รับอุปการคุณด้วยดี

ผู้แปลหนังสือเล่มนี้ ไม่ทราบมาก่อนเลยว่ามี ***คัมภีร์รากผัก*** จากต้นฉบับภาษาจีนเดียวกัน โดย วิทยา โสภณดิเรกรัตน์ เป็นผู้แปลตรงจากภาษาจีน จึงไม่ได้เอ่ยคำขอบคุณผู้บุกเบิกในทางนี้ไว้ให้ปรากฏ เสียดายที่เล่มดังกล่าว ซึ่งตีพิมพ์แต่ พ.ศ. ๒๕๔๘ ขาดตลาดไปเสียแล้ว ถ้ามีการจัดพิมพ์ขึ้นใหม่ ก็จะดีทีเดียว

ระหว่างนี้ ขอให้ท่านอ่านเล่มนี้ไปพลางๆ และหวังว่าท่านคงจะได้รับความรู้และความรื่นรมย์ไปด้วยตามอัธยาศัย

ส. ศิวรักษ์ เล่าว่าสมัยเมื่อยังเป็นเด็กชอบฟังวิทยุ (ช่วงนั้นยังไม่มีโทรทัศน์) ซึ่งตัดตอนเอาถ้อยคำจาก ***หิโตปเทศ*** ของเสฐียรโกเศศ-นาคะประทีป มาออกอากาศ เป็นเหตุให้เขาสนใจภารตวิทยา และงานของท่านนักปราชญ์ทั้งคู่นั้นสืบต่อมา

หวังว่า ***ถ้อยคำจากรากผัก*** เล่มนี้อาจมีคุณประโยชน์ให้กับผู้ใฝ่รู้ เห็นคุณค่าของจีนวิทยาด้วยบ้างก็ได้ โดยที่ทั้งท่านเสฐียรโกเศศ และท่านนาคะประทีป ก็มีอุปการคุณในทางจีนวิทยาให้เราด้วย นอกเหนือไปจากไทยคดีศึกษา

ขณะที่ ส. ศิวรักษ์ แปลหนังสือเล่มนี้ เขามีอายุเกิน ๘๐ ปี แล้ว และที่ถูกใจเขาที่สุดก็ภาค ๒ ข้อ ๖๒ ที่ว่า

๑ รู้ไว้ว่าเมื่อมีความสำเร็จก็ต้องมีความล้มเหลว ตราไว้ว่า ที่เธอประสงค์จะสำเร็จนั้น ขอให้ยืดหยุ่นไว้บ้าง ฯ เมื่อมีชีวิต ก็รู้ไว้ด้วยว่า ย่อมมีความตาย อย่าใช้เวลาให้หมกมุ่นมากไปกับการแสวงหาทางที่จะให้ชีวิตยืดยาวออกไป ๗

พร้อมกันนี้ ก็ขอขอบคุณนายตั้งบุ่งเฮี้ยง ซึ่งเป็นกัลยาณมิตรผู้อาวุโสของผู้แปล ที่ได้กรุณาเขียนชื่อหนังสือเล่มนี้เป็นภาษาจีนที่ใบรองปก ท่านผู้นี้มีแก่ใจเขียนคำอวยพรให้เป็นภาษาจีนมาก่อนแล้ว ดัง ส.ศิวรักษ์ เคยเอาไปลง ส.ค.ส. มา ๒ ปีแล้วด้วยซ้ำ บุตรธิดาของท่านกับ ส.ศิวรักษ์ ก็เกื้อกูลกันและกันเป็นเวลาหลายปี โดยเฉพาะก็ วนิดา ตันติวิทยาพิทักษ์ ซึ่งล่วงลับไปแล้ว เธอเป็นวีรสตรีที่คนร่วมสมัยควรรู้จัก ดังได้เอารูปและประวัติย่อๆ ของเธอมาลงในปฏิทินของมูลนิธิเสฐียรโกเศศ-นาคะประทีป สำหรับปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ด้วยแล้ว ปฏิทินดังกล่าวออกทุกๆ ปี เนื่องในชาตกาลครบศตวรรษของ นายป๋วย อึ๊งภากรณ์ ในอีก ๓ ปีข้างหน้า

และท้ายสุดนี้ต้องขอขอบคุณ นายธำรง ปัทมภาส ที่เขียนคำนำให้อย่างไพเราะอีกด้วย

คำนำในการพิมพ์ครั้งแรก

莫嫌茶水淡、須知淡中有味
休言菜根苦、要在苦中求甜

อย่าตินํ้าชาว่าจืด พึงรู้หว่างจืดรสหลาย
พักกล่าวรากผักขมไป ให้หาหวานในกลางขม

(กวีเต๋า)

นํ้าชานั้นหากเปรียบสุราที่มีรสเข้มข้นแล้ว ต้องนับว่าจืดชืดยิ่งนัก หากแต่ในความจืดชืดของชา กลับนำพาความชุ่มฉ่ำดำดื่มด้วยรสชาติอันกลมกล่อมมาให้ผู้ที่ดื่มร่ำ สำหรับรากผักอันฝาดขมย่อมมิอาจเปรียบความหวานหอมของใบผักได้ หากแต่ในความฝาดขมของรากผัก กลับแฝงไว้ด้วยความหวานละมุนแห่งรสชาติผัก นี้ฉันใด ***ถ้อยคำจากรากผัก*** ก็ฉันนั้น

ถ้อยคำที่กระชับสั้นง่ายแต่ได้อรรถรสในหนังสือเล่มนี้ก็อุปมาดังรากผักอันสั้นห้วนแต่ก็ควรจะลิ้มลอง ขอเพียงอย่าติว่าฝาดขม รับรองว่าผู้อ่านย่อมจะได้ชมชิมรสชาติอันเอมโอษฐ์อย่างแน่นอน

วัฒนธรรมจีนนั้น ให้ความสำคัญกับถ้อยคำที่สื่อแสดงความหมายต่อการดำเนินชีวิต แฝงข้อคิดและปรัชญาแห่งคุณธรรมความเป็นมนุษย์ ดังปรากฏหนังสือหรือคัมภีร์ที่รวบรวมบทกวีวัจนะและพจน์พากย์ภาษิตของนักคิดนักเขียนแลเหล่านักปราชญ์เมธีเป็นจำนวนมาก ที่ถ่ายทอดสืบต่อมานานนับ

เป็นพันปี ไม่ว่าจะเป็น ***ซานจื่อจิง*** (คัมภีร์ตรีอักษร) ***เชียนจื่อเหวิน*** (บทนิพนธ์พันอักษร) ***ตี้จื่อกุย*** (จารีตแห่งศิษย์) ***ฮั่นซู*** (ประชุมนิพนธ์สมัยฮั่น) ***เสี้ยวจิง*** (คัมภีร์ความกตัญญู) เป็นต้น โดยที่บางเล่ม ก็เป็นที่รู้จักกันดีของนักอ่านชาวไทย เช่น ***เหลี่ยวฝาน ซือ-ซวุ่น*** (โอวาทสี่ของเหลี่ยวฝาน) หรือ ***เอ้อสือซื่อเสี้ยว*** (ยี่สิบสี่ยอดกตัญญู) หนังสือเหล่านี้ มีทั้งที่รวบรวมคำคมของปวงปราชญ์ มีทั้งที่เป็นสุภาษิตของชาวบ้าน และมีทั้งที่เป็นงานประพันธ์ของบัณฑิตในอดีตผู้คงแก่เรียนในแต่ละยุคสมัย โดยวัฒนธรรมจีนนั้นมุ่งเน้นให้มนุษย์มีความประพฤติตั้งอยู่ในครรลองคลองธรรม มีศีลธรรม จริยธรรม และคุณธรรม เป็นเครื่องกำกับชีวิต ในการสืบต่ออารยธรรมแห่งวิญญูชน เพื่อความเป็นคนหรือมนุษย์ที่แท้

กล่าวสำหรับ ***ไช่เกินถาน (ถ้อยคำจากรากผัก)*** เล่มนี้เป็นงานประพันธ์ของ **หง จื้อเฉิน** นักปราชญ์ชาวจีน ผู้โดดเด่นมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในช่วงปลายราชวงศ์หมิง งานเขียนของท่านเน้นย้ำในเรื่องสาระของชีวิต โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับธรรมชาติของความเป็นคน กล่าวถึงฟ้า-ดิน-มนุษย์ ซึ่งรวมเป็น **ซานไฉ** หรือไตรวิทย์ โดยผสานทัศนะจากหลักคำสอนของ **ซานเจี้ยว** หรือไตรศาสน์ คือ เต๋า พุทธ และขงจื้อ ด้วยถ้อยคำที่กระชับ สั้น ง่าย และได้อารมณ์ขัน โดยหนังสือนี้เป็นที่แพร่หลายในประเทศจีน เกาหลี และญี่ปุ่น ดังในสมัยต่อมาก็ได้มีการแปลถ่ายทอดออกสู่ภาษาต่างๆ เป็นจำนวนมาก โดยที่สาระสำคัญของ ***ถ้อยคำจากรากผัก*** นั้น คือประสงค์ให้ผู้อ่านได้ขบคิดถ้อยคำทั้งสามร้อยหกสิบข้อนั้นอย่างใคร่ครวญ ค่อยๆ ขบเคี้ยวรากผักที่ทั้งย่อยยากและฝาดขมนั้น เพื่อเข้าถึงรสชาติที่ทั้งเอร็ดอร่อยและหวานหอมของธรรมชาติที่แท้จริง

จำเพาะผู้ที่ย่างสู่ชราวัยในยามรัตติกาลของชีวิต แม้รากฟันเริ่มร่อยหรอ แต่ขอเพียงแค่ได้ขบเคี้ยวรากผักสักครั้งคงทำให้จิตใจได้เอมอิ่มก่อนที่จะพิงพักหลับนอน จึงนับเป็นโชคเป็นพรของพวกเราที่อาจารย์สุลักษณ์ ศิวรักษ์ ได้เมตตาคัดสรร ***ถ้อยคำจากรากผัก*** นี้ มาแปลถอดความให้พวกเราได้อ่านกัน ทำให้รากผักนั้นย่อยง่ายขึ้น ได้รสชาติที่ทั้งไม่ฝาดและไม่ขม ทำให้เราสามารถซึมซับรับเอาสาระของความเป็นคนจากหนังสือเล่มนี้มาได้อย่างสมบูรณ์ เพราะผู้แปลได้ขบเคี้ยวรากผักนั้นด้วยตนเองอย่างสุจริตใจ จึงนับเป็นผลงานแปลอันล้ำค่าในปัจฉิมวัยของ ส. ศิวรักษ์ สมดังชื่อของผู้เขียนที่ว่า **จื้อเฉิน** คือ ความมีศรัทธาในตนเองโดยแท้เทียว

ธำรง ปัทมภาส

จันทรคติจีนแปดแปด ศกมะเส็ง

คำปรารภ

ข้าพเจ้าเคารพนับถือ โรเบิต เอตกิน มานาน ในฐาน อาจารย์เซน ผู้มีศิษยานุศิษย์มาก หากเป็นคนอ่อนน้อมถ่อมตน สมกับเป็นผู้ปฏิบัติธรรม ทั้งท่านยังเป็นสดมภ์หลักในการก่อตั้ง ขบวนการพุทธศาสนิกเพื่อสังคมในสหรัฐ (Buddhist Peace Fellowship) ดังถือได้ว่าท่านเป็นกัลยาณมิตรคนสำคัญของ ข้าพเจ้า แม้อายุมากแล้ว ท่านก็มาร่วมประชุมกับเรา ณ สวน โมกขพลาราม ในรายการประชุมประจำปีของ International Network of Engaged Buddhists อีกด้วย ก่อนลงไปไชยา ท่านมาค้างที่บ้านข้าพเจ้า ซึ่งถือว่าเป็นเกียรติยิ่งนัก และเวลา ข้าพเจ้าไปรัฐฮาไวอิ ท่านมักเชิญให้ข้าพเจ้าพักกับท่าน และจัด ให้ข้าพเจ้าไปแสดงปาฐกถาธรรมอีกด้วย แม้เมื่อชราภาพแล้ว ข้าพเจ้าก็ยังได้ไปเคารพท่านก่อนวาระสุดท้ายของท่าน เราเรียก ท่านกันว่า Aitken Roshi ซึ่งแปลง่ายๆ ว่า ท่านอาจารย์เอตกิน แต่ท่านให้เรียกท่านว่า Bob อย่างเป็นกันเอง ตามแบบอเมริกัน

Bob Aitken หรือ Aitken Roshi เขียนหนังสือธรรมะ ไว้มาก และแปลจากภาษาจีนและญี่ปุ่นก็มีไม่น้อย ข้าพเจ้าเคย ปรารภกับท่าน ว่าอยากขออนุญาตท่านแปลบางเล่มเป็นภาษา ไทย ท่านบอกว่ายินดี โดยที่งานนิพนธ์ของท่าน ยังไม่มีเป็นภาษา ไทย ทั้งๆ ที่ข้าพเจ้าแปลและสนับสนุนให้แปลงานจากเพื่อนฝรั่ง และนักคิดนักเขียนนอกกระแสหลัก ออกเป็นไทยมามิใช่น้อย แล้ว ในรอบกึ่งศตวรรษมานี้ แต่แล้วก็ยังไม่มีงานของท่านผู้นี้เป็น สยามภาคเอาเลย

และแล้วข้าพเจ้าก็ไปพบเรื่อง ***Vegetable Roots Discourse*** Caigentan by Hong Zicheng ซึ่งท่านจัดทำร่วมกับ Daniel W.Y. Kwok เห็นว่า น่าที่ข้าพเจ้าจะถ่ายทอดเป็นภาษาไทย ให้สมกับคำสัญญาที่ข้าพเจ้าเคยให้ไว้กับท่าน โดยเห็นว่าคำแปลจากเล่มนี้น่าจะมีประโยชน์กับสาธุชนคนไทยทั่วๆ ไปอีกด้วย แม้ข้าพเจ้าจะไม่รู้ภาษาจีน ถ่ายทอดจากภาษาอังกฤษก็น่าจะสื่อสาระได้ตามสมควร ดังข้าพเจ้าเคยทำมาแล้วกับ ***มนุษย์ที่แท้*** ของจางจื๊อ จากฉบับภาษาอังกฤษของทอมัส เมอตั้น

ต้นฉบับที่ตีพิมพ์ในสหรัฐนั้น มีทั้งภาษาอังกฤษและภาษาจีน หากข้าพเจ้าไม่กล้านำเอาสองภาษานั้นมาลงพิมพ์ไว้ด้วย เพราะเห็นว่าภาษาไทยของข้าพเจ้ายังห่างไกลจากต้นฉบับทั้งสองนั้นมากนัก ข้าพเจ้าเพียงถ่ายทอดข้อความให้อ่านกันระหว่างผู้ไม่รู้เท่านั้นเอง ต่อไปคงมีผู้รู้ภาษาจีนอย่างดี ถ่ายทอดออกเป็นไทยได้ดีกว่าข้าพเจ้าในกาลข้างหน้า

ใช่แต่เท่านั้น ฉบับที่ตีพิมพ์ในสหรัฐยังมีคำอธิบายต่างๆ อีกมาก หากข้าพเจ้าตัดออกเสียหมด เพราะต้องการสื่อสารอย่างง่ายๆ อย่างไปพ้นวิชาการ ผู้ต้องการอะไรๆ ยิ่งไปกว่านี้ขอให้ไปหาฉบับภาษาอังกฤษเอาเองก็แล้วกัน

งานแปลชิ้นนี้ ข้าพเจ้าได้ความช่วยเหลือจาก น.ส.ลัดดา วิวัฒน์สุระเวช เป็นอันมาก ซึ่งนอกจากจะอ่านลายมือข้าพเจ้าได้อย่างชำนาญแล้ว ยังช่วยเปิดพจนานุกรม หาคำบางคำที่ข้าพเจ้าติดขัด มาเสนอไว้ให้ข้าพเจ้าคัดเลือกเอามาลงไว้ในเล่มนี้อีกด้วย จึงขอขอบใจเธอเป็นพิเศษ

นอกไปจากนี้แล้ว นายธำรง ปัทมภาส ยังมีแก่ใจแก้ไขคำแปลของข้าพเจ้าให้เข้าใกล้กับถ้อยคำในภาษาจีนอีกด้วย จึงขอขอบคุณบุคคลทั้งสองนี้ไว้ในที่นี้

ก็ปีนี้ เป็นปีที่ข้าพเจ้าไปเรียนภาษาอังกฤษถึงเมืองแก้ว อันกล่าวแล้วคือ สหราชอาณาจักรบริเตนใหญ่ ได้ครบ ๖ ทศวรรษพอดี เพื่อนไทยที่มีน้ำใจไมตรีอันได้แก่ นายประวิทย์ เยี่ยมแสนสุข นายปรีดา เตียสุวรรณ์ นายปิติ คุณกุลวรนันท์ และนายศิโรช อังศุวัฒนะ พากันชวนข้าพเจ้าให้กลับไปเยี่ยมประเทศนั้น โดยอุดหนุนค่าเดินทาง ค่าที่พัก ฯลฯ รวมถึงขับรถให้ในประเทศนั้นด้วย ข้าพเจ้าจึงเห็นว่า ถ้าได้ตีพิมพ์เล่มนี้ทันในช่วงแห่งการเดินทางด้วยกันในประเทศดังกล่าว เพื่อนๆ ที่ไปด้วยอาจมีเวลาอ่านเล่มน้อยๆ นี้ด้วยก็ได้ จึงขออุทิศคุณความดีจากหนังสือเล่มนี้แด่ท่านนั้นๆ โดยอุทิศให้เยาวมิตร ผู้มีอุปการคุณและเป็นกำลังใจในทางจีนวิทยาให้ข้าพเจ้าอีกสองคนคือ นายถาวร สิกขโกศล และนายธำรง ปัทมภาส ด้วย

พร้อมนี้ก็ขอขอบใจ ภรณี นาถะเดชะ ศิษย์ที่เคยเรียนมากับข้าพเจ้า ณ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อเกือบห้าทศวรรษมาแล้ว แล้วเธอไปเป็นอาจารย์อยู่ที่สหรัฐ ซึ่งกรุณาติดต่อกับเจ้าของลิขสิทธิ์ที่อนุญาตให้ภาคไทยนี้เกิดขึ้นได้สมความปรารถนาที่ข้าพเจ้าต้องการจะบูชาคุณอาจารย์เอตกิน ดังได้ปรารภไว้แต่แรกนั้นแล้ว

๒๐-๘-๕๖

บทนำ
ประเทืองใจคนใจแคบ

D.T. Suzuki (1870-1966) ตายจากไปครบ ๕๐ ปี โดยที่เขาเป็นคนสำคัญที่นำ Zen ไปเผยแผ่ในโลกตะวันตก ทั้งแนวคิดที่ไปพ้นความคิด และภาวนามัยที่แหวกออกไปจากแนวทางของพุทธศาสนากระแสหลักต่างๆ แม้เขาจะเป็นนักเขียน นักพูดมากกว่านักปฏิบัติ แต่เขาก็เริ่มแนวทางของ Zen ให้ปรากฏได้กว้างขวางออกไป จนคำนี้เป็นที่รู้จักกันยิ่งกว่าคำว่า Chan ในภาษาจีน ซึ่งเป็นต้นตอของแนวทางนี้อีกที โดยที่คำนี้มีมาจากคำบาลีว่า ***ฌาน*** หรือสันสกฤตว่า ***ธยาน*** นั้นเอง

อาจารย์ของสุซุกิ เป็นนักพรตชื่อ Roshi (แปลว่าพระอาจารย์ หรือมหาเถระ) Shaku Soen ซึ่งบวชอยู่ในนิกายเซนในปี ค.ศ. ๑๘๗๐ (เขาเกิดก่อนหน้านั้น ๑๐ ปี) เมื่ออายุ ๒๐ ปี ได้รับ Zen inka ซึ่งแสดงว่าเขาสามารถสอนธรรมปฏิบัติได้อย่างเป็นทางการ

ค.ศ. ๑๘๘๕ เขาเข้าเรียนวิชาทางโลกของฝ่ายตะวันตก ณ Keio University ระหว่าง ค.ศ. ๑๘๘๗-๑๘๘๙ ไปศึกษาพุทธศาสนาที่อินเดียและลังกา และบวชเป็นพระฝ่ายเถรวาทด้วย

ค.ศ. ๑๘๙๓ ไปร่วมประชุม World's Parliament of Religions ที่ชิคาโก เอกสารที่เขานำไปแสดง ณ ที่ประชุมแห่งนี้ D.T. Suzuki แปลให้ โดยสุซุกิมาสมัครตนเป็นลูกศิษย์และได้รับนามในทางธรรมว่า Daisetsu (แปลว่าผู้อ่อนน้อมถ่อมตน)

ณ นครชิคาโก Shaku Soen ได้พบกับ Paul Carus ชาวเยอรมัน ซึ่งอพยพไปอยู่สหรัฐ และสนใจเผยแผ่พุทธศาสนา ดังงานอมตะของเขาชื่อ *Gospel of Buddha* ซึ่งเขาขอให้สุซุกิแปลเป็นภาษาญี่ปุ่น และชากุส่งสุซุกิไปทำงานร่วมกับพอล คารุส ที่เมือง La Salle ใกล้นครชิคาโก

สุซุกิอยู่สหรัฐนาน และได้ภรรยาเป็นชาวอเมริกัน ซึ่งเขียนเรื่อง *Mahayana Buddhism* เป็นภาษาอังกฤษ สุซุกิได้เขียนและแสดงบรรยายเรื่อง Zen ไว้มาก

ต่อมา เขาได้พบ Christmas Humphreys ผู้ก่อตั้ง The Buddhist Society ขึ้นที่อังกฤษ ในปี ค.ศ. ๑๙๒๔ ทั้งสองนี้เป็นกัลยาณมิตรกัน โดยฮัมเฟรส์เผยแผ่งานของสุซุกิเป็นภาษาอังกฤษ และตีพิมพ์เผยแผ่ไปอย่างกว้างขวาง ต่อมาฮัมเฟรส์ส่งศิษย์สาวชาวเยอรมันไปเรียนสมาธิภาวนาแบบ Zen และบวชในนิกายนี้ ก่อนตายฮัมเฟรส์ยกคฤหาสน์ของเขาให้เป็นวัดตามแนวทางของ Zen และศิษย์สาวคนนี้ได้เป็นเจ้าวัดสืบต่อมาจนบัดนี้

ข้าพเจ้าเคยแปลงานของสุซุกิตีพิมพ์แจกในงานพระราชทานเพลิงศพเจ้าคุณอุปัชฌาย์ (พระเทพวิมล ชุ่ม ติสาโร) วัดทองนพคุณ แต่ พ.ศ. ๒๕๐๓ นั้นแล้ว และมีคนอื่นๆ แปลงานของสุซุกิแพร่หลายออกไปมากแล้ว แต่งานของอาจารย์เขา คือ Roshi Shaku Soen ยังไม่มีใครแปล เผอิญข้าพเจ้าพบคำแปลของท่านที่ Wayne Yokoyama แปลเป็นภาษาอังกฤษและลงพิมพ์ใน ***The Middle Way*** วารสารของ The Buddhist Society (Aug. 2016, Vol.91 No.2)

Wayne Yokoyama เอ่ยถึงสมัยราชวงศ์ซ้องของจีน ว่ามีบัณฑิตในทางลัทธิขงจื้อคนหนึ่งชื่อ Wang Xinmin ซึ่งกล่าวว่า *"ก็ต่อเมื่อใครก็ตาม ถอยกลับไปขบเคี้ยวกัดรากผักซึ่งเล็กน้อยมาก นั่นแหละเขาจึงจะเรียนรู้ถึงสิ่งต่างๆ เป็นเรือนร้อย"*

อาจารย์ Shaku Soen นำเอาวลีดังกล่าวมาตั้งเป็นคำเทศนาว่าด้วย "ถ้อยคำจากรากผัก" ซึ่งมีที่มาจากบัณฑิตจีนชื่อ Hong Zicheng ในสมัยราชวงศ์หมิง โดยท่านได้ศึกษาคัมภีร์จากทั้งสามลัทธินี้ แล้วเลือกคัดสรรธรรมบุปผา เพื่อพิจารณาถึงสถานภาพของพุทธ ทั้งทางส่วนตนและทางส่วนรวม

เผอิญข้าพเจ้าได้ถอดถ้อยคำของหง จื้อเฉินมาแปลเป็นภาษาไทย ผ่านภาษาอังกฤษของโรเบิต เอตกิน ด้วยความร่วมมือของเดเนียล ก๊อก โดยได้เคยตีพิมพ์เป็นเล่มแล้วชื่อ ***ถ้อยคำจากรากผัก*** ซึ่งเป็นปรัชญาชีวิตของจีนแต่สมัยราชวงศ์หมิง

ปรากฏว่าคำเทศน์ของท่าน Shaku Soen ที่แสดงบรรยายให้แต่ ค.ศ. ๑๙๒๐ นั้น Wayne Yokoyama แปลเป็นอังกฤษว่า The Musing of a Megre Mind : Sermon's of a Buddhist Abbot โดยท่านชากุ โสเอน ยกถ้อยคำของท่านหง จื้อเฉินที่เขียนไว้เป็นภาษาจีน เอามาลงไว้เป็นดังคาถา แล้วท่านอธิบายเป็นภาษาญี่ปุ่น ซึ่งเวน โยโกยามาแปลเป็นอังกฤษ แล้วข้าพเจ้าถ่ายทอดมาเป็นภาษาไทยอีกที แต่เพื่อความแม่นยำ ได้ขอให้นายธำรง ปัทมภาส ช่วยตรวจแก้ให้ด้วย และได้ น.ส. ลัดดา วิวัฒน์สุระเวช ดีดพิมพ์ให้เช่นเคย และเห็นควรให้นำมารวมพิมพ์เป็นบทนำสำหรับ ***ถ้อยคำจากรากผัก*** เพื่อให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยหัวข้อธรรมที่แปลใหม่นี้ แม้จะมีที่มาจากต้นฉบับภาษาจีนเหมือนกัน แต่การถอดความนั้นเป็นไปตามความเข้าใจของผู้ให้อรรถาธิบาย ดังนั้น จึงอาจมีถ้อยความแตกต่างไปจากฉบับเดิมบ้าง แต่นัยยะแห่งธรรมคงเป็นหนึ่งเดียว ดังนี้

๏ ผู้ที่ปกปักรักษาวิถีแห่งคุณงามความดี อาจเงียบเหงา ด้วยต้องตัดขาดจากตัวเองไปสักพัก หากใครก็ตามคิดว่าฉลาดพอที่จะสนองงานผู้มีอำนาจวาสนา ในที่สุด เขาอาจถูกทอดทิ้งให้อยู่ในความหนาวเหน็บตลอดกาล อารยชนพิจารณาโลกแห่งวัตถุธรรม ด้วยการเพ่งพิศสิ่งซึ่งอยู่นอกเหนือสรรพสิ่ง อารยชนคิดถึงมรดกที่จะสืบต่อในระยะยาวหลังจากตนทอดร่าง การถูกทอดทิ้งให้อยู่ในความหนาวเย็นอย่างชั่วครั้งชั่วคราว ยังดีกว่าถูกทอดทิ้งให้อยู่ในความหนาวยะเยือกตลอดกาล ๚

คำอธิบายของท่านชากุ โสเอน

"การปกป้องวิถีแห่งคุณความดี" วิถี (เต๋า) เป็นพื้นฐานของอัตตา ณ ที่นี้แล้ว แม้ท่านที่เป็นมุนี ก็จะรู้สึกคุ้นเคย พร้อมกันนั้น ก็ย่อมเป็นไปได้ว่าในช่วงชีวิตแห่งการงานของเราทั้งหมดอาจไม่ได้ผลอะไรเลย เมื่อสมัยโน้น พระศากยมุนีพุทธะ ผู้ซึ่งประสูติมาเป็นเจ้าชายแห่งราชอาณาจักรแห่งหนึ่ง ทรงสละราชบัลลังก์ ทรงปฏิเสธพระสถานะอันสูงส่ง ดังทรงโยนฉลองพระองค์เก่าๆ ออกไปฉะนั้น ทรงเก็บพระองค์อยู่ในอาราม เพื่อทรงทรมานพระวรกายถึงหกปี ก่อนที่จะตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ จากรุ่งขึ้นแห่งวันนั้น เสด็จจาริกไปยังที่ต่างๆ ถึง ๔๕ ปี เพื่อโปรดเวไนยสัตว์จนเสด็จดับขันธ์ปรินิพพาน เสด็จจาริกไปทางใต้ แล้วทรงย้อนกลับมาทางเหนือ ทรงบำเพ็ญพุทธกิจอย่างไม่หยุดหย่อน โดยไม่ทรงเหลียวหลังกลับไปเลย

ขงจื้อไม่เคยนั่งนานจนที่นั่งอุ่นร้อน ท่านสัญจรไปเพื่อแสดงธรรมและรจนาคำสอนด้วยโวหารอันวิจิตร แต่กาลสมัยนั้นไม่เหมาะกับท่าน ผู้คนมิตอบสนองคำสอนของท่านในเรื่องจริยธรรม เมื่อถึงอายุขัย ตอนชราวัยและทุพพลภาพ ท่านก็

จากลา

พระเยซูถูกประหารบนไม้กางเขน โสกราตีสถูกขังคุกและถูกสั่งให้ดื่มยาพิษเพื่อจบชีวิตลง

นี่เป็นเพียงตัวอย่างของบางท่าน ซึ่งพยายามที่จะปกป้องวิถีแห่งเต๋า แต่ก็ต้องถูกเย้ยหยันและประสบกับเภทภัย แต่ท่านนั้นๆ ก็ไม่เห็นว่านั่นเป็นเรื่องเลวร้ายอะไร โดยที่การลงโทษท่านนั้นๆ ทำให้ท่านต้องเงียบสงบเพียงในช่วงระยะเวลาอันสั้น แต่ในระยะยาวแล้ว วิถีแห่งเต๋าอันทรงคุณธรรมที่ท่านปกป้องไว้นั้นย่อมเป็นที่รับรู้และสรรเสริญโดยมหาชนทั่วทั้งโลก

เมื่อเปรียบเทียบกับคนเล็กคนน้อย ที่สยบยอมให้กับผู้มีอำนาจ คนพวกนี้อาจมีอาชีพการงานที่น่าตื่นเต้น และมีวิถีชีวิตที่น่าเร้าใจ แต่แล้วในที่สุด คนพวกนี้ก็จะถูกลืมจนชั่วนิรันดร์ เมื่อบุคคลจำพวกนั้นหมดอำนาจ ใครจะจำชื่อเสียงเกียรติยศของเขาได้ วลีที่ว่า “ถูกทอดทิ้งอยู่เดียวดาย” และ “ถูกทิ้งในความหนาวยะเยือก” ทั้งสองวลีนี้หมายถึงความโดดเดี่ยวเดียวดาย “ถูกทอดทิ้งอยู่กับตน” มีความหมายที่อัศจรรย์ แม้จนมีรหัสยนัยรวมอยู่แต่ “ที่ถูกทอดทิ้งไว้ในความหนาวยะเยือก” หมายถึงการถูกทำลายล้างอย่างโศกนาฏกรรมแท้ทีเดียว

อารยชนย่อมรู้เท่าทันว่าโลกเป็นไปเช่นนี้ “โลกแห่งวัตถุ” หมายถึงสิ่งที่จับต้องได้ รวมถึงสถานะ โภคทรัพย์ และที่ดินทั้งหมดนี้ก็ดุจดังฟองน้ำ จะยืนหยัดอยู่กับกาลเวลา หรือจะคงทนถาวรก็หาไม่ ร่างกายที่เรายึดถือว่าเป็นของเรา ก็จะต้องถึงแก่ความตายและปลาสนาการไป การพิจารณาโลกจากจุดยืนภายนอกโลก คือไม่หลงใหลไปกับสรีระร่าง ที่ถือว่าเป็นตัวเรา

แม้ร่างกายที่เราถือว่าเป็นตัวเราก็จะต้องตายและปลาสนาการไป ที่ไม่ตายจากไป คือมรดกที่ตกทอดอยู่ต่อๆ ไป อารยชนมองเห็นโลกในแง่นี้จากมุมมองภายนอกตัวตน แม้เมื่อเขายังมีชีวิตอยู่ จะยากจนข้นแค้นในโลกอันวุ่นวายนี้เพียงใด แต่พลังของเขาจะอยู่กับโลกอย่างเป็นนิรันดร เราไม่ควรมุ่งเพียงแค่ชีวิตนี้ หากต้องมองอะไรๆ ให้เห็นชัด โดยมองไปถึงโลกหน้า เพื่อพลังชีวิตของเราจะได้ดำรงคงอยู่ เมื่อเกิดมาเป็นคน เราควรรักษาพลังแห่งชีวิตเอาไว้ แม้ร่างกายจะอ่อนแอลงไปก็ตาม ทั้งนี้หมายความว่า เมื่อเราถูกทอดทิ้งอยู่อย่างเดียวดาย ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เราต้องทำใจไว้ให้ได้ว่า เราจะไม่ถูกทอดทิ้งตลอดกาล

๑ เมื่อย่างก้าวไปในโลก ดังหนึ่งสายธารนั้นตื้นเขิน เห็นจุดและแต้ม ที่ทิ้งไว้เป็นร่องรอย เมื่อแหวกว่ายไปกับความลึกของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต ย่อมได้รับบทเรียนให้เข้าถึงความลึกซึ้ง ด้วยเหตุฉะนี้ วิญญูชนจึงไปไกลกว่าโลกียะ สงวนตัวไว้โดยแสดงออกด้วยการพอใจกับคนเรียบง่าย ยิ่งกว่าคนหยาบคาย ยิ่งกว่านั้น วิญญูชนยังแสดงออกดังหนึ่งเป็นบุคคลที่ฝึกหัดมาดีแล้ว แลย่อมพึงพอใจกับอะไรๆ ที่ไหลลื่นไปในป่าชัฏ ฯ

คำอธิบายของท่านซากุ โสเอน

"ย่างก้าวไปในโลก" คือดำเนินชีวิตผ่านโลกที่มีความทุกข์และการคร่ำครวญ เมื่อคลื่นลมพัดผ่านเข้ามาสู่ประสบการณ์อันเราถูกกระแทกกระทั้น ประสบการณ์ของเรากับโลกนี้มีน้อยและไม่ปลอดพ้นไปได้ด้วยนิสัยอันรึงรัด และหนทางอย่างโลกๆ

จึงถือได้ว่านี่ตื้นเขิน คนพวกนี้ถือว่าไร้เดียงสา หรือตื้นเขิน คือ ไม่มีกระดูกที่ชั่วร้ายอยู่ในร่างกาย "จุดและแต้ม" จะเปรอะเปื้อนไปด้วยนิสัยอันชั่วร้ายในทางโลกๆ "แหวกว่ายไปยังส่วนลึกของเหตุการณ์ในอดีต" คือการเผชิญกับสิ่งต่างๆ ในโลก ซึ่งช่วยให้เกิดประสบการณ์เพิ่มขึ้น

คนที่เผชิญกับอะไรๆ และได้ประสบการณ์มากในชีวิต ไม่เพียงช่วยในทางประสบการณ์เท่านั้น หากเขายังได้รับอะไรๆ อีกมากมาย

การเป็นผู้ได้รับ หมายความว่าเขากระโดดโลดเต้นดังหุ่นเชิด โดยเขากลายเป็นผลของแผนการอันเลวร้ายแบบมาคิอาเวลลี

เขาทำทั้งหมดนี้ อย่างชาญฉลาดยิ่ง แสดงให้เห็นถึงความแข็งแกร่ง จนอาจอยู่เบื้องหน้าของอะไรๆ โดยไม่ต้องลดการป้องกันลงเลย

แต่วิญญูชนนั้น แทนที่จะแสดงออกในทางโลกๆ หากสังวร โดยยึดเอาภายในไว้อย่างเรียบง่าย และอย่างแยบคาย

คนที่เก่งกว่าในโลก ได้ทำอะไรๆ มาแล้วด้วยมือที่ใช้งานมา และรอบรู้ทั่วถ้วน แต่ไม่คลับคล้ายเป็นบางคน ที่กลายไปเป็นวิญญูชนได้ เพราะวิญญูชนย่อมแสดงออกอย่างไม่ลึกซึ้ง หากไม่มีกระดูกอันเลวร้าย คือเป็นคนซื่อที่ดูคล้ายกับว่าเป็นคนโง่ "เรียบง่ายและแยบคาย" หมายความว่าเป็นไปอย่างง่ายๆ แม้บางทีจะคล้ายๆ กับโง่งมหรือเซ่อซ่า และที่ว่า "ยิ่งกว่าเป็นไปตามทางของคนอ่อนแอ แต่ก็แสดงออกในทางที่เขาพอใจกับการเคลื่อนไหวไปในป่าดง"

แทนที่จะสำรวมอยู่ตลอดเวลา หรือสุภาพราบเรียบมากเกินไป หากไม่ถือเอาแบบแผนพิธีกรรมให้มากเกินไป โดยปฏิบัติตนด้วยความกรุณา และอย่างพอเหมาะพอควร

ไม่ถือตามพิธีกรรมมากเกินไป ทำให้เป็นที่เคารพรัก และมักประกอบกรณียะอย่างเหมาะสม และเป็นไปตามแบบแผน

ทำอะไรๆ ด้วยความกรุณาและอย่างพอเหมาะพอควร คือการปฏิบัติตนอย่างตรงแท้และลึกซึ้ง โดยรู้จักสังวรและสุภาพ "เคลื่อนย้ายไปในป่า" คือทำตนให้ห่างจากกิจการต่างๆ ในโลก โดยรู้จักวางระยะให้ห่างเอาไว้ นี่คือบุคคลที่ต่างไปจากคนทั่วๆ ไป

๑ จิตใจของวิญญูชนใสดังท้องฟ้า ณ วันที่มีแสงอาทิตย์จ้า จึงไม่มีสิ่งใดที่ผู้อื่นมิอาจรู้ หากภูมิปัญญาอันวิเศษของวิญญูชนดุจดั่งอัญมณีที่งำประกาย มิอาจแพร่งพรายให้ผู้อื่นรู้ได้โดยง่าย ฯ

คำอธิบายของท่านชากุ โสเอน

จิตใจของวิญญูชน หรือสภาวะทางใจของวิญญูชน ย่อมกระจ่างและโปร่งใส ดุจวันที่แสงอาทิตย์สดใส โดยไม่มีเมฆบนท้องฟ้ามาบดบัง ไม่มีฝุ่นละอองมาข้องแวะ หรือไม่มีจุดด้อยนั่นเอง จิตนั้นปราศจากอคติและยุติธรรม ไม่มีเลยที่วิญญูชนจะไม่เข้าใจผู้อื่น วิญญูชนย่อมมีอัจฉริยภาพและสมรรถภาพดุจดังแก้วสารพัดนึก ซึ่งเก็บซ่อนไว้อย่างปลอดภัยในห้องใต้ดินเฉกเช่นบทกวีโบราณที่ว่า

๏ มีอะไรไหมที่ทำให้กระทบกระเทือน
ความเงียบสงัดแห่งเหวลึกที่ไร้ฐาน
นี่คือสายธารที่ไหลมาจากทางลาด
เพราะธรรมชาติอันตื้นเขิน
ทำให้คลื่นอันพิเศษได้สงบลง

ในกรณีของหุบเหวที่ปราศจากก้นบึ้งซึ่งได้แก่จิตใจของวิญญูชนนั้น ย่อมเงียบสงบ โดยไม่แสดงออกแม้แต่คลื่นแห่งความพิโรธหนึ่งใด นี่ก็ดุจดังทางลาด ที่วิญญูชนฝากอัญมณีแห่งอัจฉริยภาพและสมรรถภาพของท่านไว้ เนื่องเพราะพฤติกรรมแปลกๆ นี้เองที่อำพรางภูมิปัญญาของท่านไว้ ไม่ให้คนอื่นแลเห็นสิ่งซึ่งซ่อนเร้นอยู่ภายใน ถ้าเข้าใกล้ชิดวิญญูชน ก็จะแลเห็นคุณค่าของจิตใจที่แกร่งกล้า ซึ่งดูแคลนอะไรๆ ที่ผู้อื่นชื่นชอบกัน นี่เป็นบรรทัดฐานที่วัดความแตกต่างระหว่างวิญญูชนกับทุรชนคนต่ำทราม

๏ ภายในหูมักได้ยินคำที่ขัดหู ภายในใจมักมีเรื่องที่ขัดใจ หากจับสิ่งที่ได้ยินนั้นๆ ไว้ แล้วกวาดเอาออกไปให้พ้นจิตใจในทันทีทันใด ทำกิจเล็กๆ น้อยๆ เช่นนี้ จะช่วยให้ก้าวหน้าไปตามขั้นบันไดที่ใกล้ความเป็นคนที่มีคุณธรรมยิ่งขึ้น นี่คือหินทั่งที่ใช้ฝนหยดหมึกในทางธรรมปฏิบัติ ฯ

ถ้าทุกถ้อยคำที่เข้ามาสู่รูหูก่อให้เกิดความยินดี ทุกเรื่องราวก่อเกิดความพึงพอใจ ย่อมทำให้ยึดมั่นในชีวิต ประดุจเกิดมาชีวิตก็ถูกฝังลึกลงไปในขนนกที่อาบยาพิษ ดังกล่าวไว้ในตำนานของนกเซน (Zhen bird) ฯ

๏ หาใช่รสชาติที่เผ็ดร้อนหรือหวานมันจึงจะเป็นรสที่แท้ รสที่แท้คือเรียบง่ายอย่างปราศจากคำบรรยาย เป็นรสอันปกติ เทพเจ้าหรือสิ่งซึ่งทรงอิทธิฤทธิ์ อาจดูยิ่งใหญ่หรือไม่ปกติ หาก นั่นไม่ใช่สิ่งที่เราควรแสวงหาความเป็นเลิศจากบุคคล คนที่ดีที่สุด คือคนที่เรียบง่ายอย่างธรรมดาสามัญ

๏ เมื่อเดินไปตามทางแคบ ควรหยุดให้คนอื่นไปก่อน เช่น เดียวกับอาหารที่อร่อย ควรให้คนอื่นได้ลองลิ้มชิมรสก่อน โดย เราควรรับมาเพียงหนึ่งในสาม นี่ถือว่าเป็นวิถีการดำเนินชีวิตที่ ปลอดภัยและมีความสุข ฯ

๏ จะเป็นคนที่มีค่า มิได้หมายความว่าต้องได้รับผลสำเร็จ ในทันทีทันใด ขอเพียงหันเหออกมาจากความเห็นแก่ตัวก็พอ นี้เพียงประการเดียวก็จะช่วยให้เข้าสู่เกียรติยศที่ใครๆ ก็ปรารถนา การบรรลุรู้นั้น ไม่จำต้องพยายามอย่างหนัก เพียงตัดอัตตาออก แล้วละการติดยึด เท่านี้ก็จักช่วยให้เข้าสู่เขตแดนของผู้วิเศษได้ ฯ

๏ แม้ผลงานอันทรงค่าหาที่เปรียบมิได้ ก็อาจปลาสนาการ ไปด้วยถ้อยคำเพียงหนึ่งเดียว คือ หยิ่งยโส แลการกระทำอันเลว ร้ายที่สั่นสะเทือนโลกจนมืดมิด ก็อาจแก้ไขได้ด้วยคำคำเดียวคือ ความสำนึกผิด ฯ

๏ ในทุกครอบครัว ย่อมมีบางคนที่มีพุทธภาวะที่แท้ คนเช่นนี้ย่อมมีประสบการณ์ในการตื่นขึ้นจากการติดยึดตลอดทั้งวัน เมื่อคนพยายามที่จะจริงใจและใช้ความสมานฉันท์ และกล่าวถ้อยคำด้วยความระมัดระวัง สัมพันธภาพระหว่างบิดากับมารดา พี่กับน้อง ย่อมเป็นไปได้ด้วยดี เมื่อมีความรู้สึกที่ดีๆ เช่นนี้อยู่ในบ้าน นี่ย่อมดีกว่าการนั่งภาวนา ด้วยการกำหนดลมหายใจและการประคับประคองจิตใจเป็นไหนๆ ฯ

๏ สำหรับผู้ที่ชอบความตื่นเต้น ย่อมมองหาฟ้าผ่าออกมาจากก้อนเมฆ หรือแสงเทียนอันระยิบระยับในสายลม หากสำหรับผู้ที่ประสงค์ความสงบนิ่ง ย่อมมองหาเถ้าถ่านและตอไม้ ดังนั้น ผู้ใดที่นั่งภาวนาแล้วลุกขึ้นมาร้องเรียกหาก้อนเมฆหรือสายน้ำ มองหาภาพของเหยี่ยวที่บินถลา และปลาที่แหวกว่าย เขาย่อมได้ประสบการณ์อันเล็กน้อยจากเต๋า ฯ

๏ บางคนมีความพอใจกับชีวิตที่เงียบสงัด โดยไม่จำต้องไปนั่งภาวนาภายในวัด แลบางคนที่ไม่ใส่ใจในเกียรติยศและทรัพย์ศฤงคาร ก็ไม่จำต้องตีตัวออกห่างจากชื่อเสียงและลาภยศ ฯ

◎ *สำเสียงของนกและแมลง บอกให้รู้ถึงความลับของจิตใจ ดอกไม้ที่บานสะพรั่งและทุ่งหญ้าอันเขียวขจี ไม่มีอะไรที่ไม่สื่อถึงสาระของเต๋า การบรรลุรู้บังเกิดขึ้นในขณะเมื่อแปรปรับสวรรค์ให้บรรสานกับผู้แสวงหา เมื่อได้ยินเสียงมณีรัตนะที่เข้ามาสู่โสตสัมผัส ย่อมก่อเกิดจิตใจที่ตื่นรู้ ฯ*

◎ *คนสามารถเข้าใจหนังสือด้วยการอ่านตัวอักษร หากที่ไม่รู้คือจะอ่านหนังสือได้อย่างไรโดยไม่อาศัยตัวอักษร คนรู้จักดีดสายพิณ แต่ที่ไม่รู้คือจะดีดพิณอย่างไรหากไม่มีสายพิณ คนที่มัวหมกมุ่นอยู่กับกระพี้ ย่อมไม่อาจเข้าถึงหัวใจ เช่นนี้จะหยั่งซึ้งถึงหนังสือและพิณที่แท้อย่างไรได้ ฯ*

◎ *หากไม่เข้าใจตัวอักษรหนึ่งเดียวได้ แล้วจะไปเข้าถึงความหมายของบทกวีได้อย่างไร แลจะรับเอาสารที่กวีสื่อให้ได้ละหรือ เมื่อไม่อาจตีประเด็นของบทกวีได้แตก แล้วจะเข้าถึงรสของเซน(ฌาน)ได้อย่างไร เพราะเซนย่อมมีอะไรๆ แอบซ่อนไว้ในคำสอน ฯ*

๏ ดอกไม้ในกระถาง เมื่อเอาออกจากกระถาง ย่อมหาชีวิตไม่ ส่วนนกในกรง เมื่อหลุดพ้นออกมาเสียจากกรง ธรรมชาติย่อมช่วยให้เข้าถึงสาระในชีวิต จะไม่ดีกว่าหรือที่จะเป็นดอกไม้ในป่าและนกบนภูไพร เป็นดอกไม้ที่เบ่งบานโดยเสรี และนกที่บินไปสู่อิสรภาพ เมื่อมีเสรีภาพ ก็จะมีเวลาหาความสุขได้จากจิตใจที่เบิกบาน ฯ

๏ เสียงสนพลิ้วในพนา เสียงธารารินบนแผ่นหิน หากสงบนิ่งยินยลย่อมได้สดับลำนำขับขานของฟ้าดิน เป็นบทเพลงอันเพราะพริ้งแห่งธรรมชาติ ฯ

พยับหมอกเหนือยอดหญ้า อภาวะในห้วงธาราของจิตใจหากสงบสบายไปเพ่งพิศย่อมได้ประจักษ์บทนิพนธ์ของฟ้าดินเป็นวรรณศิลป์อันเลิศล้ำของจักรวาล ฯ

๏ วรรณกรรมประพันธ์ขึ้นอย่างเรียบง่าย เต๋าบรรลุได้ด้วยเรียบงาม คำว่า "เรียบง่าย" นี้ มีรสชาติความหมายมากมายที่เกี่ยวข้อง เฉกเช่นวลีที่ว่า "สุนัขเห่าหอนในดงท้อ" "ไก่ร้องขันในสวนหม่อน" ฯ

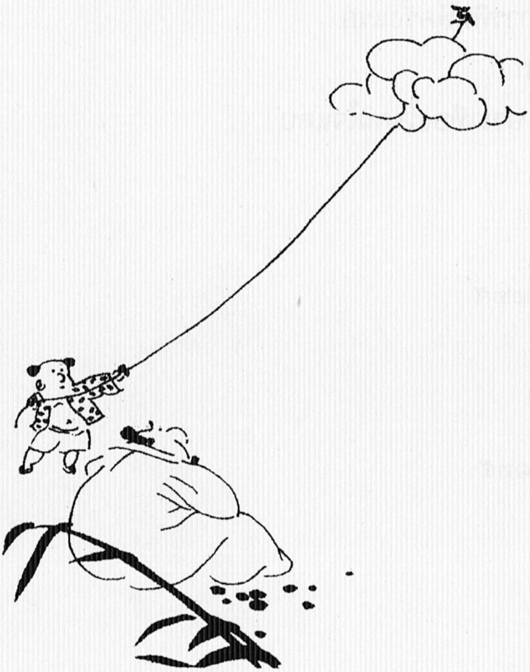
นี้นับเป็นความชำนิชำนาญทางวรรณศิลป์ระดับใดได้คล้ายดั่งวลีที่ว่า "จันทราในห้วงธารน้ำแข็ง นกกาบนพฤกษาแห้งเฉา" นี้ว่าเป็นลักษณาการความเสื่อมถอยในงานอันประณีต ฯ

๏ โดยพื้นฐานแล้ว ชีวิตมนุษย์ก็เป็นเช่นนี้ กล่าวคือ มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ราวกับหุ่นเชิด สิ่งเดียวที่อาจทำได้คือ เอาเชือกที่ชักเชิดอยู่นั้นม้วนเก็บเสีย ให้ชีวิตได้เป็นอิสระเสรี จะหยุดหรือไปต่อก็สุดแท้ ขอเพียงแค่ให้ไปพ้นสถานที่อันเราถูกกักขังอยู่ ฯ

๏ นับว่าง่ายดายที่จะไปพ้นความร้อนหนาวที่ธรรมชาติกำหนด แต่ว่ายากยิ่งที่จะไปพ้นความร้อนรุ่มเย็นชาของโลกมนุษย์ ทั้งมิอาจเอาชนะก้อนน้ำแข็งหรือฟอนไฟอันสุมทับหัวใจเราได้ ฯ

ดังนั้นเมื่อใดที่เราเอาชนะก้อนน้ำแข็งและฟอนไฟอันสุมรุม ให้ปลอดพ้นไปจากตนเองได้ เราก็จะมีแต่ความอบอุ่นและแผ่ซ่านความอบอุ่นนี้ให้แก่คนอื่นๆ เช่นนี้หัวใจของเราก็จะหลอมรวมไปกับโลก ดุจดั่งลมโชยในฤดูใบไม้ผลิ ฯ

สารบัญ

ภาคแรก

๑.

๏ คนที่อยู่ในเรือนแห่งคุณงามความดี บางทีอาจรู้สึกเดียวดาย แต่คนที่มั่งคั่งไปกับอำนาจวาสนา จะเดียวดายไปเป็นพันๆ ชาติ ฯ

พระอาจารย์เจ้ามองสสารต่างๆ อย่างไปพ้นสสาร และเพลินไปกับร่างกายที่ไปพ้นร่างกาย ฯ

มีเวลาเดียวดายบ้าง ดีกว่าจะต้องเดียวดายไปเป็นพันๆ ชาติ ฯ

๒.

๏ คนที่เข้าถึงโลกอย่างเบาๆ ก็จะเปรอะเปื้อนจากโลกเพียงเบาๆ ฯ

ส่วนคนที่เข้าไปพัวพันกับเรื่องโลกๆ อย่างลึกซึ้ง ก็จะทำให้เปรอะเปื้อนจนถอนตัวไม่ออก สมกับที่วางแผนไว้ด้วยวิธีการต่างๆ ฯ

อารยบุคคลย่อมจะเป็นดังทารกยิ่งกว่าจะเป็นคนฉลาด ฯ

ปล่อยวางยิ่งกว่าจะหันเข้าหาอะไรๆ ที่จุกจิก เล็กๆ น้อยๆ ฯ

๓.

๏ จิตใจของอารยบุคคลก็ดุจดังพระอาทิตย์ในวันที่งดงาม ย่อมกระจ่างแก่ทุกๆ คน ฯ

ส่วนอัจฉริยภาพของอารยบุคคล ย่อมจะเป็นดังทรัพย์สมบัติที่เก็บซ่อนไว้ ไม่ให้ใครเห็นได้ง่ายๆ ฯ

๔.

๏ คนที่ไม่เข้าใกล้อำนาจ ทรัพย์สิน หรือความฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย ถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ แต่คนที่เข้าไปใกล้อะไรๆ ที่ว่ามานั้น แล้วไม่ถูกมันทำให้แปดเปื้อน ถือว่าบริสุทธิ์กว่า ฯ

คนที่ไม่เกี่ยวข้องกับกลลวงอย่างชาญฉลาดนั้น ถือว่าเป็นคนมีเกียรติ แต่คนที่รู้ถึงกลลวงอันชาญฉลาด แต่ไม่ประพฤติปฏิบัติตามนั้น ถือได้ว่ามีเกียรติยิ่งกว่า ฯ

๕.

๏ ถ้าถ้อยคำอันเลวร้ายเข้าถึงหูเธออยู่เสมอๆ และศัตรูก็เข้ามากวนใจอยู่เรื่อยๆ ขอให้ถือเสียว่านี่คือ หินลับมีดที่ช่วยให้เกิดคุณธรรม ฯ

ถ้าทุกๆ ถ้อยคำล้วนเข้ามาสู่โสตประสาทอย่างน่ายินดี และอะไรๆ ก็เข้าถึงใจอย่างน่าเพลิดเพลิน ชีวิตของเธอทั้งหมดก็จะถูกอาบด้วยยาพิษ ฯ

๖.

◎ นกจะบินลำบากเมื่อลมแรงกล้าและฝนตกหนัก ส่วนหญ้าและต้นไม้จะยินดีปรีดา กับแสงอาทิตย์ และลมที่พัดอย่างเฉื่อยๆ ฯ

ฟ้าดินย่อมต้องการความบรรสานสอดคล้องทุกๆ วัน ดังที่จิตมนุษย์ก็ต้องการความสุขฉะนั้น ฯ

๗.

◎ สุราอันเลิศรส ก้อนเนื้อชิ้นโตๆ และอาหารที่ทั้งเผ็ดและหวาน ไม่ใช่รสที่แท้ ฯ

รสที่แท้คือรสที่เรียบๆ ฯ

มุนีไม่ใช่คนวิเศษที่แสดงฤทธาศักดานุภาพ หากมุนีที่แท้คือคนธรรมดาๆ ฯ

๘.

◎ จักรวาลดูจะเงียบเชียบ และเหมือนกับใจที่เคลื่อนไหว แต่ประกอบกรณียกิจตามธรรมชาติอย่างไม่รู้จักหยุด ฯ

พระอาทิตย์และพระจันทร์เร่งรีบยามวันและยามค่ำ แต่ก็ส่องแสงสกาวอย่างไม่จางหายไป ฯ

อารยบุคคลก็คล้ายๆ กัน คือตื่นอยู่อย่างสบายๆ และมีเวลาที่จะแสวงหาสุนทรียรส ขณะที่ง่วนอยู่กับการทำงาน ฯ

๙.

◎ เมื่อเสียงคนเงียบสงบลงในยามดึก ข้านั่งอยู่คนเดียว และพิจารณาตามจิตใจ ดูโมหจริตจะถูกยกออกไป ตัวตนที่แท้ของข้าย่อมปรากฏขึ้น ฯ

ในขณะที่โอกาสอันวิเศษดูจะใกล้เข้ามา เมื่อสัจจะปรากฏ โมหจริตก็ยังคงดำรงอยู่นั่นเอง ข้ารู้สึกละอายนัก ๚

๑๐.

◎ อภิสิทธิ์และการได้รับความอุปถัมภ์ ย่อมนำไปสู่ความหายนะได้ ฉะนั้น เวลาที่มีอะไรๆ อันน่าพึงพอใจ ก็ควรสังวรไว้ทุกขณะ ฯ

หลังจากความล้มเหลว ความสำเร็จก็น่าจะตามมา ฯ

เมื่ออะไรๆ ไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ ก็จงอย่าเสียใจ ๚

๑๑.

◎ คนที่กินแต่มังสวิรัติ ดูจะสะอาดหมดจด และสดใสดังกับหยก ฯ

ส่วนที่แต่งตัวอย่างโอ่อ่า และกินอาหารแพงๆ ดูจะมีผิวพรรณอย่างปลอมๆ ฯ

ความปรารถนาที่แท้คือ ชีวิตอันเรียบง่าย และบริสุทธิ์ ความซื่อสัตย์หายไปกับขนมหอมหวานก้อนโตๆ ๚

๑๒.

◎ เมื่อตอนเธอทำไร่ไถนาต่อๆ ไปนั้น ควรเปิดใจให้กว้างไว้ โดยไม่มีคำบ่นว่าจากคนอื่นๆ ฯ

เมื่อหมดชีวิตลงแล้ว คำสรรเสริญจะมีอยู่กับชื่อเสียงเธอต่อไปอีกนาน เพราะว่าเป็นการสร้างความสันโดษให้เกิดในความคิดของผู้คน ฯ

๑๓.

◎ เมื่อหนทางแคบ หลีกทางให้คนอื่นไปก่อน เวลากินอาหารอันเลิศรส เหลือไว้สามส่วน (จากสิบส่วน) ให้คนอื่นได้ลิ้มรสด้วยบ้าง นี่คือวิถีที่เหมาะสมสำหรับการใช้ชีวิตในโลกนี้ ฯ

๑๔.

◎ ไม่จำต้องได้รับความสำเร็จอันยิ่งใหญ่ เพื่อสร้างชื่อเสียงให้ตนเอง เพียงเลี่ยงคบคนพาลก็พอแล้ว ฯ

ไม่จำต้องเรียนให้สูงหรือกว้าง เพื่อจะพยุงตนให้เป็นมุนี เพียงปลดเปลื้อง และเว้นห่างจากการติดยึดในโลกียะก็พอแล้ว ฯ

๑๕.

◎ การผูกมิตร ควรใช้บางมาตรการ ในทางความกล้าอย่างสง่างาม ฯ

การบ่มอุปนิสัยให้เป็นคนแท้ ควรรู้จักความซื่อเอาไว้บ้าง ฯ

๑๖.

◎ อย่ารับการอุปถัมภ์เพื่อขึ้นหน้าคนอื่นๆ และอย่าอยู่หลังคนอื่นๆ ในการทำคุณงามความดี ฯ

อย่ารับอะไรจากใคร เกินกว่าส่วนที่ตนควรได้รับ ฯ

อย่ายอมให้ความประพฤติในการควบคุมตนเองอ่อนแอลง โดยต้องใช้วิริยะอุตสาหะอย่างเต็มที่ ฯ

๑๗.

◎ การดำเนินชีวิตของแต่ละคนอย่างฉลาดนั้น ควรลดขั้นของการไต่เต้าลงบ้าง เพราะการลดลงทีละขั้นนั้น คือพื้นฐานของความเติบโตในทางที่ดีขึ้น ฯ

สำหรับกับคนอื่นๆ นั้นเล่า ควรมีมาตรการในทางความมีใจกว้าง นี่จะนำโชคมาให้ เพราะการทำคุณกับคนอื่นๆ นั้น โดยพื้นฐานแล้วก็คือ การทำคุณให้ตนเองนั้นแล ฯ

๑๘.

◎ ความสำเร็จอันวิเศษใดๆ ในโลกนี้ แพ้ความทะนงตนเพียงอย่างเดียว ฯ

โทษทัณฑ์อันใดที่รู้ไปถึงสวรรค์ ก็แก้ได้ด้วยคำคำเดียว คือการยอมรับผิด และตั้งมั่นที่จะไม่ทำผิดอีกต่อไป ฯ

๑๙.

◎ เราไม่อาจอ้างเอาเกียรติคุณอันดีงาม และความสามารถส่วนตนที่เป็นแบบอย่างให้คนอื่น โดยถือว่านี่เป็นของตนเท่านั้น ฯ

ถ้าเราเอาคุณงามความดีนั้นๆ แบ่งปันให้คนอื่น เราก็จะอยู่ไปวันๆ อย่างไม่มีอันตราย ฯ

เมื่อความประพฤติอันเลวร้ายทำลายชื่อเสียง อย่าปฏิเสธว่าเราไม่รับผิดชอบ ฯ

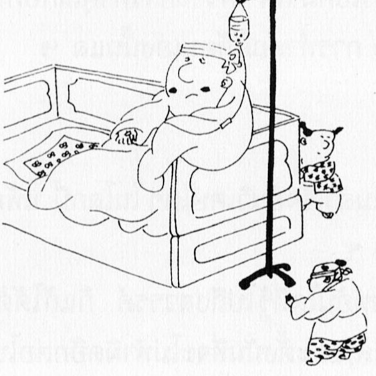
เก็บแสงสว่างไว้ไม่ให้ใครเห็น เห็นแล้ว บ่มเพาะคุณงามความดีอย่างเงียบๆ ๚

๒๐.

◎ ไม่ว่าจะทำอะไร ใช้ความพอดีไว้เล็กๆ น้อยๆ ฯ

วิธีที่ว่านี้ ฟ้าดินย่อมไม่อิจฉาเธอ และบัดนี้มารก็ไม่อาจทำร้ายเธอ ฯ

แสวงหาความสำเร็จอย่างเต็มๆ ในทุกกรณียกิจและต้องการเกียรติยศอย่างเต็มเปี่ยม ย่อมทำให้เกิดการร้าวฉานภายใน แล้วจะนำไปสู่ความทุกข์ยากภายนอก ๚

๒๑.

◎ พระพุทธเจ้าที่แท้เสด็จอยู่ในบ้าน ฯ

เต๋าที่แท้อยู่กับทุกๆ สิ่งที่ทำทุกๆ วัน ฯ

ถ้าเธอมีใจที่ใสซื่อ มีกิริยามารยาทที่กลมกลืน มีความประพฤติที่น่าชื่นชม และมีวาจาที่มีค่าต่อบิดา มารดา และพี่น้องทั้งหญิงและชาย ถ้าคุณงามความดีที่ว่านี้ท่วมท้นไปยังแต่ละคน ทุกๆ คนในบ้านก็จะมีร่างกายและจิตใจอันเต็มเปี่ยม ฯ

นี่ดีกว่าการกำหนดลมหายใจ และสำรวจจิตใจภายในนับได้กว่าหมื่นเท่า มิใช่หรือ ฯ

๒๒.

◎ ถ้าเธอชอบประกอบกิจกรรม ก็ดุจดังสายฟ้าแลบในหมู่เมฆ หรือตะเกียงตอนลมพัด ฯ

ถ้าเธอชอบสงบเงียบ ก็ดุจดังขี้เถ้าหรือไม้ใกล้จะล้ม ฯ

เพียงพลังของเหยี่ยวที่บินผ่านก้อนเมฆอันสงบนิ่ง หรือปลาที่กระโดดขึ้นจากน้ำนิ่ง แล้วเธอจะทำเต๋าให้เป็นบุคคลาธิษฐานได้อย่างไร ฯ

๒๓.

◎ เวลาแก้ไขความผิดของคนอื่น จงอย่ารุนแรงนัก ฯ

ให้คิดไว้เสมอว่า เขาจะรับได้แค่ไหน ฯ

และเวลาจะช่วยให้ใครแก้ไขความประพฤติปฏิบัติ ก็อย่าเรียกร้องอย่างสูงส่งนัก ฯ

พิจารณาไว้เสมอว่า เขาจะทำได้ไหม ฯ

๒๔.

◎ ตัวอ่อนของแมลงไม่น่าดู แต่แล้วมันก็กลายเป็นจักจั่น ซึ่งดื่มน้ำมาจากลมในฤดูใบไม้ร่วง ฯ

หญ้าที่เฉาย่อมปราศจากความมัน เหลือบวาว แต่ก็ช่วยให้เกิดหิ่งห้อย ซึ่งเติบโตภายใต้พระจันทร์ ในฤดูร้อน ฯ

ที่ทำอะไรๆ อย่างรุ่มร่าม อาจนำมาได้ซึ่งความสะอาดบริสุทธิ์ ทำอะไรๆ อย่างมัวซัว อาจก่อให้เกิดแสงสว่างขึ้นได้ ฯ

๒๕.

◎ ความหยิ่งยโสและทะนงตนว่าตนเองเป็นคนสำคัญนั้นของปลอม ฯ

เมื่อลดของปลอมจนเลิกละมันได้ ความประพฤติชอบย่อมงอกงาม ฯ

ตัณหาและความโลภนั้นผิด ฯ

เมื่อจิตอันเป็นอกุศลถูกแก้ไขได้ จิตใจอันเป็นของแท้ย่อมปรากฏ ฯ

๒๖.

◎ พิจารณาความรู้สึก เมื่อเธอกำลังเต็มเปี่ยม ฯ

ก็จะพบว่า เธอไม่แตกต่างระหว่างความร่ำรวยกับกระเพาะปัสสาวะ ฯ

ความสัมพันธ์ทางเพศ และความคิดของชายกับหญิงที่เข้าสู่กามกรีฑา ก็จะปลาสนาการไปจนหมด ฯ

ดังนั้น เธอจึงควรใช้ปัญญาอย่างมองย้อนหลังไป เพื่อแก้ความคิดที่จรดจ่ออยู่ในขณะนั้น ฯ

แล้วเธอก็จะหักห้ามแรงกระตุ้นที่จะเข้าไปเสพ นี่จะช่วยให้เธอปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม ๚

๒๗.

◎ เมื่อมีตำแหน่งหน้าที่ที่สูงส่ง จงคิดในใจถึงป่าเขา ฯ

ดำรงชีพอยู่ระหว่างป่าไม้และลำธาร โดยนึกเสียว่านี่คือ ท้องพระโรงของปุโรหิต ๚

๒๘.

◎ การทำราชการนั้น ไม่จำเป็นต้องถือว่าตนควรได้รับการยกย่อง ฯ

เพียงไม่ทำผิด ก็เป็นเกียรติพอแล้ว ฯ

อย่าไปหวังคำชมเชยจากคนอื่นๆ ฯ

เพียงไม่ให้เขารังเกียจ ก็เป็นคำชมที่พอเพียงแล้ว ๚

๒๙.

◎ การกระทำที่จริงใจเป็นคุณความดี แต่ถ้าเน้นมากเกินไป ย่อมทำลายความเป็นปกติของเธอ ฯ

จิตใจที่สงบนั้นควรแก่การสรรเสริญ แต่ถ้าเคร่งครัดกับศีลาจารวัตรมากไป ไม่ช่วยหรือทำให้คนอื่นดีขึ้น ฯ

๓๐.

◎ เวลาเกิดอุปสรรคกับโครงการของเธอ จงพิจารณาความตั้งใจแต่ต้น ฯ

เมื่อเธอพอใจกับความสำเร็จอย่างเต็มที่ จงมองไปยังหนทางข้างหน้าอย่างระมัดระวัง ฯ

๓๑.

◎ สกุลที่มีทรัพย์และมีอภิสิทธิ์ ควรเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สกุลใดที่ไม่สนใจใครอื่นและตระหนี่ถี่เหนียว แม้จะมั่งคั่ง ความประพฤติของเขาก็ต่ำช้า ฯ

เขาจะมีความสุขสบายได้อย่างไร ฯ

คนที่เคร่งครัด ควรรู้จักใช้ความพอดีและระมัดระวัง แต่ถ้าคนคนนั้นกลายไปติดอยู่กับสรรเสริญ ความโอ้อวด ก็ดูเหมือนว่าโรคร้ายในทางความโง่เขลาเข้ามาครอบงำแล้ว ฯ

แล้วนี่จะไม่นำไปสู่ความหายนะดอกหรือ ฯ

๓๒.

◎ หลังจากที่มีชีวิตมาอย่างยากจน เธอย่อมรู้ว่าได้ฝ่าอันตรายมาขนาดไหน จึงจะขึ้นไปสูงได้ ฯ

หลังจากอยู่อย่างไม่มีใครรู้จัก เธอย่อมจะรู้ว่าได้ฝ่าอันตรายไปขนาดไหน จึงจะทำให้เป็นที่ปรากฏ ฯ

หลังจากที่มีชีวิตอย่างสงบเงียบ เธอย่อมรู้ว่าจะต้องตกอยู่กับอันตรายขนาดไหน ที่จะทำอะไรๆ อย่างไร้ความพอดี ฯ

หลังจากอยู่กับความเงียบมา เธอย่อมรู้ว่า ความกร้านย่อมพาไปให้ใช้วาจาอย่างอวดโอ้ ฯ

๓๓.

◎ เมื่อเรายุติความมุ่งหวังที่จะมีชื่อเสียง หรือมีโชคลาภเราย่อมไปพ้นความสามานย์ ฯ

เมื่อจิตใจเราไปพ้นศีลธรรมและความถูกต้อง เราย่อมเข้าถึงความเป็นมุนี ฯ

๓๔.

◎ การต้องประสงค์ที่จะได้กำไร ไม่จำต้องเป็นเป้าหมายอันเลวร้าย ฯ

การแสดงทัศนะอย่างติดยึดกับตัวตนนั้นแลคือการก่อให้เกิดหนอนบ่อนไส้ในทางความประสงค์อันเลวร้าย ฯ

สตรีและคนดีไม่จำต้องกีดขวางหนทางของเต๋า ฯ

ความชาญฉลาดต่างหากที่เป็นอุปสรรคอย่างฉกรรจ์ของเต๋า ฯ

๓๕.

◎ ธรรมชาติของมนุษย์นั้นไม่คงเส้นคงวาและมักขัดกัน วิถีชีวิตย่อมหยาบและขรุขระ ฯ

เมื่อเดินไปลำบาก จำเป็นต้องรู้จักถอยกลับมาหนึ่งก้าว ฯ

เมื่อเดินทางได้ง่ายขึ้น ควรรู้จักให้เกียรติกับการงานของตนเองบ้าง ฯ

๓๖.

◎ ไม่ยากที่จะเข้มงวดกับคนเล็กคนน้อย แต่ยากที่จะชอบพวกเขา ฯ

ไม่ยากที่จะเคารพนบนอบอารยชน แต่จะทำให้พอเหมาะพอควรนั้นออกจะยาก ฯ

๓๗.

◎ อย่าไปติดยึดอยู่กับการทำงานหนัก ความเจ็บปวด ความเหนื่อยยาก และอะไรๆ ในทางกามฉันทะ ที่ดีกว่านั้นคือปกป้องสมรรถภาพของตนที่ยังไม่ปรากฏ ยึดเอาจิตใจที่สูงส่งเข้าไว้สักหน่อย แล้วกลับลงมาหาฟ้าดิน ฯ

อย่าไปติดอยู่กับอะไรๆ ที่แวววาวและเครื่องประดับต่างๆ โดยยึดอยู่กับความเรียบง่ายอย่างพื้นๆ หลังจากละโลกนี้ไปแล้ว ชื่อเสียงจะปรากฏอยู่ในจักรวาล ฯ

๓๘.

◎ การปราบปีศาจนั้น ประการแรก ต้องฝึกใจให้เชื่อง ฯ

เมื่อใจยอมจำนน ฝูงปีศาจก็จะตระหนัก แล้วย้ายไปที่อื่นอย่างเคารพนบนอบ ฯ

จะบงการคนรอบข้าง ประการแรก ต้องกำหนดจิตใจ ฯ

เมื่อจิตใจสงบ คนรอบข้าง ย่อมจะไม่ถูกโจมตี ฯ

๓๙.

◎ สอนศิษย์ก็เหมือนเลี้ยงลูกสาว ฯ

เข้มงวดกับการไปมาของพวกเขา และเรียกร้องให้ตัดสินใจในทางคบเพื่อนที่ดี ฯ

เมื่อไรเขาได้รับอนุญาตให้คบคนพาล ก็เท่ากับหว่านพืชที่เลวร้ายแม้เมล็ดเดียว ลงในนาที่บำรุงรักษาไว้ดีแล้ว ฯ

ในที่สุดแล้ว จะหวังผลได้ในทางที่เป็นคุณ ย่อมเป็นเรื่องยาก ฯ

๔๐.

◎ บนหนทางที่จะเข้าถึงเป้าหมายอันพึงประสงค์สำหรับตน อย่าเดินตามทางอย่างง่ายๆ และยกนิ้วให้ตัวเองจนมีรอยเปื้อน ฯ

เมื่อยกนิ้วขึ้นอย่างผู้มีชัย เธอจะประสบกับเหวลึกถึงหมื่นลี้ ฯ

บนหนทางแห่งสติปัญญา อย่าลังเลเวลาเผชิญกับอุปสรรค และอย่าถอยหลัง ฯ

เมื่อถอยมาก้าวหนึ่ง เท่ากับแยกออกจากภูเขาหมื่นลูก ฯ

๔๑.

◎ ถ้าเธอเป็นคนที่น่ารัก เธอก็ดูแลตัวเธอเองและคนอื่นๆ อย่างดี เธอก็จะน่ารักกับทุกๆ สิ่ง ณ ที่ทุกๆ แห่งหน ฯ

ถ้าเธอเป็นคนง่ายๆ เธอจะไม่เอาใจใส่กับตัวเธอเองและเธอก็จะทำกับคนอื่นอย่างทองไม่รู้ร้อน เธอก็จะง่ายๆ กับทุกๆ สิ่ง ณ ทุกๆ ที่ หมายความว่า อารยชนนั้น วันๆ หนึ่งย่อมสุขุมและมีสติ ไม่ทำอะไรมากเกินไป ไม่ทำตนให้เป็นคนน่ารักจนเกินไป และไม่แห้งแล้ง หรือวางเฉยจนเกินไป ฯ

๔๒.

◎ ทรัพย์ศฤงคารสำหรับพวกเขา คุณธรรมสำหรับข้า ฯ

โดยพื้นฐานแล้ว อารยชนย่อมทรหด ไม่ให้ใครข่มได้ ฯ

ท่านเป็นนายของจุดหมายปลายทาง ท่านทำอะไรๆ ด้วยเป้าหมายหนึ่งเดียว อย่างเป็นอิสระจากกฎเกณฑ์ของพวกอำมาตย์ ทั้งยังเป็นอิสระจากกำหนดกดชาของฟ้าดิน ๚

๔๓.

◎ ถ้าจุดยืนของเธอและแนวโน้มของเธอไม่สูงส่งเหนือพวกพาลชน ก็ดุจดังเธอถอดเสื้อผ้าออกสลัดกับฝุ่น หรือเท่ากับล้างเท้าในโคลนตม แล้วเธอจะขึ้นสูงไปได้อย่างไร ฯ

ถ้าเธอไม่ถอยออกมาก้าวหนึ่ง เพื่อยืนหยัดอยู่บนโลก ก็เท่ากับเธอเป็นแมลงเม่าที่บินเข้าหาแสงเทียน หรือแพะที่ท้าทายรั้วที่ล้อมมัน แล้วเธอจะหาความสบายอย่างเรียบง่ายได้อย่างไร ๚

๔๔.

◎ ผู้แสวงหาความรู้ ควรตั้งใจมั่นอันประกอบไปด้วยวิริยะอุตสาหะอย่างเป็นหนึ่งเดียว ฯ

ถ้าเธอแสวงหาคุณธรรม เพราะต้องการชื่อเสียงหรือโภคทรัพย์ เธอจะขึ้นไปได้ไม่ถึงไหน ฯ

ถ้าในการเรียนรู้ของเธอ มุ่งไปที่กาพย์กลอนอันเป็นที่นิยมชมชอบของคนร่วมสมัย และชื่นชอบกับงานเขียนที่ไหลรื่น เธอจะเข้าถึงความลึกซึ้งหรือความมั่นคงของจิตใจไม่ได้ ๚

๔๕.

◎ เราทุกคนประกอบไปด้วยความเมตตากรุณาอยู่ภายใน ท่านมุนีวิมลกีรติกับเพชฌฆาตไม่ใช่ธรรมชาติที่เป็นสอง ฯ

ทุกๆ แห่งประกอบไปด้วยบวกกับลบ รสอันกลมกล่อมกับความสนุกสนานอย่างเกินพอดี คฤหาสน์กับกระท่อมก็ล้วนสร้างขึ้นบนพื้นแผ่นดิน แต่ถ้าโลภจริตปิดกั้นความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แม้เราจะอยู่กับความเมตตากรุณา ณ ขณะหนึ่ง แต่เราก็ถูกกันให้ห่างคุณธรรมทั้งสองนี้ถึงหมื่นลี้ ฯ

๔๖.

◎ การปฏิบัติธรรมและเดินตามทางของเต๋า เธอควรเอาเยี่ยงอย่างจากไม้และหิน เพราะถ้าเธอรู้สึกว่าอิจฉาใครที่เขามีโชค เธอก็จะโลภด้วยเหมือนกัน ฯ

ในการบริหารงานของบ้านเมือง เธอควรปฏิบัติตนอย่างสังวร ดุจดังพระภิกษุ ถ้าเธอต้องการได้อะไรๆ มา เธอก็จะตกลงสู่ภยันตราย ฯ

๔๗.

◎ คนที่ยุติธรรม ดำเนินชีวิตอย่างรอบคอบ ไม่ว่าอะไรจะเกิดขึ้น ก็จะไม่ละจากความบรรสานสอดคล้อง แม้ยามหลับและยามฝัน ฯ

คนที่เลวร้ายจะหลุดเข้าไปสู่ความประพฤติที่รุนแรง แทนที่จะพูดกันดีๆ กลับแสดงออกซึ่งโทสจริต แม้จะแสดงออกทางวาจา ดุจดังเสียงดนตรีที่ระคนไปด้วยความสรวลเส ฯ

๔๘.

◎ เมื่อตับล้มเหลว ตาก็จะมืดมัว เมื่อไตล้มเหลว หูก็จะไม่ได้ยิน โรคร้ายเกิดขึ้นกับส่วนหนึ่งๆ ของร่างกาย ที่เรามองไม่เห็น แต่ก็แสดงออกให้ใครๆ แลเห็นได้ ฯ

ฉะนั้น อารยชนจึงไม่ต้องการแสดงอกุศลกรรมออกมาให้ใครๆ เห็น จึงเริ่มแต่ต้นโดยไม่ทำอะไรๆ ในทางเลวร้าย แม้นั่นจะมองไม่เห็นก็ตาม ฯ

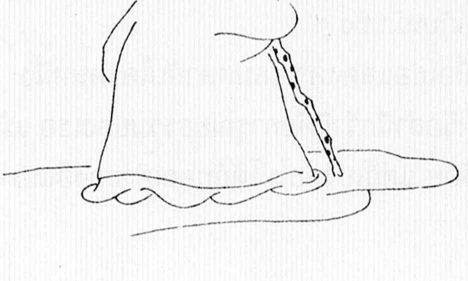
๔๙.

◎ ไม่มีอะไรจะวิเศษไปกว่า ที่มีอะไรเผื่อเอาไว้ ไม่ให้เกิดความรำคาญ ฯ

ไม่มีอะไรจะเลวร้ายไปยิ่งกว่าการระมัดระวัง จนมากเกินไป ฯ

คนที่วิตกกับอะไรๆ ย่อมได้รับพรจากการที่ทำอะไรๆ แต่น้อย ฯ

แต่คนที่ใจสงบ ย่อมรู้ว่า การระมัดระวังมากเกินไปนั้นเป็นความทุกข์ ฯ

๕๐.

◎ ยามสงบ ปฏิบัติตนตอบคุณธรรมอันสูงส่ง ฯ

ยามวิกฤต ปฏิบัติตนอย่างปรับตัวไว้ให้ได้ด้วย ฯ

และในสมัยกลียุค เธอควรระมัดระวังในทางที่แสดงออกอย่างลดตัวลง และอย่างใช้อุบายอันชอบ ฯ

การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่คนดีนั้นเหมาะสม และควรเข้มงวดกวดขันกับคนชั่ว กับผู้คนทั่วๆ ไปนั้น ต้องรู้จักใช้ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และความเข้มงวดกวดขันให้เหมาะกับกรณี ฯ

๕๑.

◎ ข้าไม่ควรจำไว้ว่า ข้าได้ช่วยเหลือเกื้อกูลใครคนใดคนหนึ่ง แต่ต้องไม่ลืมว่า ข้าเคยแสดงความอยุติธรรมออกไปอย่างไรบ้าง ฯ

และข้าก็ต้องไม่ลืมความรับผิดชอบที่มีต่อคนใดคนหนึ่งแต่ต้องลืมความอาฆาตมาดร้ายของตนเองเสียให้หมด ฯ

๕๒.

◎ เมื่อเธอให้คุณประโยชน์กับใคร เธอไม่ควรคิดคำนึงถึงเรื่องนี้เพื่อตน หรือเพื่อคำนึงถึงบุญคุณจากเขาคนนั้น นี้เท่ากับหนึ่งกระบวยของลูกเดือย ฯ

ถ้าไม่คิดคำนึงถึงบุญคุณที่ทำให้คนอื่นนับว่าเป็นคุณความดีเท่ากับหมื่นชั่ง ฯ

เมื่อเธอแสดงความเมตตากับใครคนหนึ่ง แล้วหวังผลตอบแทนหรือสำนึกว่านี่คือการุณยธรรมของเธอ แม้เธอจะให้ไปเป็นเรือนร้อย แต่ก็เปรียบไม่ได้กับคุณค่าของอีแปะเดียว ฯ

๕๓.

◎ บางคนรู้สึกว่ายุติธรรม กับสถานภาพของเขา แต่คนอื่นๆ กลับไม่เห็นเช่นนั้น แล้วข้าจะรู้สึกถึงความยุติธรรมแต่คนเดียวได้อย่างไร ฯ

ถ้าบางครั้งข้าก็ออกจะสมเหตุสมผล แต่บางครั้งไม่แล้วจะให้คนอื่นๆ สมเหตุสมผลได้อย่างไร ฯ

จงตราความข้อนี้ไว้ในใจ ฯ

เราโยงใยถึงกันและกัน ถือเอาความบรรสานสอดคล้องเป็นที่ตั้ง นี่คือหนทางหนึ่ง ซึ่งจะเปิดประตูให้เข้าถึงพระธรรม ฯ

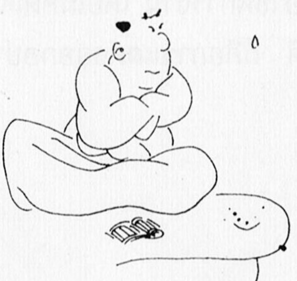
๕๔.

◎ คนที่จิตใจใสสะอาดดุจดังฟ้าดิน ย่อมสามารถอ่านคัมภีร์ได้ตามความหมายของโบราณาจารย์ ฯ

แต่คนที่เก็บความเห็นแก่ตัวไว้อย่างลับๆ ไม่อาจแม้จะทำคุณงามความดีเพียงอย่างเดียว ฯ

พวกนี้จะอ้างถ้อยคำอันทรงคุณธรรม เพื่อแสดงจุดยืนอย่างผิดๆ ฯ

ดุจดังคนพวกนี้กำลังหาอาวุธให้กับกองทัพของศัตรู หรือหาอาหารให้ ดังกับการเซ่นไหว้เหล่าโจรร้าย ฯ

๕๕.

◎ คนที่แสดงออกอย่างเต็มที่ แม้ทรัพย์สมบัติก็ไม่เพียงพอ ฯ

จะไปเปรียบคนเช่นนี้กับคนประหยัดมัธยัสถ์ได้อย่างไร เพราะคนดังกล่าวนั้น แม้คนยากจนก็ดูจะเกินความจำเป็นไปเสียด้วยซ้ำ ฯ

คนที่ชำนาญการซึ่งทำงานด้วยความยินดี แม้ใครจะไม่พอใจ เขาก็ไม่ถือสา ฯ

ถ้าจะเปรียบเขากับคนที่ไม่ชำนาญแล้วละก็ คนอย่างหลังนี้ถือเอาความพักผ่อนหย่อนใจว่าเป็นดังอะไรๆ ที่เติมเต็มให้เขาอย่างแท้จริงเสียแล้ว ๚

๕๖.

◎ คนที่ศึกษาเล่าเรียนโดยเข้าไม่ถึงปัญญาของท่านผู้รู้ เปรียบได้ดังเป็นพวกอาลักษณ์ที่ลอกตำราเท่านั้นเอง ฯ

คนที่รับราชการ โดยไม่มีความเมตตากับราษฎร ก็ดุจดังโจรที่แต่งเครื่องยศของขุนนาง ฯ

คนที่สอนอย่าง หากทำอีกอย่าง ก็ดุจดังผู้ที่ปฏิบัติสมาธิภาวนาเพียงแค่ที่ริมฝีปาก ฯ

คนที่สร้างอาชีพการงาน โดยไม่คิดถึงการหว่านพืชพันธุ์แห่งคุณงามความดี ก็คือการแสดงออกอย่างฉาบฉวยเท่านั้นเอง ๚

๕๗.

◎ วรรณศิลป์ที่แท้มีอยู่ในใจของเราทุกคน หากแต่มันกระจัดกระจายไป เฉกเช่นดนตรีที่แท้ แต่เพลงที่ยั่วราคจริตและกระตุ้นให้ออกไปเต้นรำ กลบเกลื่อนดนตรีที่แท้เสียได้ ฯ

ถือว่าลำเค็ญนักสำหรับข้า ที่จะกวาดอะไรๆ จากภายนอกออกไป เพื่อแสวงหาสาระ ฯ

ด้วยวิธีนี้เท่านั้นที่ข้าจะค้นพบความจริงแท้ของตนเอง ๚

๕๘.

◎ ในขณะที่เกิดทุกข์ยาก มีบางอย่างที่ช่วยให้ใจเปิดเผย ฯ

และในขณะที่ได้รับความสมประสงค์ ความเศร้าในเป้าหมายของตนก็เริ่มแสดงออก ๚

๕๙.

◎ ทรัพย์และเกียรติที่ได้มาในทางจริยธรรม ก็ดุจดังดอกไม้บนภูเขา งอกงามและคลี่ขยายตามธรรมชาติ ฯ

ถ้าได้ทรัพย์และอำนาจอย่างไม่ชอบธรรม ก็ดุจดังดอกไม้ในเตียงนอน ซึ่งบานและแห้งเหี่ยวไป ฯ

และถ้าได้ทรัพย์กับอำนาจด้วยวิธีบีบคั้นเอามา ก็ดุจดังดอกไม้ที่ตัดมาใส่ไว้ในแจกัน มันไม่มีรากอีกแล้ว ก็ย่อมปลาสนาการไปโดยพลัน ๚

๖๐.

◎ วสันตกาลมาถึงแล้ว นับเป็นฤดูกาลอันควรแก่ความยินดี ฯ

ดอกไม้บานออกด้วยสีอันงดงาม นกร้องเพลงด้วยเสียงดนตรีต่างๆ อย่างหวานชื่น ฯ

พวกผู้ดีชั้นสูงอย่างเธอ ถ้าไม่รู้จักใช้ถ้อยคำที่เป็นมธุรสและไม่กระทำการด้วยความเมตตากรุณา เธออาจอยู่ในโลกนี้ได้ถึงร้อยปี แต่ก็ดุจดังเธอมีชีวิตอยู่เพียงแค่วันเดียว ฯ

๖๑.

◎ ในฐานะนักศึกษาที่เล่าเรียน เธอต้องปลูกฝังจิตใจในทางที่มีสมรรถภาพ พร้อมกันนั้นก็ต้องฝึกให้มีสุนทรียรส ฯ

แม้การบำเพ็ญตนตามลัทธิศาสนาแต่เพียงเล็กน้อย ก็ฆ่าสภาพของฤดูใบไม้ร่วงเสียได้ ฯ

นี่ไม่ใช่เป็นการถอยหลังกลับไปจากฤดูใบไม้ผลิ เธอจะหวังให้ความงอกงามกลับไปสู่สรรพสัตว์ได้อย่างไร ฯ

๖๒.

◎ คนที่มีสมรรถนะที่แท้ย่อมไม่มีใครรู้ความข้อนี้ เพราะการประกาศเกียรติคุณดังกล่าวเป็นเรื่องของคนที่ชอบวางแผนฯ

ความชำนาญอันยิ่งใหญ่ไม่ได้มาจากวิธีการอันชาญฉลาด ฯ

๖๓.

◎ เหยือกใส่น้ำ เมื่อใส่น้ำจนเต็มเปี่ยม ย่อมล้นออกมา ฯ

ถังใส่เงินไว้เก็บ นับว่าดีวิเศษ เมื่อไม่มีเงินในนั้น ฯ

อารยชนไม่ติดยึดอยู่กับอะไร แทนที่จะยึดอะไรไว้ ท่านย่อมพอใจกับความพร่องมากกว่ากับความเต็มบริบูรณ์ ฯ

๖๔.

◎ เธออาจจะเบาสบายกับทรัพย์ศฤงคาร ที่มีเกี้ยวถึงพันคัน และเธออาจจะพอใจกับความเป็นอยู่ ที่อาศัยน้ำเต้าเพียงผลเดียว ฯ

แต่ถ้าเธอไม่ถอนตนออกจากชื่อเสียง เธอก็จะจมลงไปในระดับตลาดๆ ฯ

แม้เธอจะอวยพรให้กับทะเลทั้งสี่และให้คุณประโยชน์กับหมื่นโลก แต่ถ้าเธอไม่ถือเอาว่า เธอเป็นเพียงแขกคนหนึ่ง เธอก็จะได้แต่แสดงละครอย่างเจื่อนๆ เท่านั้นเอง ฯ

๖๕.

◎ ถ้าหัวใจเธอใส แม้เธอจะอยู่ในห้องมืด ก็ยังมีฟ้าสีครามอยู่ ฯ

แต่ถ้าความคิดของเธอเศร้าโศก แม้กลางวันแสกๆ ปีศาจที่ดุร้ายก็ปรากฏขึ้นมา ฯ

๖๖.

◎ ผู้คนรู้ว่าชื่อเสียงและสถานะควรแก่การยินดี ฯ

เขาไม่รู้ว่า การไม่มีชื่อและไม่มีสถานะ ควรแก่การพอใจเป็นอย่างยิ่ง ฯ

ผู้คนรู้ว่า ความหิวและความหนาวเย็นเป็นเรื่องลำบาก ฯ

แต่เขาไม่รู้ว่าที่ไปวิตกถึงความยากลำบากและคำนึงถึงความหนาวเย็นท่ามกลางฤดูคิมหันต์นั้น แย่ยิ่งกว่า ฯ

๖๗.

◎ เธออาจเกรงว่าคนเขาจะจับได้ถึงการทำความผิดของเธอ ฯ

สิ่งที่ผู้คนรู้ย่อมนำไปสู่ความประพฤติที่ดี ฯ

ที่เธออาจหวังให้ใครๆ รู้ถึงกุศลกรรมของเธอ ฯ

ที่จริงแล้ว กุศลกรรมสามารถเป็นรากเหง้าของการทำความชั่วด้วยซ้ำไป ฯ

๖๘.

◎ การงานของสวรรค์นั้น เราเข้าถึงไม่ได้ หยั่งอย่างไรก็ไม่ถึง ฯ

เดี๋ยวเป็นไปในทางเป็นไท เดี๋ยวเป็นไปในทางกดขี่ ทำให้วีรบุรุษต้องพลาดท่า และทำให้มหาบุรุษเสียอกเสียใจ ฯ

ส่วนอารยชนนั้น เป็นไปอย่างเชื่องๆ เผชิญกับอะไรๆ เท่าที่มันเป็นไป ไม่ประมาท มีความพึงพอใจในยามสงบ ฯ

แม้สวรรค์ก็ไม่รู้จะทำอะไรได้ กับอัจฉริยภาพที่ว่านี้ ฯ

๖๙.

◎ คนเจ้าโทสะจุดไฟให้กับทุกๆ สิ่ง ฯ

คนที่ไม่คบกับใคร ด้วยมารยาทอันชาเย็น ก็ทำลายทุกๆ สิ่ง ฯ

คนดื้อรั้นอย่างเคร่งเครียดก็ดุจดังน้ำเน่า หรือต้นไม้ที่กำลังตาย ฯ

เมื่ออินทรีย์ ที่มีชีวิตชีวาปลาสนาการไป ย่อมยากที่จะพูดคุยกับคนพวกนี้ในเรื่องการสร้างความสำเร็จ เพื่อขยายความผาสุกให้กว้างขวางออกไป ฯ๚

๗๐.

◎ อย่าพยายามสวดอ้อนวอนขอความสุข ฯ

ฝึกใจไว้ในทางปิติ นี่แหละคือพื้นฐานของความสุข และเธอก็เข้าถึงความสุขได้ ฯ

อย่าหลีกเลี่ยงโชคร้าย ฯ

เพียงเลี่ยงที่จะทำร้ายผู้อื่น เธอก็ทำให้โชคร้ายห่างไกลไปได้แล้ว ฯ๚

๗๑.

◎ ถ้าเธอประกาศข้อความออกไปอย่างถูกต้องถึงเก้าในสิบครั้ง ก็อย่าไปหวังคำสรรเสริญ ฯ

เพียงเธอบอกอะไรผิดไปครั้งเดียว เธอก็กำลังเดินไปหาความผิดต่างๆ เสียแล้ว ฯ

เมื่อเธอรับอะไรมาผลิตอย่างได้ผลถึงเก้าในสิบ นี่ก็ใช่เหตุอันควรแก่การได้รับคำยกย่อง ฯ

โครงการหนึ่งเดียวของเธอที่ไร้ผล คำนินทาว่าร้ายก็ย่อมดังออกมา และเพิ่มพูนให้ทุกข์ทวีขึ้น ฯ

อารยชนย่อมสังวรยิ่งกว่าผลีผลามอย่างปราศจากศิลปะและไม่แสดงความฉลาดออกมา ๚

๗๒.

◎ เมื่อธรรมชาติของฟ้าดินอบอุ่น ชีวิตย่อมงอกงาม ฯ

เมื่อเย็นชืด ชีวิตย่อมถูกฆ่า ฯ

ถ้าเธอมีทัศนะอย่างเย็นชืด เธอก็จะได้รับความเย็นชาอย่างทองไม่รู้ร้อน ฯ

ถ้าเธอมีทัศนคติอย่างอบอุ่น พรของเธอจะกว้างไกลและผลแห่งคุณความดีที่ว่านี้จะคงทนอยู่ยาวนาน ๚

๗๓.

◎ หนทางของฟ้าดินนั้นกว้างขวางมาก ฯ

เพียรเข้าถึงความข้อนี้แม้เพียงชั่วขณะหนึ่ง หัวใจของเธอก็จะแผ่กว้างออก และเธอก็จะสดใส ฯ

หนทางแห่งความโลภของคนนั้นคับแคบยิ่งนัก ฯ

ถ้าก้าวเท้าไปทางนั้น ก็จะพบกับความสกปรกยุ่งเหยิงและหนามที่น่ากลัว ๚

๗๔.

◎ แนวทางที่สลับเศร้ากับสุขนั้น น่าจะใช้ไว้เป็นบรรทัดฐาน ฯ

ที่จะช่วยให้ได้รับความสุข นับเป็นครั้งแรกเท่าที่ความสุขจะดำรงคงอยู่ได้ ฯ

แนวทางที่รู้จักสลับความคลางแคลงสงสัยกับความเชื่อมั่น จะช่วยเป็นแนวให้เกิดความเข้าใจเป็นครั้งแรก เพื่อจะได้เข้าใจถึงสัจภาวะ ฯ

๗๕.

◎ จิตใจของเธอไม่ต้องเป็นอะไรอื่น นอกเสียจากความว่าง ฯ

เมื่อว่างแล้ว ความยุติธรรมก็เข้ามาอยู่ในใจ ฯ

จิตใจของเธอไม่ต้องเป็นอะไรอื่น นอกเสียจากความจริงแท้ ฯ

เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว ความวิตกกังวลในทางโลกๆ ก็จะเข้ามาสู่ใจไม่ได้ ฯ

๗๖.

◎ แผ่นดินที่สกปรก มีพืชขึ้นนานาชนิด ฯ

น้ำที่ใสสะอาด ไม่มีปลา ฯ

ในฐานะที่เธอบรรลุวุฒิภาวะ เธอควรจะรวมไว้และรักษาความใสโครกเอาไว้บางส่วน ฯ

เธอจะมีความสุขกับความบริสุทธิ์ส่วนตัวและสังวรไว้เท่านั้นไม่ได้ ฯ

๗๗.

◎ ม้าที่พยศจนรถคว่ำ อาจเอาชนะได้และขี่ควบไป ฯ

แม้โลหะที่หล่อจากแม่พิมพ์ ก็อาจเอาเข้าเบ้าหลอมได้ ฯ

แต่ถ้าพลาดลงสู่ความเซื่องซึม ชีวิตของเธอจะไม่ฟื้นคืนดี ฯ

นักพรตไป่ซา กล่าวไว้ว่า "สุขภาพอ่อนแอไม่ถือว่าน่าอับอาย ถ้าเราไม่เคยเจ็บไข้เลยจนตลอดชีวิต เราก็จะวิตกกังวลเป็นอย่างยิ่ง" ฯ

สัจวาจานี้สมเหตุสมผลนัก ฯ

๗๘.

◎ เพียงความคิดแวบเดียวที่จะแสวงหาอย่างเห็นแก่ตัว วีรบุรุษผู้เข้มแข็งก็ล้มลง กลายเป็นดังฟองน้ำ และสติปัญญาก็อุดตัน แล้วก็ยุ่งเหยิง ผิดพลาด คุณความดีกลายไปเป็นน้ำใจอันไร้การุณยธรรม ฯ

ชีวิตที่ธำรงไว้อย่างทรงเกียรติ และสมรรถภาพที่ไร้มลภาวะ ถูกทำให้แปดเปื้อน ฯ

สำหรับบุรพาจารย์แล้ว อิสรภาพจากความแปดเปื้อนทางฉ้อฉล ถือว่าเป็นอริยทรัพย์ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เข้าถึงขั้นนั้นไปพ้นโลกอันสามานย์ ๚

๗๙.

◎ ที่เราได้ยินและได้เห็นย่อมเป็นโจรจากภายนอก ฯ

ที่เรารู้สึกและต้องประสงค์จะยึดเอามาย่อมเป็นโจรภายใน ฯ

ถ้าผู้ครองเรือนไม่ใช้หัวคิดที่จะเข้าใจความข้อนี้ มามัวแต่นั่งวางท่าอยู่ ณ ห้องกลางของคฤหาสน์ โจรก็จะกลายเป็นสมาชิกในครอบครัว ๚

๘๐.

◎ วางแผนที่จะทำบุญ ยังไม่ได้ผล ผิดกับการรักษาไว้ซึ่งผลงานอันทำได้สำเร็จแล้ว ฯ

แทนที่จะขอขมาลาโทษกับความผิดที่ทำมาแล้ว นานแสนนาน ควรสำรวมระวังไม่ให้ความผิดเกิดขึ้นได้อีก ๚

๘๑.

◎ ความประพฤติปฏิบัติควรสูงส่งอย่างเบาบาง และกว้างขวาง แต่ไม่ไกลเกินไปจนถือตัวห่างเข้าไว้ และออกจะเคลือบคลุม ฯ

รู้จักแยกแยะและใช้ความคิดอย่างระมัดระวัง แต่ไม่ใช่ไปเน้นที่เรื่องเล็กๆ น้อยๆ อันหาสาระมิได้ ฯ

จงอย่ายกหูชูหัวและมีรสนิยมอย่างง่ายๆ แต่ไม่ใช่มีใจอันคับแคบและแห้งแล้ง ฯ

ตั้งใจมั่นไปในทางบวก แต่ต้องไม่รีบเร่งและหุนหันพลันแล่น ๚

๘๒.

◎ เมื่อลมพัดผ่านพ้นกอไผ่ไป เสียงเสียดสีของไม้ไผ่ก็สงบลง ฯ

เมื่อห่านป่าบินเลยไป ที่มันเคยจ้องมองหนองน้ำก็หายไป ฯ

สำหรับอารยชนก็คล้ายๆ กันนี้ คืออะไรๆ ที่เกิดขึ้นมาและแล้วมันก็จากไป จิตใจก็คงว่างเปล่าอีกนั่นเอง ๚

๘๓.

◎ แม้จะบริสุทธิ์ เธอก็ควรเห็นอกเห็นใจคนอื่น ฯ

แม้จะใจดี เธอก็ควรใช้การตัดสินใจที่ถูกต้อง ฯ

แม้จะรู้จักแยกแยะ แต่ก็อย่าเห็นความผิดของคนอื่น ฯ

แม้จะยืนหยัดในทางคุณธรรม แต่อย่าหาทางแก้ไขอะไรๆ ให้มากเกินไป ฯ

คุณสมบัติเหล่านี้ ก็ดุจดังอินทผลัมที่มาทำเป็นขนม ซึ่งต้องไม่หวานเกินไป และอาหารอร่อยจากทะเลก็ต้องไม่เค็มเกินไป ฯ

จึงจะถือได้ว่า เป็นคุณธรรมอันควรแก่การสรรเสริญ ๚

๘๔.

◎ ที่อยู่อันไม่โอ่โถงนั้น ต้องกวาดพื้นให้สะอาด ฯ

และผู้หญิงสาวที่ยากจน ย่อมหวีผมอย่างเรียบร้อยมาคอยท่าอยู่ อย่างไม่แต่งตัวให้หรูหรา แต่ก็น่าทอดทัศนาอย่างเป็นสง่า ฯ

สำหรับคนที่มีเกียรติ เมื่อเผชิญกับผลได้ในทางลบ แล้วจะจบลงสู่การสงสารตัวเอง โดยไม่ใช้วิริยะอุตสาหะเอาเลยหรือ ๚

๘๕.

◎ เมื่อพักผ่อนระหว่างความสุขสำราญ ถ้าเธอไม่ประมาท เธอก็จะได้สมรรถนะ ตอนยุ่งอยู่กับการงาน ฯ

ถ้าเธอไม่จมลงไปสู่ความว่างอย่างไร้ทิศทาง เมื่อพ้นออกมาจากความสงบเงียบ เธอก็จะได้สมรรถนะมาใช้ยามที่เกิดความสับสนวุ่นวายขึ้น ฯ

ถ้าเธอไม่หลอกตัวเองขณะที่ว่างจากความมืดทึบ เธอก็จะได้สมรรถนะในโอกาสที่ชัดเจน ฯ

๘๖.

◎ เมื่อความคิดหนึ่งใดเกิดขึ้นในสมอง โดยเธอสำนึกได้ว่ามันจะพาเธอไปในหนทางของความเห็นแก่ตัว ควรทำตัวเธอไปในหนทางที่เธอจะเป็นตัวของตัวเอง ฯ

ปรากฏการณ์เกิดขึ้นในความคิด ก็จะมีสติคุมไว้ แล้วสติก็จะพาเธอให้ออกนอกลู่ทางของความเห็นแก่ตัว ฯ

นี่ก็ดุจดังนำเอาความหายนะมาเป็นโชคลาภ หรือให้ความตายกลายมาเป็นมีชีวิต ฯ

อย่าพลาดโอกาสนี้เสีย ฯ

นี่ไม่ใช่เรื่องเล็กน้อยเลยนะ ฯ

๘๗.

◎ เมื่อเธอสงบ ความคิดของเธอก็จะชัดและใส เธอก็จะแลเห็นธรรมชาติที่แท้ของจิตใจเธอ ฯ

และเมื่อเธอเป็นไปอย่างง่ายๆ จิตใจของเธอก็ง่ายไปด้วย เธอก็จะเข้าถึงการทำงานที่แท้ของจิตใจ ฯ

เมื่อเธอไม่เสแสร้ง และความคิดไม่ทะยาน เธอก็จะเข้าถึงรสที่แท้ของจิตใจ ฯ

พิจารณาจิตและแสดงให้เห็นประจักษ์ เต๋าไม่มีอะไรดีไปกว่าสามประการที่ว่ามานี้ ฯ๛

๘๘.

◎ ความสงบนิ่งภายในความสงบนิ่ง ไม่ใช่ความสงบนิ่งที่แท้ ฯ

ความสงบนิ่งที่ได้มาจากการงาน ช่วยให้เกิดวิจารณญาณอย่างถ่องแท้ถึงธรรมชาติของสวรรค์ในตัวแท้ ฯ

ความสนุกสุขสำราญภายในความสนุกสุขสำราญ ไม่ใช่ความสนุกสุขสำราญที่แท้ ฯ

ความสนุกสุขสำราญที่ได้จากความเศร้าโศก เผยให้เห็นการทำงานของจิตใจมนุษย์อย่างแท้จริง ฯ๛

๘๙.

◎ สละผลประโยชน์ส่วนตัวออก อย่าลังเล เพราะความมุ่งหมายส่วนตนอยู่ที่ความลังเลนั้นแล เป็นเรื่องน่าอัปยศยิ่ง ฯ

การให้อะไรใคร อย่าไปบ่งว่าต้องการอะไรตอบแทน เพราะการเผยออกไปในทำนองนี้ ทำให้กุศลกรรมของเธอปลาสนาการไป ฯ๛

๙๐.

◎ ฟ้าให้ข้าได้รับโชคอยู่บ้าง ฯ

ข้ารับพรจากฟ้า โดยเพิ่มคุณธรรมให้มากขึ้น ฯ

ฟ้ามอบให้ข้าต้องทำงาน แต่ข้าก็รับคำสั่งมาอย่างสงบ และทำตามฟ้าลิขิต ฯ

ฟ้าปิดทางไม่ให้ชีวิตข้าเป็นไปอย่างเรียบง่าย แต่ข้าก็มั่นคงอยู่กับเต๋า เพื่อเอาชนะอุปสรรคต่างๆ ฯ

แล้วฟ้ามีอะไรเตรียมไว้ให้ข้าอีกเล่า ฯ

๙๑.

◎ คนที่มีหลักการ ย่อมไม่มองไปรอบๆ เพื่อหาโชคลาภ ฟ้าจะตามไปสำหรับคนที่ไม่สนใจในการแสวงหาโชค และฟ้าจะประทานพรให้จิตใจเขาสันโดษ ฯ

คนกะล่อนพยายามป้องกันไม่ให้เกิดทุกข์ภัย และฟ้าก็ติดตามด้วยการเฝ้าระวังอย่างรอบคอบ แล้วก่อให้เขาได้แปลกใจในทางเลวร้าย ฯ

ฟ้าทำงานอย่างวิเศษ ฯ

ความฉลาดของมนุษย์นั้นหาประโยชน์มิได้ ฯ

๙๒.

◎ ถ้าหญิงที่หากินกับการร้องขับกล่อม กลายเป็นคนดีขึ้นมา เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนไป ชีวิตในอดีตที่ทาชาดอย่างแดงและประดับดอกไม้พราวแพรวนั้น ไม่สำคัญ ฯ

ภรรยาที่สัตย์ซื่อ เมื่อผมหงอกแล้ว เลิกสะสมระวังระไวอะไรๆ อีกแล้ว ทำให้ความบริสุทธิ์มากว่าครึ่งชีวิตปลาสนาการไป ฯ

ดังสุภาษิตมีความว่า "ตัดสินชีวิตใคร ให้ดูครึ่งหลังของชีวิตเขา" ฯ

นี้นับว่าจริงแท้ทีเดียว ฯ

๙๓.

◎ สามัญชนซึ่งเต็มใจในการประกอบกุศลกรรม และมีเมตตากรุณา ถือได้ว่าเป็นขุนนางที่มีเกียรติ ฯ

ขุนนางที่ใช้อำนาจและทรัพย์ศฤงคารไปในทางที่ฉ้อฉล ถือได้ว่าเป็นขอทานในตำแหน่งหน้าที่ ฯ

๙๔.

◎ บรรพชนให้พรอะไรไว้แก่เรา ฯ

ชีวิตของท่านทำให้เรามีความสุข แต่เราควรตราไว้ด้วยว่า ท่านก็เคยเผชิญความยากลำบากมาก่อนแล้ว ตอนตั้งเนื้อตั้งตัว ฯ

แล้วเราจะให้พรอะไรไว้กับลูกหลานเล่า ฯ

นั่นก็คือวิถีชีวิตของเราที่เหลือไว้ให้เป็นแบบอย่าง แต่เราก็ควรตราไว้ด้วยว่า ลูกหลานอาจจะไม่เดินตามรอยเราก็ได้ ฯ

๙๕.

◎ อารยชนที่แกล้งทำความดี ก็ไม่ต่างไปจากอนารยชนที่ทำความชั่วอย่างเปิดเผย ฯ

อารยชนที่หันเหวิถีชีวิตไปจากศีลธรรม ก็ไม่ดีเท่าอนารยชนที่ปรับปรุงตนเอง ฯ

๙๖.

◎ อย่าปล่อยให้ตัวเธอใช้โทสะอย่างรุนแรง และอย่าปฏิเสธสกุลใดในการติดต่อธุรกิจการงานด้วย ฯ

บางเรื่องออกจะยากที่จะเจรจากัน จึงควรหาเรื่องอื่นมาคุย เพื่อแก้ประเด็นนี้ ฯ

ถ้าตกลงกันไม่ได้ ในเวลาไหน รอไว้อีกวันก็ได้ เพื่อใช้โอกาสให้เหมาะสม ฯ

ใช้จิตใจอันบรรสานสอดคล้องแก้ไขอะไรๆ ที่ไม่ปกติดุจดังตาปูไม่มีหัว ฯ

นี่จะเหมาะสำหรับสกุลที่มีอุดมคติ ฯ

๙๗.

◎ ถ้ายอมรับกันทั่วๆ ไปว่า ทุกอย่างไม่มีบกพร่องเอาเลย ก็เป็นอันว่าสรรพสัตว์ในโลกนี้ปราศจากข้อเสียหาย ฯ

ถ้ายอมรับกันทั่วๆ ไปว่า ใครๆ ก็ไม่ดีและมีความอยุติธรรม สรรพสัตว์ในโลกก็ย่อมปราศจากความรู้สึกอันชั่วร้ายโดยธรรมชาติ ฯ

๙๘.

◎ คนที่ตื่นเต้นกับสิ่งดีๆ มักจะไม่ไว้ใจคนที่มัธยัสถ์และสันโดษ ฯ

โดยส่วนใหญ่แล้ว คนที่ติดยึดอยู่กับตัวเอง มักรังเกียจคนที่แสดงออกอย่างสังวรระวัง ฯ

อารยบุคคลย่อมไม่แยกแยะออกจากจุดยืนขั้นพื้นฐานในทางที่เป็นเกียรติ แต่ก็ไม่อวดอะไรๆ มากเกินไป ฯ

๙๙.

◎ ยามเกิดความหายนะขึ้น แม้รอบๆ ตัวเธอจะมีเข็มและมียาที่จะช่วยแก้ไขสถานการณ์ให้ผ่านยามวิกฤต แต่เธอก็มักมองไม่เห็นอุปกรณ์ดังกล่าว ฯ

ในยามที่เป็นไปในทางวัฒนะ รอบๆ ตัวเธอมีมีด ดาบและขวาน ซึ่งจะเฉือนเนื้อและทุบกระดูกของเธอ แต่เธอก็มองข้ามมันไป ฯ

๑๐๐.

◎ คนที่เติบโตมาบนความร่ำรวยและเกียรติยศ ถูกโลภจริตครอบงำเหมือนไฟครอก ฯ

อำนาจและอิทธิพลของเขากระจายไปอย่างเร่าร้อนทุกหนแห่ง ฯ

แต่ถ้าเขาไม่ฝึกความรู้สึกไว้ให้เย็นลงบ้าง เขาจะไม่แต่เผาคนอื่น แต่จะจบลงด้วยการเผาตัวเองให้เป็นขี้เถ้าไป ฯ

๑๐๑.

◎ เมื่อหัวใจของเราจริงแท้อย่างเต็มที่ น้ำค้างแข็งก็จะปรากฏขึ้นนอกฤดูกาล ฯ

ปราสาทพังลง โลหะและก้อนหินนั้นสกัดออกได้ ฯ

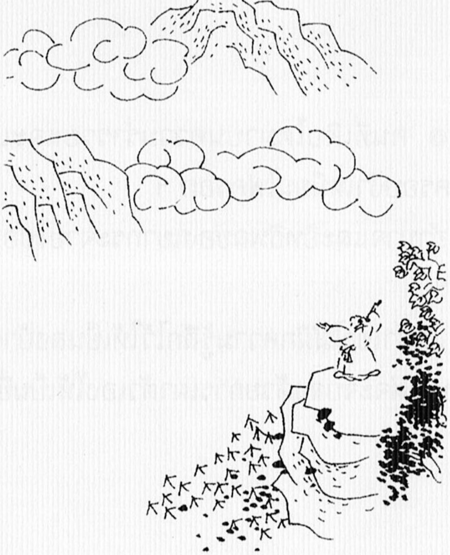
คนปลอมและคนโกงอาจมีเงาในรูปร่างของมนุษย์ แต่แท้ที่จริงแล้ว คุณภาพที่แท้ย่อมหายไปในสายตาของคนอื่น ฯ

อาจไม่ต้องทนทุกข์ แต่เวลาอยู่คนเดียว เขาก็ย่อมละอายใจ แม้กับเงาของตนเอง ฯ

๑๐๒.

◎ ความเรียงที่เขียนขึ้นจนสมบูรณ์เต็มที่นั้นไม่น่าอัศจรรย์เท่าที่เขียนออกมาอย่างง่ายๆ แต่ถูกต้อง ฯ

ความประพฤติปฏิบัติของมนุษย์ที่ได้รับการสั่งสอนมาให้เข้าถึงความสมบูรณ์เต็มที่นั้นไม่น่าอัศจรรย์ เท่ากับคนที่มีนิสัยสันดานอันเรียบง่าย ฯ

๑๐๓.

◎ ในบริบทของความลวง ไม่มีเกียรติ ไม่มีชื่อเสียง ไม่มีความร่ำรวย ไม่มีสถานะ และก็ไม่มีมือ ไม่มีตีน ไม่มีร่างกาย และอะไรๆ ที่โยงมาถึงตัวข้า ฯ

ในบริบทของความจริงแท้ บิดามารดา พี่น้องชายหญิง และสรรพสัตว์ ล้วนรวมเข้ามาสู่ร่างกายของข้า ฯ

เมื่อไรข้าแลเห็นอะไรที่ลวงและอะไรที่แท้ ข้าจึงรู้จักรับผิดชอบกับความเป็นไปในโลก พ้นไปจากเครื่องผูกมัดและความจำกัด ฯ

๑๐๔.

◎ อาหารอร่อยอาจทำให้ท้องไส้พัง และทำให้กระดูกผุกร่อน แต่ถ้ากินอย่างพอดีๆ มันอาจไม่ให้โทษ ฯ

หาความสนุกสุขสำราญจากกิจกรรมที่ถูกใจ อาจทำลายชื่อเสียงและคุณความดีของเธอ ฯ

แต่ถ้าเป็นไปอย่างพอดีๆ ก็ไม่มีอะไรให้ต้องเสียใจ ฯ

๑๐๕.

◎ อย่าไปว่าคนอื่น กับความผิดเล็กๆ น้อยๆ ฯ

อย่าเผยความลับของคนอื่น และอย่าจำใส่ใจไว้กับความผิดของคนอื่นที่ก่อขึ้นเมื่อนานมาแล้ว ฯ

ฝึกคุณธรรมทั้งสามนี้ไว้ แล้วเธอก็จะไปพ้นจากอันตราย ฯ

๑๐๖.

◎ ในฐานะที่เป็นอารยชน กิริยามารยาทของข้า ย่อมไม่โบยบิน หาไม่ข้าก็จะหันเหไปตามสถานการณ์ต่างๆ อย่างง่ายๆ นี่ย่อมไม่ช่วยในทางที่สงบ และการตัดสินใจอันเหมาะสม ฯ

ในขณะเดียวกัน ข้าก็ย่อมไม่ยอมอ่อนแอในการตัดสิน หาไม่ความเข้มแข็งของข้าก็จะหมดสมรรถภาพไป และความประพฤติของข้าก็จะมัวหมอง ๚

๑๐๗.

◎ แม้ฟ้าดินจะดำรงอยู่อย่างนิรันดร แต่ข้าจะไม่กลับมาเกิดอีกเป็นครั้งที่สอง ฯ

แม้คนที่มีอายุตั้งร้อย วันๆ ผ่านไปอย่างรวดเร็วนัก นับว่าข้าโชคดีที่ได้เกิดมาในระหว่างนี้ ฯ

ข้าต้องไม่พลาดโอกาสที่จะเข้าถึงความสุขในชีวิตข้า และไม่ปล่อยให้ตนเองติดอยู่กับชีวิตอันว่างเปล่า ๚

๑๐๘.

◎ การตอบแทนคุณความดี อาจกลายเป็นศัตรู ฉะนั้นแทนที่จะให้คนอื่นสำนึกในความใจดีของเธอ เธอควรทำประหนึ่งกับลืมไปแล้วทั้งทางคุณความดีและความเป็นศัตรูคู่อาฆาต ฯ

คนอาจรังเกียจการอุปถัมภ์ค้ำจุน ฉะนั้น แทนที่จะให้คนอื่นสำนึกถึงความกรุณาปรานีของเธอ ควรทำดังกับว่าการอุปถัมภ์และความเสียดาย หล่นลงไปพร้อมๆ กัน ๚

๑๐๙.

◎ ความเจ็บไข้ในยามชรานั้น เริ่มมาแต่ตอนอยู่ในวัยเยาว์นั้นแล้ว ฯ

ความอ่อนแอในปีล่าสุดของชีวิตนั้น มีมาแต่เมื่อยังอยู่ในวัยฉกรรจ์นั้นแล้ว ฯ

ฉะนั้น เมื่อยืนขึ้นสูงสุด อารยชนพึงระมัดระวังที่จะทำอะไรๆ ด้วยความไม่ประมาท ๚

๑๑๐.

◎ ใช้อุเบกขา ดีกว่าแต่แสวงหาอภิสิทธิ์ การติดต่อหน่อเนื่องกับเพื่อนเก่า ดีกว่าแสวงหาเพื่อนใหม่ ใช้อิทธิพลในทางศีลธรรมอย่างเงียบๆ ดีกว่าประกาศความวิเศษของชื่อเสียงเกียรติคุณ ฯ

ประพฤติปฏิบัติอย่างธรรมดาสามัญ ดีกว่าทำอะไรให้โลดโผนอย่างเกรียวกราว ๚

๑๑๑.

◎ อย่าผิดไปจากความยุติธรรมและความถูกต้อง ฯ

ถ้าทำผิดเช่นนี้เสียทีหนึ่งแล้ว ชื่อเสียงของเธอจะเป็นไปในทางที่น่าละอายเป็นหมื่นชั่วอายุคน ฯ

การเหยียบธรณีประตูเข้าสู่อำนาจและหากำไรส่วนตนต้องไม่สวนทางกัน ฯ

ถ้าสวนทางกันแล้ว ชีวิตทั้งหมดก็แปดเปื้อน ๚

๑๑๒.

◎ ปฏิบัติตนอย่างซื่อสัตย์ และถูกรังเกียจ ดีกว่าละหลักการ เพื่อเอาใจคนอื่นๆ ฯ

ยอมรับคำด่าว่าที่ไม่สมควร ดีกว่ารับคำสรรเสริญที่ไม่ควรได้รับ ฯ

๑๑๓.

◎ เมื่อเกิดการร้าวฉานขึ้นในครอบครัวของเธอ จงมั่นคงไว้และดำรงสติมั่น ฯ

อย่าตื่นเต้นจนเกินเหตุ ฯ

เมื่อเกิดความเข้าใจผิดขึ้นในหมู่เพื่อน ควรแนะนำอย่างดุดันให้เหมาะกับกาลเทศะ ฯ

อย่าพูดอะไรโง่ๆ หรือใช้ถ้อยคำรุนแรง ฯ

๑๑๔.

◎ อย่าปล่อยให้สิ่งเล็กๆ น้อยๆ เล็ดลอดออกไปแล้วขยายไปไกล ฯ

อย่าปล่อยให้สิ่งที่เป็นความงาม กลายเป็นความลวง ฯ

อย่าโปรยเงิน อย่างไม่เสียดาย และละเลยบั้นปลายของการเดินทาง ฯ

นี่คือคุณสมบัติที่แท้ของวีรชน ฯ

๑๑๕.

◎ ยากที่จะผูกเพื่อนเอาไว้ในยามที่มีความสุข แม้ใช้ทองถึงพันชั่ง แต่เพียงอาหารมื้อเดียว ก็อาจได้รับการตอบสนองจนตลอดชีวิต ฯ

ตามปกติแล้ว ความรักอย่างสุดๆ ก่อให้เกิดศัตรูได้ ในขณะที่ความเมตตาปรานี แม้เพียงเล็กน้อย กลับได้รับความปิติปราโมทย์ ฯ

๑๑๖.

◎ ซุ่มซ่อนคมคายไว้ในเงอะงะ แม้มืดมัวหากแต่สว่างใส เก็บงำความผุดผาดไว้ในโสมม งองุ้มเพื่อเหยียดตรง ฯ

มีชีวิตดุจดั่งป้านชา หลบเร้นกายาอยู่ในโพรงถ้ำทั้งสามนั้น ฯ

๑๑๗.

◎ ลมหวนกลับเมื่อเจริญงอกงามเต็มที่ ชีวิตที่ออกหน่อ นอนเงียบๆ ในความหนาวเหน็บของเหมันตฤดู ฯ

เมื่อรู้สึกพึงพอใจ อารยชนพึงสังวร พร้อมที่จะรับเหตุร้าย และยามเผชิญกับวิกฤต ควรเฝ้ามองอย่างเข้มแข็ง เพื่อวิถีทางจะเปลี่ยนแปลงไป ฯ

๑๑๘.

◎ คนที่ตื่นเต้นกับอะไรที่น่าทึ่งและดูน่าอัศจรรย์ ยากจะแยกแยะจากอะไรที่ยิ่งใหญ่และสูงส่ง ฯ

คนที่บำเพ็ญตบะเดชะ จะปฏิบัติตนเช่นนั้นนานไม่ได้ ๚

๑๑๙.

◎ เมื่อโทสะรุนแรงขึ้น และตัณหาหลั่งออกมายังกับน้ำจากท่อ ข้าย่อมรู้ถึงสถานะของตนเองอย่างชัดเจน และเมื่อชัดเช่นนี้แล้ว ข้าย่อมข้ามจริตดังกล่าวเสียได้ ฯ

ใครเล่าที่รู้เท่าตน และใครเล่าที่ยอมตามกิเลสไป ฯ

ถ้าข้าใช้อำนาจในการเจริญสติ อย่างมั่นคง ข้าย่อมเปลี่ยนความตั้งใจได้ ปีศาจที่ชั่วร้ายกลายเป็นตัวอย่างให้เราได้อย่างแท้จริง ๚

๑๒๐.

◎ อย่ายึดมั่นกับแง่เดียว และปล่อยให้พาลชนเอาเปรียบได้ ฯ

อย่าติดยึดกับความเชื่อมั่นในตนเอง จนเอาอ้ายนี่มาอวด ฯ

อย่าเอาความเข้มแข็งของเธอมาฉายให้เห็นความอ่อนแอของคนอื่น ฯ

ถ้าเธอไม่สามารถ ก็อย่าหาเหตุผลมาเป็นข้ออ้าง เพื่อโจมตีสมรรถภาพของคนอื่น ๚

๑๒๑.

◎ จงหาทางให้ความผิดของคนอื่นหายไป ฯ

ถ้าเธอแสวงหาอะไรที่รุนแรงมาประณาม เธอจะถูกข้อบกพร่องทับถมเข้าไปกับข้อบกพร่อง ฯ

ถ้าบางคนดื้อด้าน ควรหาทางช่วยแนะนำเขาด้วยความปรารถนาดี ฯ

ถ้าเธอด่าทอด้วยความโกรธ เธอจะเอาความดื้อด้านนั้นกลับเข้ามาหาความดื้อด้าน ฯ

๑๒๒.

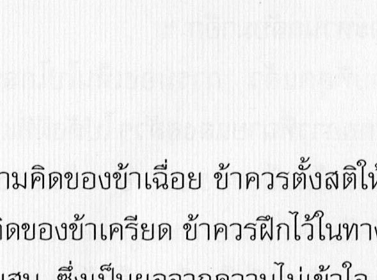
◎ ถ้าเธอติดต่อกับคนที่สุขุม ซึ่งพูดน้อย อย่าเอาความคิดของเธอไปให้เขาในทันที ฯ

ถ้าเธอเจอคนที่ชอบวิวาทและอวดโอ้ เธอควรปิดปากเอาไว้ ฯ

๑๒๓.

◎ เมื่อความคิดของข้าเฉื่อย ข้าควรตั้งสติให้มั่นไว้ ฯ

เมื่อความคิดของข้าเครียด ข้าควรฝึกไว้ในทางปล่อยวาง พึงเอาชนะความสับสน ซึ่งเป็นผลจากความไม่เข้าใจ แต่ข้าก็ยังกังวลอยู่กับความวุ่นวายใจที่ไม่สงบนิ่ง ฯ

๑๒๔.

◎ ฟ้าสีครามและอุณหภูมิที่น่าสบาย อาจเปลี่ยนแปรไปเป็นฟ้าแลบและพายุหนัก ฯ

ลมแรงและฝนที่ตกหนัก ก็อาจแปรเปลี่ยนไปเป็นค่ำคืนที่พระจันทร์ทอแสงอย่างสงบและฟ้าใส ฯ

จักรวาลนี้เคยหยุดทำงานละหรือ ฯ

ธรรมชาติของมนุษย์ก็เป็นเช่นนั้น ฯ

๑๒๕.

◎ บางคนบอกว่า ถ้าไม่รู้จักถอนตนอย่างรวดเร็ว พลังของเธอที่จะเอาชนะความเห็นแก่ตัวที่ติดอยู่กับโลภจริต ก็จะไม่ปรากฏขึ้นได้ง่ายๆ ฯ

บางคนบอกว่า ถ้ามองเห็นไปได้ไกล ก่อให้เกิดปัญหาความผิดก็จะหวนกลับมาอีก ฯ

ท้ายที่สุดแล้ว การมองเห็นไปไกลของเธอ อาจเป็นแก้วมณีที่สุกสกาวที่ฉายแสงสลัวๆ ไปดังผีที่แกล้งคน ฯ

ความเข้มแข็งของเธอ อาจเป็นแรงแกว่งของดาบหนึ่งเดียวที่จะตัดปีศาจที่มารบกวนอยู่ตลอดเวลา ฯ

จงอย่าถือว่านี่เป็นเรื่องเล็กน้อย ฯ

๑๒๖.

◎ เมื่อรู้ว่าใครโกหกหลอกลวงเรา อย่าไปถือสาตามคำพูดเขา ฯ

เมื่อรู้ว่าใครดูถูกเรา ก็อย่าแสดงออกทางสีหน้า ฯ

แท้จริงแล้วล้วนไร้ความหมายและไร้สาระนั่นเอง ฯ

๑๒๗.

◎ ความยากลำบากและทุกข์เข็ญเปรียบดังเตาเผาเหล็กและทั่งตีเหล็ก บ่มเพาะผู้กล้าหาญ ฯ

ผู้ใดผ่านการพิสูจน์ย่อมได้รับผลสุขทั้งร่างกายและจิตใจ ฯ

ผู้ใดไม่อดทนต่อความบีบคั้น ย่อมสูญเสียทั้งร่างกายและจิตใจ ฯ

๑๒๘.

◎ ข้าเป็นเพียงสิ่งเล็กๆ ของสวรรค์และโลก ฯ

ข้าจึงไม่หลงไปตามความชอบและความชังและข้ากำหนดท่าทีกับสิ่งน่าพึงพอใจและสิ่งทำให้เสียหาย ข้าเดินตามกฎแห่งจักรวาล ฯ

สวรรค์และโลกเป็นบิดาและมารดาที่ยิ่งใหญ่ ฯ

แทนที่จะไปสร้างความแตกแยกในหมู่ประชาชน หรือกระจายความชั่วร้าย ข้าขอแสดงออกซึ่งความกรุณา ฯ

๑๒๙.

◎ อย่าเก็บความพยาบาทใครไว้ในใจ และอย่าทำอะไรด้วยใจที่ห่อเหี่ยว ฯ

นี่เป็นการเตือนคนที่ขาดความรอบคอบ ฯ

ปล่อยให้ใครเขาเอาเปรียบเรา แทนที่จะไปครุ่นคิดที่จะเอาคืน ฯ

นี่เป็นคำเตือนสำหรับคนที่แสดงตัว อย่างปรากฏขึ้นมาให้ถือว่านี้เป็นการตัดสินใจที่ดีของตน ฯ

คำเตือนทั้งสองนี้ ช่วยให้คุณสมบัติชัดเจนไปในทางที่จริงแท้แน่นอนอย่างเต็มที่ ฯ

๑๓๐.

◎ อย่าให้ความสงสัยของมหาชน มากล้ำกรายทัศนะส่วนตัวของเธอ ฯ

อย่ายึดแต่ความคิดของตน จนไม่ฟังถ้อยคำของคนอื่น ฯ

อย่าแสวงหาผลได้เล็กๆ น้อยๆ จากใคร จนละเลยหลักการที่สำคัญไป ฯ

อย่าเอาทัศนะมหาชนมายืนยันว่าสถานภาพ อันสะดวกสบายของเธอนั้นชอบแล้ว ฯ

๑๓๑.

◎ ถ้าไม่อาจผูกมิตรกับคนที่น่าพึงพอใจในทันที ก็อย่ากล่าวคำยกย่องอะไรๆ อย่างไม่เหมาะกับกาลเทศะ เพียงหลีกเลี่ยงคำนินทาว่าร้ายก็พอ ฯ

ถ้าเธอไม่อาจห่างไว้จากคนชั่วช้า ก็อย่าประณามออกไปอย่างไม่ถูกกาลเทศะ เพียงเพื่อหลีกเลี่ยงคำเล่าลือในทางที่ชั่วร้าย ฯ

๑๓๒.

◎ อุปนิสัยใจคอที่เป็นดังฟ้าใสในยามกลางวัน ย่อมทรงไว้ได้ในห้องมืดที่หลังคารั่ว ฯ

รัฐบุรุษ ซึ่งประกอบกิจการงานอย่างยุติธรรมตามครรลองของจักรวาล ย่อมเกิดจากส่วนที่ลึกและซึ้ง และเป็นไปดังเดินอยู่บนน้ำแข็งที่บอบบาง ฯ

๑๓๓.

◎ ตราบจนถึงบั้นปลายของชีวิต ที่สำคัญคือ ความรักของบิดาและความกตัญญูกตเวทีของบุตร พี่ชายที่มีไมตรีจิตกับน้อง และน้องชายเคารพนับถือพี่ชาย ฯ

ทั้งหมดนี้เหมาะสมและถูกต้อง ก็ต่อเมื่อไม่มีอาการอันดัดจริตเข้ามาเจือปน ฯ

ความคิดแม้แต่น้อยในเรื่องคุณความดีหรือทำตามหน้าที่หรือรับพร หรือเอาชนะใจไม่ได้ เหล่านี้ทำให้เธอเป็นดังคนผ่านไปมาเท่านั้น ฯ

ความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันของเธอกับคนอื่นๆ ก็เป็นดังการซื้อขายกันในตลาดเท่านั้นเอง ฯ

๑๓๔.

◎ ถ้ามีความงาม ก็ย่อมมีความน่าเกลียด อยู่ตรงกันข้าม ฯ

แต่ถ้าข้าไม่หยิ่งยโสกับความงามของตนเอง ใครจะมาว่าข้าน่าเกลียดได้เล่า ฯ

ความซื่อสัตย์ตรงข้ามกับความทุจริต ฯ

ถ้าข้าไม่โอ้อวดความซื่อสัตย์ของตน ใครจะมาว่าข้าทุจริตได้อย่างไร ฯ

๑๓๕.

◎ ความมัธยัสถ์เป็นคุณธรรมที่สำคัญของคนรวย ยิ่งกว่าเป็นคุณธรรมของคนจนและชนชั้นต่ำ ฯ

ความอิจฉาริษยาในหมู่ญาติเลวร้ายยิ่งกว่าที่มีกับคนแปลกหน้า ฯ

ถ้าเธอไม่พิจารณาความข้อนี้อย่างเยือกเย็น และไม่ควบคุมตนเองอย่างสงบ เธอก็จะเผชิญกับความเศร้าเสียใจไปทุกๆ วัน ฯ

๑๓๖.

◎ บุญกับบาปอย่าปะปน ถ้าระคนกัน คนเราก็จะมีจิตใจเซื่องซึม ฯ

ส่วนบุญคุณกับความแค้นก็ไม่ควรแยกออกจากกันให้มากไป ฯ

หาไม่ คนก็จะคิดแล้วคิดอีกเกี่ยวกับตัวเธอ ฯ

๑๓๗.

◎ ยศถาบรรดาศักดิ์อย่ามีให้สูงส่งเกินไป หาไม่ จำต้องระมัดระวัง ฯ

ดังผลสำเร็จก็ไม่ควรขึ้นถึงขั้นบริบูรณ์ หาไม่ เธอก็จะเริ่มหล่นลงมา ฯ

ความประพฤติดีของเธอก็อย่าสูงส่งเช่นกัน ฯ

หาไม่ คำนินทาว่าร้าย ก็จะตามมา ฯ

๑๓๘.

◎ อย่าปกปิดความผิด และอย่าเปิดเผยความดี ฯ

ความผิดที่ปกปิดเอาไว้ย่อมเป็นเจตนาร้ายอย่างฉาบฉวย ฯ

อะไรที่เป็นความลับ ย่อมเป็นเจตนาร้าย อย่างลึกซึ้ง ฯ

เมื่อความดีเป็นที่ปรากฏ ผลแห่งความดีนั้น กลายเป็นของเล็กน้อย ฯ

ถ้าความดีนั้นเป็นความลับ ผลดีก็จะใหญ่ยิ่ง ฯ

๑๓๙.

◎ อารยชนคือคนที่เอาชนะความสามารถได้ และความเก่งกาจสามารถย่อมเป็นทาสของอารยชน ฯ

หาไม่ก็จะเป็นเช่นสกุลที่ไม่มีหัว หากมีแต่ชื่อ ฯ

ภายในไม่ช้า ยักษ์มารที่เลวร้าย ก็จะบุกเข้ามาทำร้ายรอบๆ ตัว ฯ

๑๔๐.

◎ จะกำจัดพวกขี้โกง หรือสกัดกั้นพวกขี้ฉ้อ ควรเปิดทางกว้างเอาไว้บ้าง ฯ

หาไม่ ก็เท่ากับปิดรูหนู ให้ไม่มีทางหนี เช่นนี้สิ่งดีมีค่าก็จะถูกกัดทำลายไป ฯ

๑๔๑.

◎ เอาความผิดให้คนอื่นรับรู้ แต่อย่าเอาคำสรรเสริญจากใครๆ ไปแบ่งปันให้คนอื่น เพราะนี่จะทำให้เขาหมั่นไส้ ฯ

รับทราบความยากลำบากของคนอื่น แต่ถ้าสถานภาพของเขาเป็นไปอย่างสะดวกสบาย ก็ไม่ต้องไปร่วมวงกับเขา เพราะนี่จะก่อให้เกิดศัตรู ฯ

๑๔๒.

◎ ในฐานะของอารยชน เธออาจจนเกินไปกว่าจะช่วยคนอื่นได้ด้วยวัสดุสิ่งของ แต่เวลาติดต่อกับบางคนที่โง่เขลาและลุ่มหลง เธออาจช่วยเขาได้ด้วยถ้อยคำที่กินใจ ฯ

ถ้าบางคนตกอยู่ในที่ยากลำบาก ถ้อยคำหนึ่งเดียวของเธอก็อาจช่วยให้เขาหลุดพ้นได้ ฯ

นี่อาจเป็นการกระทำที่ให้คุณอย่างอนันต์ ฯ

๑๔๓.

◎ เวลาหิว เขาต้องพึ่งเรา เวลาอิ่ม เขาก็ตีตัวจากไป ฯ

เมื่อสถานการณ์ของเธอดีขึ้น เขาย่อมรีบเข้ามาหา ฯ

เมื่อเธอแย่ลง เขาก็ทิ้งเธอไป ฯ

นี่เป็นจุดอ่อนแห่งธรรมชาติของมนุษย์ ฯ

๑๔๔.

◎ ในฐานะอารยชน เปิดตาไว้ให้ใสและเยือกเย็น ฯ

อย่าประมาท และอย่าให้ลำไส้ของเธอถูกกระทบกระเทือน ด้วยเรื่องไร้สาระ ฯ

๑๔๕.

◎ คุณความดีเขยิบขึ้นด้วยความใจดี ฯ

ความใจดีเป็นไปตามการตัดสินใจ ฯ

ถ้าเธอต้องการเพิ่มพูนคุณความดี เธอก็ต้องขยายความมีใจดีออกไป ฯ

ถ้าเธอจะขยายความใจดีออกไป เธอก็ต้องขยายการตัดสินใจออกไปอย่างปราศจากอคติ ฯ

๑๔๖.

◎ เมื่อตะเกียงดวงเดียวจวนจะดับ ดุจดังหิ่งห้อย และมีเสียงกรอบแกรบ เร่งรีบเงียบสงบ นั่นคือเวลาที่ควรเงียบสงบอยู่ ฯ

ยามรุ่งอรุณ ข้าตื่นขึ้นจากความฝัน แต่กิจกรรมประจำวันยังไม่ได้เริ่ม จึงเป็นเวลาที่ข้าควรข้ามพ้นข้อต้นของความยุ่งเหยิง ฯ

เมื่อข้าใช้เวลาดังกล่าว โดยการพินิจพิจารณา ข้าย่อมรู้ได้ถึงความกระจ่างชัดอย่างสุดซึ้ง ทั้งทางหู ทางตา ทางปากและทางจมูก ว่าทั้งหมดนี้ เป็นการล่ามโซ่เอาไว้ ให้เกิดอารมณ์จนเป็นตัณหา และอคติ มันเป็นเพียงยนตรกรรมและเครื่องมือเท่านั้นก็หาไม่ ๚

๑๔๗.

◎ ถ้าใครมาให้ร้ายข้า อะไรๆ ที่ข้าเผชิญย่อมเปรียบได้ดั่งยารักษาโรค ฯ

ถ้าข้าให้ร้ายคนอื่น ความคิดคำนึงของข้าแต่ละครั้งก็จะกลายเป็นอาวุธ ฯ

หนึ่งนั้นคือการเบิกความดีทั้งปวง ส่วนอีกหนึ่งนั้น คือการขุดลอกสายธารความชั่วทั้งหลาย ฯ

ทั้งสองนั้นระยะทางห่างจากกันและกัน ดุจดังฟ้าห่างจากดิน ฉะนั้น ๚

๑๔๘.

◎ การกระทำและงานเขียนย่อมปลาสนาการไป พร้อมกับผู้ที่สร้างงานนั้น แต่พลังอันทรงคุณค่าที่เกิดขึ้นมานั้น ย่อมสดชื่นอยู่ถึงหนึ่งชั่วคน ฯ

ความสำเร็จ ชื่อเสียง ทรัพย์ศฤงคาร และเกียรติยศ ย่อมเปลี่ยนแปลงไปในชั่วคนต่างๆ ฯ

แต่จิตใจที่สูงส่ง ที่ยืนยงอยู่เป็นพันปี ก็ดุจดังวันเดียว ฯ

อารยชนย่อมมั่นคง ไม่ถือเอาผลได้ว่าเป็นความสามารถ ฯ

๑๔๙.

◎ เมื่อทอดแหจับปลา ย่อมเผชิญนกหงส์อยู่หว่างกลาง เมื่อตั๊กแตนตำข้าว นกกระจอกย่อมบินตามมา ท่ามกลางโอกาสนั้นซุกซ่อนโอกาส เหนือความเปลี่ยนแปลงย่อมบังเกิดความเปลี่ยนแปลง ฯ

ดังนี้ ความฉลาดรู้จะเพียงพอต่อการวางใจได้อย่างไร ฯ

๑๕๐.

◎ ในฐานะที่เป็นมนุษย์ ถ้าเธอไม่มีความซื่อสัตย์ในใจ ก็ดุจดังเธอเป็นคนที่เขียนหน้า ฯ

การกระทำทั้งหมดของเธอย่อมเป็นของปลอม ฯ

ความประพฤติของเธอในโลกย่อมเป็นไปดังยนตรกรรม ฯ

เธอก็ดุจดังหุ่นไม้ ฯ

เธอจะพบกับอุปสรรคทุกหนแห่ง ฯ

๑๕๑.

◎ น้ำที่ไม่ถูกนำเอามาใช้ ย่อมเป็นน้ำนิ่งตามธรรมชาติ ฯ

กระจกที่ไม่ถูกเอาอะไรมาทาบ ย่อมกระจ่างใสตามธรรมชาติ ฯ

จิตใจก็ไม่ต้องถูกทำให้บริสุทธิ์ เมื่อเธอเอาอะไรๆ ที่มาบ่อนทำลายจิตใจออกไป ความบริสุทธิ์ในใจก็จะปรากฏ ฯ

ความสุขไม่ใช่อะไรที่ต้องไปแสวงหา เมื่อเอาความทุกข์ออกไป เธอก็จะเป็นสุขตามธรรมชาติ ฯ

๑๕๒.

◎ เพียงความคิดหนึ่งเดียว ยังอาจก้าวล่วงกฎเกณฑ์ข้อห้ามของเทพและมาร ฯ

เพียงคำพูดหนึ่งเดียว ยังอาจทำลายความบรรสานแห่งฟ้าดิน ฯ

เพียงการกระทำหนึ่งเดียว ยังอาจก่อเกิดเคราะห์ภัยให้ลูกหลาน ฯ

ดังนั้น ดีที่สุดคือ ละเว้นเสีย ฯ

๑๕๓.

◎ บางอย่างไม่ค่อยจะชัด แม้จำเป็นที่จะต้องเข้าใจ ฯ
ปล่อยวาง แล้วมันก็จะชัดของมันเอง ฯ
อย่าปราศจากความอดทน จนงุ่นง่านไป ฯ
บางคนไม่รู้จักปรับตน เมื่อตอนที่ควรปรับตน ฯ
ปล่อยเขาไป แล้วเขาก็จะตกลงไปเข้าแถวเอาเอง ฯ
อย่าไปจู้จี้ให้เขายิ่งดื้อรั้นต่อไป ฯ

๑๕๔.

◎ แม้เธออาจจะผยองกับการเข้าถึงเป้าหมายในทางความยุติธรรม แม้งานเขียนของเธอจะลอยขึ้นสูงดังเมฆขาว ฯ

แต่ถ้าผลได้ดังกล่าว ไม่ได้มาจากธรรมชาติในทางคุณ-ธรรมของเธอ เท่ากับว่านั่นคือการติดยึดในตัวตนอย่างคนเลือดร้อนเท่านั้นเอง คือเธอใช้เล่ห์เท่ากับมีอายุอยู่ได้เพียงหนึ่งวัน ไม่จีรังในงานเขียนนั้นแล ฯ

๑๕๕.

◎ ถ้าเธอคิดจะลาออกจากตำแหน่งหน้าที่ ควรลาออกตอนเธอได้รับความสำเร็จสูงส่ง ฯ

สำหรับสถานภาพของชีวิต ที่เหมาะสมอย่างยิ่ง คือเมื่อตอนที่เธอถูกทอดทิ้งอยู่คนเดียว ฯ

๑๕๖.

◎ การทำคุณงามความดี เป็นเรื่องของการปลูกฝังความเอาใจใส่กับรายละเอียดอย่างที่สุด ฯ

การให้ความเมตตากรุณา ก็ควรให้แก่คนที่ไม่สามารถตอบแทนเธอได้ ฯ

๑๕๗.

◎ สัมพันธ์กับผู้คนในเมือง ไม่ดีเท่ากับการผูกมิตรกับชายชราบนภูเขา ฯ

การเข้าเฝ้าท่านผู้มีอัครฐาน ไม่เท่ากับการเป็นกันเองกับคนในกระท่อม ฯ

เอาใจใส่กับข่าวลือในเมือง และพูดคุยกับคนตามท้องถนน ไม่ดีเท่ากับฟังเพลงของคนตัดไม้ และคนเลี้ยงแกะ ฯ

แสวงหาความดีและความผิดจากความประพฤติของเพื่อนๆ ไม่ดีเท่ากับนำเอาถ้อยคำซึ่งเป็นมงคลและผลบุญของคนโบราณมาสาธยายสู่กัน ฯ

๑๕๘.

◎ คุณธรรมคือพื้นฐานของความสำเร็จ ฯ

ไม่มีเรือนใด ที่แข็งแรงและคงทน ถ้าพื้นฐานไม่มั่นคง ฯ

๑๕๙.

◎ จิตใจคือรากเหง้าของอนุชนที่จะตามมา ฯ

จะมีกิ่งก้านที่งอกงามไม่ได้ ถ้าไม่ลงรากไว้ให้ดีตอนเพาะปลูก ฯ

๑๖๐.

◎ คนโบราณกล่าวว่า "เธอจงสละทรัพย์สมบัติอันมหาศาลนั้นเสีย แล้วออกมาเดินเรียงแถวอุ้มบาตรไว้ในมือ ดุจดังขอทาน" ฯ

และบางท่านก็กล่าวว่า "จงใช้เวลาของเธอดุจดังขอทานที่ฝันถึงความร่ำรวย ฯ

จงรู้จักพักเสียบ้าง ฯ

บ้านเรือนใครที่มีเตาไฟ แล้วจะไม่ให้มีควันได้อย่างไร" ฯ

คำพูดแรกเตือนให้อย่าโง่ไปกับทรัพย์สมบัติ อีกคำพูดหนึ่ง เตือนว่าอย่าอวดมั่งอวดมี ฯ

คำทั้งคู่นี้ควรจดจำเอาไว้ ๚

๑๖๑.

◎ เต๋าเป็นสิ่งซึ่งโยงใยถึงแต่ละคนเป็นส่วนตัว เพื่อนำทาง ฯ

การเรียนรู้นั้นเหมาะสำหรับผู้ครองเรือน จะนำมาประยุกต์ใช้กับสิ่งทั้งหลายในทุกหัวเลี้ยวแห่งชีวิต ๚

๑๖๒.

◎ ถ้าเธอไม่ไว้ใจใคร ที่ยังไม่แสดงความจริงใจอย่างเต็มที่ แสดงว่าเธอเป็นคนซื่อ ฯ

ถ้าเธอไม่ไว้ใจใครที่ยังไม่ได้แสดงความกะล่อนออกมาอย่างเต็มที่ แสดงว่าเธอก็คือคนกะล่อน ๚

๑๖๓.

◎ จิตใจที่กว้างขวางอย่างเป็นที่น่าเชื่อถือ ก็ดุจดังลมที่พัดในฤดูใบไม้ผลิ ที่ให้ความอบอุ่นและทำให้มีชีวิตชีวา ฯ

สรรพสัตว์ทั้งหมื่นได้รับลมรำเพยย่อมงอกงาม ฯ

จิตใจที่ไร้คุณค่าและตระหนี่ถี่เหนียว ก็ดุจดังหิมะทางเหนือซึ่งมืดมิดและแข็งชา ฯ

สรรพสัตว์ทั้งหมื่นที่ต้องเผชิญกับมัน ก็จำต้องตาย ฯ

๑๖๔.

◎ การทำความดีที่ไม่มีผลแก่ใคร ก็ดุจดังแตงที่อยู่บนกอหญ้า เติบโตอย่างเงียบๆ โดยไม่มีใครเห็น ฯ

การทำความชั่วที่ไม่ให้ผลร้ายแก่ใคร ก็ดุจดังหิมะในฤดูใบไม้ผลิที่อยู่หน้าลานบ้าน กำลังละลายไปโดยไม่มีใครสังเกต ฯ

๑๖๕.

◎ เวลาต้อนรับเพื่อนเก่า เธอจะมีชีวิตชีวายิ่งขึ้น ฯ

เวลาทำเรื่องส่วนตัว ความตั้งใจของเธอ ก็จะแสดงออกอย่างเปิดเผยยิ่งขึ้น ฯ

เมื่อพบคนที่ล่วงเลยวัยฉกรรจ์ไปแล้ว ก็ย่อมจะใช้เมตตากรุณา และสุภาพราบเรียบยิ่งขึ้น ฯ

๑๖๖.

◎ สำหรับคนขยัน ความวิริยะอุตสาหะย่อมเป็นส่วนหนึ่งของสมรรถภาพ แต่สำหรับคนสามานย์แล้ว ความอุตสาหะเป็นไปเพื่อหลีกเลี่ยงความยากจน ฯ

สำหรับคนมัธยัสถ์ ความประหยัดส่อถึงการดำรงชีพอย่างเรียบง่าย แต่สำหรับคนโลกๆ ความกระเหม็ดกระแหม่ส่อให้เห็นถึงความตระหนี่ ฯ

หลักการที่อารยชนยึดถือถูกแปรให้กลายไปเป็นกลยุทธ์สำหรับคนที่ไม่ใจใหญ่ ที่ยุ่งไปในทางวัตถุนิยม ฯ

นับว่าน่าเศร้า ฯ

๑๖๗.

◎ คนที่ขึ้นอยู่กับไหวพริบและทำการอย่างขาดพื้นฐานจะรับเอาโครงการต่างๆ แล้วก็ทิ้งไปตามใจปรารถนา ฯ

แล้วจะเกิดความเจริญได้อย่างไร ฯ

คนที่ถือตามอารมณ์ แล้วหวังจะได้ตรัสรู้ ย่อมจบลงตามโมหจริต ฯ

ไม่มีตะเกียงอะไรดอกที่จะจุดสว่างอยู่ได้ชั่วนิรันดร ฯ

๑๖๘.

◎ ข้าควรยอมรับความเกินเลยไปและความผิดของคนอื่นๆ โดยไม่ต่อต้าน แต่ไม่ควรทำเช่นนั้นกับตนเอง ฯ

ข้าควรยอมรับการที่ใครมาทำให้ต้องสยบหรือเสียหาย แต่ไม่ควรใช้เรื่องเช่นนี้กับคนอื่นๆ ฯ

๑๖๙.

◎ การขึ้นพ้นความสามานย์นั้นน่าสังเกต แต่คนที่ต้องการเข้าถึงความเป็นคนที่ควรแก่การสังเกตนั้น ไม่น่าสังเกตเอาเลย เพราะนี่เท่ากับพยายามทำให้ต่างไปเท่านั้นเอง ฯ

การยืนอยู่ห่างจากความฉ้อฉลเป็นการกระทำอันบริสุทธิ์ แต่คนที่ประกาศต่อต้านความฉ้อฉลเพื่อตนจะได้บริสุทธิ์ หาใช่คนบริสุทธิ์ไม่ เป็นแต่ติดยึดในความวิเศษของตนต่างหาก ฯ

๑๗๐.

◎ การทำทาน ควรเริ่มให้แต่น้อย แล้วขยายให้ใหญ่ยิ่งขึ้น ฯ

ถ้าเริ่มจากใหญ่ลงไปหาน้อย คนจะลืมความใจดีของเธอไป ฯ

เวลาใช้อำนาจอันชอบธรรม ควรเริ่มอย่างเข้มงวดแล้วค่อยๆ ผ่อนปรนลง ฯ

ถ้าเริ่มอย่างเบาๆ แล้วเข้มงวดขึ้น คนจะทนเธอไม่ได้จนหาว่าเธอไม่ได้เรื่องเอาเลย ฯ

๑๗๑.

◎ เมื่อจิตว่างเปล่า ธรรมชาติของเธอก็จะปรากฏขึ้น ฯ

พยายามมองข้ามธรรมชาติของเธอด้วยจิตใจที่สงบ ก็ดุจดังทำน้ำให้เป็นคลื่น เพื่อมองหาดวงจันทร์ ฯ

เมื่อความคิดใสสะอาด จิตใจย่อมบริสุทธิ์ ฯ

แต่ถ้าเธอไม่เข้าใจในเรื่องจิตใจ ก็ดุจดังคนที่พยายามส่องกระจก โดยเอาฝุ่นโรยลงไปบนบานกระจก ฯ

๑๗๒.

◎ ถ้าความเคารพที่ได้จากคนอื่น เป็นเพียงการแสดงออกอย่างตามธรรมเนียม ก็ดุจดังธรรมเนียมที่ต้องใส่ชฎาและสวมสายสะพายนั้นแล ฯ

ถ้าถ่อมตัวเข้าหาคนอื่น กลับถูกนำมาเย้ยหยัน ก็ดุจดังความเย้ยหยันที่มีให้กับคนที่ใส่เสื้อปะและรองเท้าหญ้าแห้ง ฯ

ฉะนั้น ถ้าความนบน้อมไม่ได้แสดงออกกับใคร ข้าจะไปยินดีทำไมกัน ฯ

ถ้าความเย้ยหยันไม่ได้มุ่งไปที่บิดา ข้าจะไปรู้สึกว่าเขาว่าร้ายข้าได้อย่างไร ฯ

๑๗๓.

◎ "เพื่อมุสิกแล้วพึงเหลือข้าวไว้ให้เสมอ หากสังเวชแมงเม่า มิพึงจุดตะเกียง" ฯ

คนโบราณใส่ใจในเรื่องพวกนี้ และนี่คือประเด็นสำคัญสำหรับชีวิต ฯ

ถ้าปราศจากความคิดดังกล่าว คนเราก็อาจเรียกได้ว่าเป็นเพียงเศษซากของดินไม้ ฯ

๑๗๔.

◎ สาระของจิตใจ ก็ไม่ต่างไปจากสาระของฟ้า ฯ

ความคิดที่เป็นปิติ ก็คือดวงดาวแห่งโชคลาภ หรือเมฆที่เป็นมงคล ฯ

ความคิดที่โกรธแค้น ก็ดุจดังพายุหรือฝนห่าใหญ่ ฯ

ความคิดในทางเอื้อเฟื้อ ก็ดุจดังลมเย็นที่พัดพา หรือน้ำค้างที่หวานชื่น ฯ

ความคิดที่ดุดัน ก็ดุจดังแสงอาทิตย์ที่ลับไป หรือน้ำค้างแข็งในฤดูใบไม้ร่วง ฯ

เราควรจะข้ามอะไรไป หรือเดินตามมันไป เท่าที่มันเกิดขึ้นแล้วก็หายไป ฯ

ถ้าตั้งตนไว้อย่างกว้างขวางโดยไม่ให้มีอารมณ์ร้ายมากมาย สาระของเธอก็จะเป็นดังความว่างอันยิ่งใหญ่ ฯ

๑๗๕.

◎ เวลาว่าง ใจอาจไม่ชัด ฯ

จำเป็นที่ควรมีสติเอาไว้โดยสงบอย่างเต็มที่ อย่างมีความบรรสานสอดคล้อง ฯ

เวลาวุ่น เป็นการง่ายที่ใจจะถอย ฯ

ควรตื่นเอาไว้ให้เต็มที่ และสงบอย่างเต็มที่ เพื่อคุมใจไว้ในอำนาจ ฯ

๑๗๖.

◎ คนที่ได้รับคำปรึกษาในเรื่องกิจการงาน ย่อมอยู่ภายนอก แล้วเขาก็จะให้คำแนะนำในเรื่องกำไร ขาดทุน ฯ

คนที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับกิจการงาน ย่อมอยู่ภายใน แล้วลืมเรื่องคำแนะนำนั้นๆ เสีย ฯ

๑๗๗.

◎ อารยชนผู้มีอำนาจและอิทธิพล โดยมีสถานภาพที่สำคัญ ควรมีหลักการที่ชัดเจนในการประพฤติปฏิบัติ โดยใช้ความเห็นอกเห็นใจและความเป็นไปอย่างง่ายๆ ในการบริหาร แต่ก็ไม่แสดงออกอย่างเป็นกันเอง โดยไม่ร่วมเหตุผลกับคนผิด แต่ก็ไม่เข้มงวด ดังเข้าไปหาพิษของตัวต่อและแมลงป่อง ฯ

๑๗๘.

◎ คนที่ประกาศถึงกิตติคุณของตน ย่อมถูกกล่าวหาว่าร้ายกับคำประกาศดังกล่าว ฯ

คนที่อวดว่าตนเป็นคนมีศีล ก็จะถูกโจมตีจากถ้อยคำดังกล่าว ฯ

ฉะนั้น อารยชนจึงงดทำความชั่ว แต่ก็ไม่แสวงหาชื่อเสียงในทางคุณงามความดี มีชีวิตอย่างบรรสานกับหนทาง นี้แลคือขุมทรัพย์ของชีวิต ฯ

๑๗๙.

◎ ใช้ความจริงใจไปแตะต้องกับคนคดที่หลอกลวง ฯ

ใช้ความซื่อสัตย์ของเธอเผชิญกับความดุร้ายและรุนแรง ฯ

ใช้ความยุติธรรมและสมรรถภาพของเธอ มาอุดหนุนความมีวินัย กับคนที่คิดชั่วและฉ้อฉล ฯ

เตาเผาอิฐปูนของเธอ ย่อมมีผลกระทบถึงทั้งโลกพิภพ ๚

๑๘๐.

◎ ความคิดที่เป็นคุณช่วยก่อให้เกิดความบรรสานสอดคล้อง ฯ

ความบริสุทธิ์ในส่วนลึกของหัวใจ ย่อมช่วยบดข้าวให้เป็นแป้งอันหอมชื่นไปได้ถึงร้อยชั่วคน ๚

๑๘๑.

◎ วางแผนลับ ใช้พฤติกรรมอันแปลกประหลาด และประพฤติตนดังคนวิกลจริต รวมถึงผลสำเร็จอันแปลกประหลาด เหล่านี้เป็นครรภ์ของหายนภัยในความเป็นไปของมนุษย์ ฯ

หากคุณธรรมอย่างธรรมดาๆ และความประพฤติอย่างธรรมดาๆ นั้นแล ที่ก่อให้เกิดความบรรสานสอดคล้อง ๚

๑๘๒.

◎ มีคำกล่าวว่า "เมื่อไต่ภูเขา เธอต้องระวังกับการข้ามทางที่สูงชัน ฯ

บนถนนที่มีหิมะปกคลุม เธอต้องระวังสะพานที่อันตราย" ฯ

พิจารณาความสำคัญของคำว่า อดทน ให้เต็มที่ ฯ

ชีวิตมนุษย์ต้องทนทุกข์กับทางที่สูงชัน เมื่อเดินทางอยู่ในโลก ฯ

ถ้าเธอตราไว้ซึ่งขันติ เป็นดังมนตร์ในขณะเดินทางแล้ว เธอจะยอมรับหน้าที่ที่แลไม่เห็นหลุมและบ่อต่างๆ อีกเลย ฯ๚

๑๘๓.

◎ คนที่โอ้อวดดังๆ ถึงความสำเร็จของตน หรือแสดงอย่างกระจ่างถึงงานนิพนธ์ของตน เพื่อให้คนข้างนอกคิดว่าตนเป็นคนอันควรแก่ความเป็นมนุษย์ ฯ

เขาไม่รู้ดอกว่านั่นคือแสงเหลือบวาว สาระแห่งจิตส่องแสงอย่างไม่รู้จักผิด ฯ

แม้ไม่มีความสำเร็จสักส่วนเสี้ยว หรืองานนิพนธ์สักคำเดียว เขาก็สมควรแล้ว และควรแล้วกับความเป็นมนุษย์ตามธรรมชาติ ฯ๚

๑๘๔.

◎ ตามง่วนอยู่กับงาน ถ้าเธอต้องการความสำคัญสักน้อยหนึ่ง ประการแรก เธอควรหาอะไรทำ ยามสุขสำราญอย่างสบายๆ ฯ

ถ้าเธอต้องการความสงบเงียบ ระหว่างที่มีแต่เสียงโห่ร้องอย่างกึกก้อง เธอควรรู้วิธีนั่งอย่างสงบ ฯ

ไม่มีใครดอกที่หลีกเลี่ยงเสียได้จากสถานการณ์ต่างๆ ที่เปลี่ยนแปรอยู่เสมอๆ ความเกรียวกราวขึ้นอยู่กับความเมตตาและเคราะห์ที่ดี ฯ

๑๘๕.

◎ อย่าทำให้มโนธรรมสำนึกถูกเมฆคลุม ฯ

อย่าทำให้ความใจดีหมดไป ฯ

อย่าทำให้พลังในการประกอบกิจการต่างๆ จางหายไป ฯ

กับคำแนะนำทั้งสามนี้ เธอย่อมตั้งใจไว้ได้ตามทางของฟ้าดิน และสร้างคุณความดีได้ให้เหมาะสมกับผู้คน และเป็นการให้พรแก่ลูกหลานที่จะเกิดตามมา ฯ

๑๘๖.

◎ คนที่รับราชการ ควรถือหลักสองประการ (๑) ขยับเข้าหาความชัดเจนอย่างปราศจากอคติ (๒) ความซื่อสัตย์เท่านั้นที่ให้อำนาจอย่างชอบธรรม ฯ

คนที่ครองเรือนก็มีหลักสองประการเช่นกัน (๑) การมีใจกว้าง ช่วยให้เกิดความบรรสานสอดคล้อง (๒) ความประหยัดมัธยัสถ์ ก่อให้เกิดความพอเพียง ฯ

๑๘๗.

◎ คนที่มีความสุขกับสถานะทางโภคทรัพย์และเกียรติยศ ควรรู้ถึงความยากลำบากของคนจนและชนชั้นต่ำ ฯ

คนที่เข้มแข็งยามเยาว์ ควรตราไว้ในใจ ถึงความขมขื่นและยากเข็ญยามชราซึ่งมักทำให้อ่อนเพลีย ฯ

๑๘๘.

◎ อย่าถือตัวว่าบริสุทธิ์จนเกินไปนัก ฯ

เธอควรยอมรับความอัปยศและความแปดเปื้อนเข้ามามีส่วนร่วมกับเธอด้วย ฯ

อย่าพิถีพิถันมากนัก ในการสัมพันธ์กับคนอื่นๆ ฯ

ควรมีใจกว้างทั้งกับคนดีและคนชั่ว และมีใจกว้างกับคนฉลาดและคนโง่ ฯ

๑๘๙.

◎ อย่าไปตีตัวออกหากจากคนน่ารำคาญ ฯ

ตามปกติคนน่ารำคาญนั้นมีธรรมชาติที่เป็นศัตรู ฯ

เลิกยกยอปอปั้นเวลาเข้าหาอารยชน ฯ

ตามธรรมชาตินั้น อารยชนไม่สนใจในทางความเห็นแก่ตัวของท่าน ฯ

๑๙๐.

◎ ความประพฤติชั่วอย่างปราศจากระเบียบวินัยนั้นแก้ไขได้ ที่ยากกว่านั้นคือการแก้ไขคนที่ติดยึดอยู่กับหลักการจนปราศจากระเบียบวินัย ฯ

อุปสรรคที่เกิดจากสถานการณ์ หรือจากวัสดุต่างๆ นั้นแก้ไขได้ ที่แก้ไขได้ยาก ก็การติดยึดอยู่กับศีลธรรมจรรยาอันถือว่ายุติธรรม ฯ

๑๙๑.

◎ ฝึกหัดอุปนิสัยใจคอ ก็ดุจดังเจียระไนทองถึงร้อยครั้ง ฯ

ฝึกปรืออะไรเร็วๆ ย่อมขาดความลึกซึ้ง ฯ

เริ่มการงานใด ก็ดุจดังใช้เครื่องยิงก้อนหินในการรบสมัยโบราณที่หนักพันชั่ง ฯ

เริ่มอะไรอย่างไม่จริงจัง จะหาความสำเร็จอย่างง่ายๆ ไม่ได้ ฯ

๑๙๒.

◎ ถูกคนเล็กคนน้อยเกลียดและนินทาว่าร้าย ดีกว่าถูกเหยียดหยาม ฯ

เมื่ออารยชนตำหนิและชี้แจงให้แก้ไข ดีกว่าจมปลักอยู่กับความสามานย์ ฯ

๑๙๓.

◎ คนที่มุ่งผลกำไร ย่อมห่างเหินออกจากศีลธรรม แต่การกระทำที่ผิดย่อมปรากฏและตนก็กลายเป็นคนที่ผิวเผิน ฯ

คนที่ต้องการมีชื่อเสียงที่ดี คือคนที่ยึดถือตามศีลธรรมจรรยา ความผิดย่อมหายไป และเขาจะเป็นคนที่ลึกซึ้ง ฯ

๑๙๔.

◎ การไม่ตอบแทนบุญคุณที่ได้รับมาจากอีกคนหนึ่ง แม้จะมากมายเพียงใด ฯ

การอาฆาตกับคนที่ทำผิดแม้เพียงเล็กน้อย ฯ

การไม่สงสัยรายงานถึงความชั่วของอีกคนหนึ่ง แม้จะน่าสงสัยอย่างไรก็ตาม แต่ไปสงสัยความดีที่ชัดเจน ฯ

เหล่านี้คือคนที่มีใจไปในทางผิดพลาดอย่างเลวร้ายที่สุด ฯ

ควรสังวรความนั้นไว้ ฯ

๑๙๕.

◎ พูดให้ร้ายและหมิ่นประมาท ก็ดุจดังเมฆก้อนเล็กๆ ที่บังพระอาทิตย์ ฯ

ภายในเวลาอันไม่ช้า ฟ้าก็จะกระจ่างอีก ฯ

คำเยินยอและการประจบประแจง ก็ดุจดังลมหนาว ที่พัดเข้าไปในกำบังที่มีรอยร้าว ฯ

มักมองไม่เห็นโทษของมัน ฯ

๑๙๖.

◎ บนภูเขาสูง ย่อมไม่มีต้นไม้ แต่ไม้ใหญ่และต้นไม้ต่างๆ ขึ้นอยู่อย่างงอกงามในที่ต่ำลงมา ฯ

ในลำธารที่น้ำไหลแรง ย่อมไม่มีปลา แต่เต่าและปลามีอยู่ในบ่อลึก ฯ

ในทำนองเดียวกัน อารยชนย่อมยึดในวินัยบัญญัติที่เกื้อหนุนให้ความประพฤติของท่าน ไม่อาจอ้างว่าสูงส่ง และดับตัณหาที่กระตุ้นให้เร่งรีบและมองอะไรๆ ในเวลาเดียว ฯ

๑๙๗.

◎ คนที่ได้รับความสำเร็จและบริการใครๆ อย่างน่านิยมยกย่อง มักเป็นคนที่อ่อนน้อมถ่อมตนอย่างแท้จริง ฯ

คนที่พลาดโอกาสและทำอะไรๆ ไปในทางหายนะ มักดื้อรั้น และไม่ยอมปรับตน ฯ

๑๙๘.

◎ ในชีวิตทางสังคมของเธอ ไม่ดีเลยที่เธอจะไปพัวพันกับพาลชน แต่ก็อย่าไปตีตัวออกหากจากพวกเขา ฯ

ในการแสวงหาความสำเร็จในทางหนึ่งใด อย่าไปทำให้ใครเขารังเกียจเดียดฉันท์ จนเป็นศัตรูกัน แต่ก็ไม่เป็นการดีที่จะไปทำอะไรๆ ให้เขาสรวลเสเฮฮา ฯ

๑๙๙.

◎ เมื่ออาทิตย์อัสดง เมฆยามเย็นมีสีสันมากกว่าเวลาอื่น ฯ

เมื่อใกล้สิ้นปี ส้มเขียวหวาน มีรสเลิศกว่าเวลาอื่น ฯ

อารยชนในวัยชรา ย่อมมีชีวิตชีวา กว่าที่แล้วๆ มาถึงร้อยเท่า ฯ

๒๐๐.

◎ เวลาเหยี่ยวยืน ดูประหนึ่งว่าหลับ ฯ

ยามพยัคฆ์เดิน ดูประหนึ่งว่าป่วยไข้ ฯ

ทั้งๆ ที่นี่คือกลอุบายในการจับเหยื่อมาบริโภค ฯ

อารยชนก็คล้ายๆ กัน ตรงที่ไม่อวดสติปัญญาหรืออัจฉริยภาพของตน ฯ

ท่านเก็บสมรรถภาพดังกล่าวไว้ สำหรับนำมาใช้ด้วยความรับผิดชอบอย่างเอาจริงเอาจัง ฯ

๒๐๑.

◎ มัธยัสถ์เป็นคุณธรรมที่ดี ถ้าเกินเลยไปก็กลายเป็นความตระหนี่ถี่เหนียว ซึ่งไม่เหมาะกับหนทางอันประเสริฐของเต๋า ฯ

การอ่อนน้อมถ่อมตนนับว่าเป็นความประพฤติที่ควรได้รับคำชมเชย ถ้าเกินเลยไป ก็ดูเป็นการกระทำของบ่าวไพร่ซึ่งอยากเผยอขึ้นสูงด้วยความตั้งใจที่ใช้เล่ห์เหลี่ยม ฯ

๒๐๒.

◎ อย่าวิตก เมื่ออะไรๆ ขวางทางเธอ ฯ
อย่ายินดี เมื่อเธอได้สมปรารถนา ฯ
อย่านับว่าเสถียรภาพจะอยู่ด้วยอย่างยาวนาน ฯ
อย่าเสียใจ เมื่อเผชิญอุปสรรคแต่ต้นๆ ฯ๚

๒๐๓.

◎ ครอบครัวใดดื่มมากไป ฉลองมากไป จะถือว่าเป็นเพื่อนบ้านที่ดีไม่ได้ ฯ

คนที่มีนิสัยสันดานไปในทางร้องรำทำเพลง จะถือว่าเป็นพลเมืองดีไม่ได้ ฯ

คนที่มุ่งแต่ชื่อเสียง และให้ใครมาเคารพนบนอบ จะถือว่าเป็นขุนนางข้าราชการที่ดีมิได้ ฯ๚

๒๐๔.

◎ คนโลกๆ มักจะพอใจกับอะไรๆ ที่เป็นไปตามทางของตน แต่การแสวงหาความสุขสำราญของเขา มักนำเขาเข้าไปสู่ความทุกข์ ฯ

คนที่เติบโตเต็มที่ ถือเอาความสุขสำราญประหนึ่งกับว่ามาถูกอารมณ์ชั่วแล่น ฉะนั้น แม้ความทุกข์ของเขา แท้จริงแล้วก็กลายเป็นความสุขสำราญไป ฯ๚

๒๐๕.

◎ สถานภาพของคนที่เพียบพร้อม ก็ดุจดังเรือที่บรรทุกจนเพียบ แต่ก็ยังไม่ล่ม ฯ

เพียงเติมไปอีกหยดเดียว ก็อันตรายเสียแล้ว ฯ

สถานภาพของคนที่เผชิญกับอันตรายอันใหญ่หลวง ก็ดุจดังต้นไม้ที่กำลังจะล้ม แต่ยังไม่ล้ม ฯ

ถ้าผลักเข้าไปทีเดียว ก็น่ากลัวนัก ฯ

๒๐๖.

◎ มองคนอื่นด้วยดวงตาอันเยือกเย็น ฯ

เผชิญกับความรู้สึกของตน ด้วยอารมณ์อันเยือกเย็น ฯ

พิจารณาหลักการต่างๆ ด้วยจิตใจอันเยือกเย็น ฯ

๒๐๗.

◎ คนที่ประกอบไปด้วยมนุษยธรรมย่อมเป็นไปอย่างง่ายๆ และใจคอกว้างขวาง ฯ

ฉะนั้น ความสุขของเขาจึงมากมายและไม่ระคนปนเปื้อน ฯ

ไม่ว่าเขาจะทำอะไร ย่อมเต็มไปด้วยบรรยากาศอันปล่อยวางและกว้างไกล ฯ

คนที่ใจแคบย่อมเต็มไปด้วยความกดดันและทำให้เสียหาย ฯ

ผลได้ของเขาหาได้ยาก และเขาย่อมได้รับพรแต่น้อยนิด ฯ

ไม่ว่าเขาจะทำอะไร ดูจะเป็นไปโดยทางกดดันและทำให้เสียหาย ฯ

๒๐๘.

◎ เวลาได้ยินบางอย่างที่เลวร้าย หรือร้ายกาจกับผู้ใดอย่าเพิ่งไปเชื่อว่านั่นเป็นความจริง ฯ

บางคนอาจหาทางให้ร้ายเขาก็ได้ ฯ

เมื่อได้ยินว่าใครเป็นคนดี ก็อย่าเพิ่งรีบไปใกล้ชิดกับเขา ฯ

บางคนอาจยกย่องคนคนนั้น เพราะหวังผลได้ส่วนตนของเขาก็ได้ ฯ

๒๐๙.

◎ คนที่แสดงออกอย่างแห้งผาก หรือหยาบกระด้าง ย่อมไม่ได้รับผลสำเร็จสักอย่าง ฯ

คนที่คิดอย่างรอบคอบและประพฤติปฏิบัติอย่างบรรสานสอดคล้อง ย่อมได้รับมงคลเป็นเรือนร้อย ฯ

๒๑๐.

◎ อย่าเข้มงวดกับคนที่ทำงานให้เธอ หาไม่คนที่พร้อมจะรับใช้เธอ จะหนีไปหมด ฯ

อย่าขาดการพิจารณา เวลาเลือกคบเพื่อน หาไม่พวกประจบสอพลอก็จะเข้ามาสรรเสริญเยินยอเธอ ฯ

๒๑๑.

◎ เธอควรยืนหยัดให้มั่นไว้ เวลาลมแรงและฝนตกหนัก ฯ

ระหว่างไม้ที่ออกดอกสะพรั่งและต้นหลิวที่งดงาม เธอควรหลับตาไว้ ไปให้พ้นจากนั้น ฯ

เมื่อไปถึงผาที่สูงชัน บนทางเดินที่อันตราย เธอควรหันหลังกลับ ฯ

๒๑๒.

◎ ถ้าคนที่ยึดมั่นในหลักการ แสดงกิริยาอาการออกมาอย่างน่าชื่นชม เขาก็จะปิดหนทางที่วิวาทกันได้อย่างมั่นคง ฯ

ถ้าคนที่มีชื่อเสียงในทางศีลธรรมจรรยา แสดงออกอย่างอ่อนน้อมถ่อมตน เขาก็จะปิดประตูไม่ให้ความอิจฉาริษยาเข้ามาได้ ฯ

๒๑๓.

◎ ในฐานะผู้ที่มีเกียรติคุณในตำแหน่งราชการอันสูงส่ง เธอควรแสดงออกอย่างระมัดระวังกับการเขียนคำสั่ง หรืออนุญาตให้ใครมาสัมภาษณ์ เพื่อกันพวกประจบสอพลอ ที่ชอบไต่เต้าตามระบบราชการ ฯ

ถ้าเธอไม่ระวังในเรื่องนี้ เธอก็จะให้โอกาสกับนักฉวยโอกาส ฯ

เมื่อเธอลาออกจากราชการไปอยู่ในชนบท ก็จงอย่าตีตัวต่างหากไปจากใครๆ ช่วยให้ใครๆ แลเห็นเธอได้ง่ายๆ แล้วเธอก็จะผูกพันกับเพื่อนเก่าให้งอกงามยิ่งๆ ขึ้น ฯ

๒๑๔.

◎ ชนชั้นสูงควรได้รับความเคารพ ฯ

เวลาเคารพชนชั้นสูง เธอจงอย่าหลงไปในทางอวดตน ฯ เพราะคนธรรมดาสามัญ ก็ควรได้รับความเคารพ ฯ

การเคารพคนธรรมดาๆ เธอก็จะไม่ถูกกล่าวหาว่าหยิ่งยโส ฯ

๒๑๕.

◎ เวลาที่มีอะไรๆ ต่อต้านเธอและเธอจำได้ว่าคนพวกนั้นไม่เท่าเทียมกับเธอ ความขมขื่นในเรื่องความถูกต้องดีงามก็จะหายไปได้ในฉับพลัน ฯ

ถ้าเธอตกอยู่ในทางที่ใจคอเป็นไปในทางเกียจคร้านและเธอจำได้ว่าคนพวกนั้นสูงส่งกว่าเธอ จิตใจอันมีชีวิตชีวาของเธอก็จะตื่นขึ้นมาอย่างฉับพลัน ฯ

๒๑๖.

◎ อย่าเพลิดเพลินไปกับอารมณ์ดี จนลืมคำมั่นสัญญาเสีย ฯ

อย่าปล่อยให้การเมาสุราพาเธอไปจนโกรธขึ้งได้ง่ายๆ ฯ

อย่าปล่อยให้ความสำเร็จพาเธอไปจนเกิดความวุ่นวายขึ้น และมักยินยอมในที ฯ

อย่าผัดวันประกันพรุ่ง เพราะเธอเหนื่อยล้า ฯ

๒๑๗.

◎ คนที่อ่านหนังสือเพื่อความเพลิดเพลิน จะติดอยู่กับถ้อยคำจนโบกมือและกระทืบตีนตามไป ฯ

คนที่มีสติกับวรรณคดี จะไม่ติดกับดัก ฯ

คนที่รู้จักรับอะไรต่ออะไรมา จะเข้าได้ถึงเป้าหมาย ฯ

รูปภายนอกจะไม่หลอกเขา ฯ

๒๑๘.

◎ ฟ้าประทานสติปัญญาลงมาจนบางคนตื่นรู้ ฯ

แต่บางคนแสดงสมรรถภาพของตน เพื่อให้แลเห็นความด้อยของคนอื่นๆ ฯ

ฟ้าประทานโภคทรัพย์ลงมา เพื่อช่วยคนเป็นอันมาก ให้คนที่มีโชคน้อย ได้คลายทุกข์ยาก ฯ

แต่ก็มีคนที่ใช้ทรัพย์สมบัติของตน เพื่อกดให้คนอื่นๆ ลงไปสู่ความยากจน ฯ

นี่นับว่าเป็นการขืนบัญชาของสวรรค์ ฯ

๒๑๙.

◎ คนที่ได้รับความสำเร็จ คิดในเรื่องนี้และวิตกในเรื่องนั้น ฯ

คนที่หัวทึบไม่รู้จักแยกแยะอะไร และไม่รู้อะไร ฯ

คนสองจำพวกนี้ทำงานร่วมกันได้ในการเขียนหรือในโครงการต่างๆ ฯ

คนที่สามารถในทางกึ่งดิบกึ่งดี ก็อาจหาความรู้ได้มิใช่น้อย รวมทั้งทัศนะที่กลวง และมีข้อกังขาด้วย ฯ

จะทำอะไรร่วมกับคนพวกนี้ ออกจะยาก ฯ

๒๒๐.

◎ ปากเป็นทางออกของใจ ฯ

ถ้าไม่ระวังเอาไว้ ปากก็จะแพร่ความในใจ และความคิดนึกภายในออกมา ฯ

ความรู้สึกเป็นตีนของใจ ฯ

ถ้าไม่ระวังเอาไว้ มันก็จะพาเธอไปในหนทางอย่างหลากหลาย อันไม่น่าพึงประสงค์ ฯ

๒๒๑.

◎ เวลาเรียกร้องจากผู้อื่น ควรแลเห็นความซื่อของเขาเท่าๆ กับความผิดพลาดของเขา ฯ

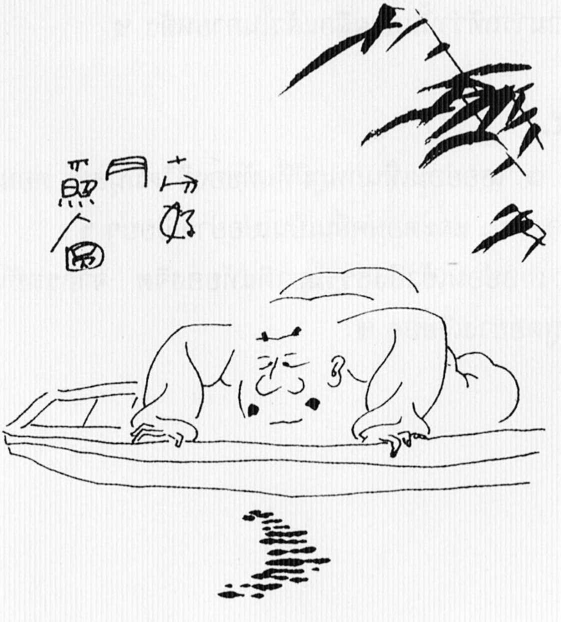
แล้วทัศนคติของเธอก็จะเรียบร้อย เวลาโทษตัวเอง จงหาความผิด แม้ในการกระทำที่ซื่อสัตย์ แล้วนี่จะช่วยขยายคุณความดีให้เธอ ฯ

๒๒๒.

◎ กุลบุตรนั้นเป็นหน่อเนื้อของผู้ใหญ่ ฯ

ส่วนบัณฑิตนั้น เป็นเชื้อไขของเหล่าขุนนาง ฯ

เวลานี้ หากแรงไฟไม่เพียงพอ เบ้าหลอมไม่บริสุทธิ์ วันข้างหน้าเมื่อเขาดำเนินชีวิต ย่อมสำเร็จเป็นคนดีได้โดยยาก ฯ

๒๒๓.

◎ อารยชนย่อมไม่เป็นทุกข์เวลาเกิดวิกฤต แต่ท่านย่อมไม่ประมาท แม้ตอนกินเลี้ยงอย่างโก้หรู ฯ

ท่านย่อมไม่ลำบากใจ เมื่อเผชิญกับคนรวยและคนมีอำนาจ แต่ท่านมีใจสงสาร เมื่อเจอคนยากไร้และคนที่ต้องทนทุกข์ ฯ

๒๒๔.

◎ ลูกท้อและลูกบ๊วยนั้นเหลือบวาว แต่จะไปเทียบกับสนที่ขรุขระและแหลมคมอย่างมั่นคง ได้อย่างไร ฯ

ลูกสาลี่กับลูกไหนอาจหวานฉ่ำ แต่จะไปเปรียบกับรสและกลิ่นหอม ของส้มเขียวหวานและส้มจีนได้อย่างไร ฯ

ขณะที่สุกงอม จะเปรียบได้อย่างไรกับความมีอายุยืนที่ปราศจากรส และการเริ่มต้นทางสมรรถภาพ ย่อมด้อยกว่าเมื่อความสามารถที่ว่านั้นตกผลึกแล้วในภายหลัง ฯ

๒๒๕.

◎ เธอย่อมเห็นภพภูมิที่แท้ของชีวิตมนุษย์ ตอนลมพัดผ่านอย่างสงบ และตอนคลื่นเป็นไปอย่างเงียบๆ ฯ

เธอย่อมเข้าถึงธรรมชาติแท้ของจิต จากรสอันเรียบและคำพูดอย่างเงียบๆ ฯ

ภาคสอง

๑.

◎ เพียงพูดถึงความสบาย ณ ภูเขาและในป่าละเมาะ ไม่ได้หมายความว่า เธอรู้ถึงกลิ่นหอมที่ได้ไปอยู่ที่นั่น ฯ

เวลาเธออ้างว่ารังเกียจชื่อเสียงและโชคลาภ ไม่ได้หมายความว่า เธอผลักไสความคิดในเรื่องพวกนี้ออกไปให้หมดจากความคิด ฯ

๒.

◎ การตกปลาในน้ำเป็นความพอใจอย่างสบายๆ แต่เราก็ยังถือคันเบ็ดแห่งชีวิตและความตายเอาไว้ ฯ

การเล่นหมากรุก เป็นการใช้เวลาให้หมดไปอย่างสง่า แต่จิตใจของเราก็ยังคงอยู่กับการสงคราม ฯ

การรักษาสาระแห่งองค์รวมเอาไว้ เพิ่มกิจกรรมขึ้น ไม่สู้กับลดกิจกรรมลง ฯ

การมีความสามารถอันยิ่งใหญ่ เปรียบเทียบไม่ได้กับความแท้จริงที่บริบูรณ์ แม้จะไม่มีความสามารถใดๆ ก็ตาม ฯ

๓.

◎ นกกางเขนสีแดงปนน้ำตาลร้องเพลง ดอกไม้ผลิบาน ภูเขาและตำบลต่างๆ มีสีสันอย่างสดชื่น ฯ

ทั้งหมดนี้เป็นภาพมายาของจักรวาล ฯ

ลำธารแห้งลง ต้นไม้ล้มลง ก้อนผาปราศจากอะไรๆ และหน้าผากลายเป็นทางยาว ฯ

ภาพดังกล่าว เผยให้เห็นโฉมหน้าของฟ้าดิน ฯ

๔.

◎ เดือนและปียาวนาน ฉะนั้นคนที่เร่งรีบ พยายามเร่งวันเร่งคืน ฯ

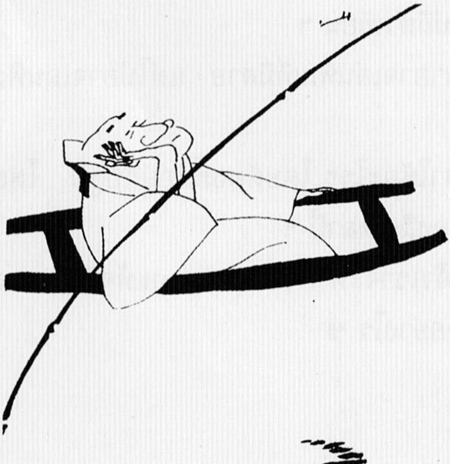
ฟ้าดินนั้นกว้างขวาง เฉพาะคนใจแคบที่รู้สึกอึดอัด ฯ

ฉากของแต่ละฤดูกาลคือต้นตอของความสะดวกสบาย จำเพาะคนที่หมกมุ่นกับการงาน จึงไม่เข้าใจในเรื่องนี้ ฯ

๕.

◎ ไม่ยากที่จะหาความสุขจากธรรมชาติ แอ่งเล็กๆ และก้อนหินขนาดกำมือ ก็อาจก่อให้เกิดหมอกพร่ามัวและมืดมน ฯ

เข้าซึ้งถึงภาพปรากฏเหล่านี้ ไม่ต้องเดินทางไปไกล นั่งอยู่ริมหน้าต่างกระท่อมที่ทำด้วยไม้ไผ่ ก็อาจสัมผัสลมอ่อนๆ และแสงเดือน โดยพอใจกับตัวเอง ฯ

๖.

◎ ฟังเสียงระฆังวัดในยามราตรีที่สงบเงียบ ฯ

ข้าตื่นขึ้นจากฝัน ที่ฝันแล้วฝันเล่า ฯ

เพ่งไปที่ดวงจันทร์อันสะท้อนลงมาที่บ่ออย่างนิ่งๆ ข้าสัมผัสร่างกายที่ไปพ้นร่างกาย ๚

๗.

◎ เสียงนกร้องและเสียงครวญของแมลง คือ การบ่นพึมพำของใจ ฯ

ดอกไม้สีใส และสีต่างๆ ของหญ้านานาพันธุ์นั้น ก็คือแบบแผนของเต๋านั่นเอง ฯ

ผู้รู้ต้องให้ใจใส และเป้าหมาย ก็ต้องโปร่งใส แล้วใจก็จะบรรสานสอดคล้องกับทุกสิ่งที่ใจแตะต้อง ๚

๘.

◎ เราอาจอ่านหนังสือที่เขียนขึ้นมา แต่เราไม่เข้าใจหนังสือที่ไม่มีตัวเขียน ฯ

เราอาจเล่นพิณที่มีสาย แต่ไม่อาจเล่นพิณที่ปราศจากสาย ฯ

เราใช้อะไรๆ โดยต้องขึ้นอยู่กับรูป โดยเข้าไม่ถึงจิตวิญญาณของสิ่งเหล่านี้ ฯ

แล้วเราจะหาความสุขอย่างแท้จริงจากรสของหนังสือและพิณได้อย่างไร ๚

๙.

◎ เมื่อไม่ต้องการสิ่งต่างๆ ก็ดุจดังท้องฟ้าในฤดูใบไม้ร่วง และความกว้างของทะเล ฯ

นั่งลงกับพิณและหนังสือ ก็ดุจดังอยู่ร่วมกับเซียนที่เป็นอมตะ ฯ

๑๐.

◎ เมื่อเพื่อนกับแขกรับเชิญรวมอยู่ด้วยกัน ย่อมมีเสียงดื่มสุราอย่างดังและสนุกสนานกันเต็มที่ ฯ

หากภายในเวลาไม่ช้า พอถึงตอนดึก กำยานมอดหมดแล้ว น้ำชาก็เย็น รสสุราน่าสะอิดสะเอียน ความเหนื่อยล้าเข้ามาแทนที่ ฯ

นี่แลคือสิ่งที่เกิดขึ้นในโลก แล้วทำไมข้าจึงไม่ตราไว้ให้ทันท่วงที ฯ

๑๑.

◎ ถ้าเธอเข้าถึงคุณสมบัติที่สำคัญของสิ่งต่างๆ ก็ดุจดังเธอมองเห็นพระจันทร์อันพร่ามัว ที่ทะเลสาบทั้ง ๕ ฯ

๑๒.

◎ ภูเขาต่างๆ และพื้นปฐพีอันยิ่งใหญ่ ก็คือฝุ่นต่างๆ นั้นแล ที่เล็กกว่านี้ก็ฝุ่นที่อยู่ในฝุ่น ฯ

เลือดเนื้อของร่างกายก็ไม่ยิ่งไปกว่าเงาหรือฟองคลื่น แล้วเงาที่ไปพ้นเงาเล่า ฯ

ถ้าไม่ได้ปัญญาอันวิเศษ จิตก็จะเข้าสู่ความสำเร็จไม่ได้ ฯ

๑๓.

◎ ถกเถียงกันก็ดุจประกายที่เกิดจากหินเหล็กไฟ ฯ

เธอจะเก่งกาจขนาดไหนเจียว ฯ

ถกเถียงกันบนยอดของหอยทาก แล้วเธอจะเข้าถึงโลกได้ละหรือ ฯ

๑๔.

◎ ตะเกียงที่เย็นชืดย่อมไม่มีเปลวไฟ ผ้ากะรุ่งกะริ่งย่อมห่มไม่อุ่น ฯ

ทั้งคู่นี้เกิดจากความประมาทของเราเอง ฯ

เมื่อร่างกายเป็นดุจดังไม้แห้ง และจิตใจก็เป็นดังขี้เถ้า เธอมิอาจหลีกเลี่ยงไปสู่ความใจลอย เผลอสติ ฯ

๑๕.

◎ เมื่อเธอพร้อมที่จะหยุดทำอะไรบางอย่าง ควรหยุด ณ บัดนั้น ฯ

เมื่อเธอต้องการแสวงหาที่วิเวก ก็ตราไว้เถิดว่า แม้มีคู่สมรสที่ดี ก็เต็มไปด้วยความน่ารำคาญ ฯ

การถือพุทธหรือ นับถือเต๋าก็ดีอยู่หรอก แต่แล้วจิตใจยังเป็นทุกข์อยู่หรือเปล่า ฯ

คนโบราณกล่าวว่า "เมื่อจะปล่อยวาง จงปล่อยวางเดี๋ยวนั้น" ฯ

ถ้าเธอจะหาเวลาเมื่อเสร็จธุระกิจการงาน การงานของเธอย่อมไม่อาจยุติได้ ฯ

นี่นับว่าจริงแท้ ฯ

๑๖.

◎ มองจากสายตาอันเยือกเย็น อะไรๆ ที่ร้อนรนและวุ่นวายนั้น เห็นได้ชัด ฯ

ขณะง่วนอยู่ หาเวลาผ่อนพักสักครู่ แล้วเธอก็จะตระหนักว่าความพักผ่อน ช่างมีรสชาติเสียจริงๆ ๚

๑๗.

◎ เธอไม่จำต้องไปอยู่ในถ้ำ หรือขึ้นไปนั่งที่หน้าผา เพื่อจะรู้ว่าทรัพย์สมบัติกับอำนาจนั้น ก็ดุจดังก้อนเมฆต่างๆ ที่ลอยไป ฯ

เธอจะดื่มสุราและท่องกลอนโดยไม่ติดอยู่กับลำธารและภูเขาก็ได้ ๚

๑๘.

◎ เมื่อเธอปล่อยให้คนอื่นติดยึดอยู่กับสิ่งต่างๆ และเข้าไปพัวพันกับเขา ฯ

เมื่อเธอสงบและมีสติ โดยไม่โอ้อวดความเลอเลิศของตน ฯ

นี่ก็เท่ากับว่าเธอเดินตามพุทธภาษิตที่ว่า "อย่าติดยึดอยู่กับธรรมะและอย่าติดอยู่กับศูนยตา แล้วก็จะพากายและใจไปได้ถึงโมกษะ" ๚

๑๙.

◎ จะว่ากาลเวลาเชื่องช้า หรือรวดเร็ว ขึ้นอยู่กับใจ ดังขนาดของสิ่งต่างๆ ก็มาจากตาของโลก ฯ

วันเดียวสำหรับคนที่รู้จักพักผ่อน เทียบได้กับหมื่นอายุขัย ฯ

ห้องเล็กๆ สำหรับคนที่ใจกว้าง ก็เท่ากับห้องพระโรงหลายๆ ห้อง ๚

๒๐.

◎ ลดตัณหาลง เพียงเพื่อใช้เวลาไปกับการปลูกต้นไม้ดอกและต้นไผ่ แล้วคืนอะไรๆ ไปกับ "นายอนัตตา" ฯ

ลืมทุกๆ อย่างเสีย เพียงเพื่อใช้เวลาไปกับการจุดกำยานและชงน้ำชา โดยไม่จำต้องเรียกหา "เด็กห่มขาว" ๚

๒๑.

◎ เมื่อเธอเห็นทุกๆ สิ่งต่อหน้าต่อตาเธอว่าพอแล้ว เธอก็จะสันโดษ และเข้าถึงดินแดนของท่านผู้เป็นอมตะ แต่ถ้าเธอไม่พึงพอใจกับสิ่งที่มีอยู่ เธอก็จะติดอยู่ในโลกีย์ ฯ

เมื่อเธอรู้ว่า มีสิ่งนี้ๆ ก็ใช้มันให้ดี แต่ถ้าเธอไม่รู้ เธอก็นำความหายนะมาให้ตัวเอง ฯ

๒๒.

◎ หายนะที่เกิดจากการกอดรัดไว้ ซึ่งอำนาจและอิทธิพลนั้น เป็นโศกนาฏกรรม ที่มาถึงรวดเร็วนัก ฯ

รสแห่งการเป็นอยู่อย่างง่ายๆ และรักษาความว่างอย่างสบายๆ เอาไว้ ย่อมเป็นไปตามธรรมชาติอย่างที่สุด และจะอยู่กับเรานานที่สุดด้วย ฯ

๒๓.

◎ เวลาข้าเดินคนเดียวกับไม้เท้า ในหมู่สน หมอกแตะต้องเสื้อคลุมอันขาดวิ่นของข้า ฯ

หลังจากนอนหลับกับหนังสือ ซึ่งใช้เป็นหมอน ณ ริมหน้าต่างไม้ไผ่ แล้วข้าก็ตื่นขึ้น เห็นแสงจันทร์ในขณะที่ตัวเองมีแต่ผ้าห่มผืนบางๆ ฯ

๒๔.

◎ ราคะไหม้เหมือนไฟ แต่เมื่อคิดว่ามันจะไปสู่การเจ็บไข้ ก็จะทำให้ความตื่นเต้นกลายไปเป็นเถ้าที่เย็นลงแล้ว ฯ

ชื่อเสียงและโชคลาภ ดูเหมือนรสของขนมหวาน แต่เมื่อคิดถึงความตาย รสขนมก็ดุจดังขี้ผึ้ง ฯ

ถ้าคนเรายินดีกับความตายและความทุกข์ เขาก็จะเอาชนะมายาคติได้ โดยงอกงามอยู่กับเต๋าในหัวใจ ฯ

๒๕.

◎ หนทางข้างหน้านั้นแคบ แต่ถ้าถอยหลังมาก้าวหนึ่ง ก็จะเห็นว่าหนทางกว้างขึ้นก้าวหนึ่งด้วย ฯ

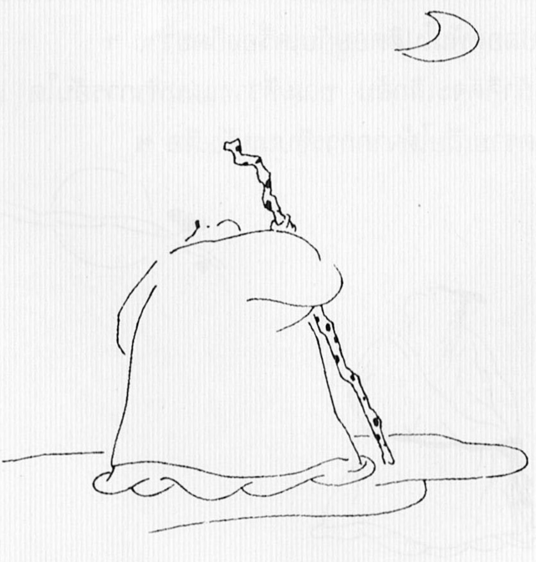
รสอาหารที่ปรุงขึ้นมาอย่างพิสดาร ลิ้มรสได้เพียงครู่เดียว ฯ

ถ้ามีความขมปนเข้าไป รสนั้นก็จะอยู่นานออกไปอีกนิด ฯ๚

๒๖.

◎ รักษาธรรมชาติของเธอไว้ไม่ให้หวั่นไหว ยามถูกบีบคั้น เธอก็จะเรียนรู้ที่ทำให้จิตใจสงบและสะอาด ในยามที่สนุกสุขสำราญ ฯ

เมื่อเผชิญความตาย ตั้งสติไว้มั่น คือเธอต้องเรียนรู้เพื่อดูให้ทะลุปรุโปร่งกับสิ่งต่างๆ ยามมีชีวิตอยู่ ฯ๚

๒๗.

◎ ในป่าอันเดียวดาย ไม่มียศหรืออัปยศ ฯ

บนหนทางที่มีศีลธรรมเป็นหลัก ไม่มีความร้อนระอุ หรือความเย็นลง ฯ

๒๘.

◎ ไม่จำต้องเอาชนะความร้อน หากควรเอาชนะใจของเธอที่กระตือรือร้น แล้วเธอก็จะเอนตัวลงบนพื้นที่เย็นและมีลมพัดผ่านอย่างเบาๆ ฯ

ไม่ต้องเอาชนะความยากจน เอาชนะความวิตกกังวลเรื่องความจนเถิด แล้วเธอก็จะพบว่า เธอเข้ายึดเอาเป็นที่สำราญในรังที่สงบและสุข ฯ

๒๙.

◎ ถ้าคิดจะถอยหลัง ตอนเธอกำลังก้าวไปข้างหน้า เธอก็จะปลอดพ้นไปติดอยู่กับเครื่องกีดขวาง ฯ

ถ้าคิดจะเลิกล้ม ขณะที่วางแผนทำการอันใด เธอก็จะเลี่ยงอันตรายเสียได้จากการขี่บนหลังเสือ ฯ

๓๐.

◎ คนพาล โลภ เมื่อได้ทองก็ไม่พอใจ ที่ไม่ได้รับหยก ฯ
ตั้งให้เป็นอ๋อง คนพาลก็ยังเห็นว่าสู้เป็นฮ่องเต้ไม่ได้ ฯ
คนที่มีตำแหน่งสูงส่งเช่นนี้ทำตัวยังกับขอทาน ฯ

คนสันโดษพอใจกับกินน้ำเปล่าว่าอร่อยยิ่งกว่าอาหารที่ปรุงมาอย่างเลิศล้น เสื้อผ้าอย่างธรรมดาๆ อบอุ่นกว่าชุดใหญ่อันโก้หรู ฯ

เวลาเอาใจใคร คนสันโดษย่อมไม่ต่ำต้อยไปกว่าอ๋องหรือฮ่องเต้ ๚

๓๑.

◎ การปิดบังชื่อเสียงดีกว่าอวดโอ้ ฯ

การวุ่นอยู่กับกิจการต่างๆ ในโลก เปรียบได้อย่างไรกับความว่างจากการไม่เข้าไปแบกหามกิจการงานต่างๆ ๚

๓๒.

◎ คนที่ต้องการอยู่อย่างหนึ่งเดียว ย่อมเข้าใจจักรวาล ฯ
เพียงมองก้อนเมฆและศิลา ที่เชิงผา ฯ

คนที่แสวงหาโภคทรัพย์ และเกียรติยศ พบการผ่อนพักยามร้องรำทำเพลง ฯ

คนที่พึ่งตนเองได้ โดยไม่คำนึงถึงเสียงดังหรือเสียงเงียบ ไม่ว่าจะยิ่งใหญ่ หรือเสื่อมถอย เขาก็จะเห็นว่าสถานที่นั้นๆ เหมาะสมแล้ว ๚

๓๓.

◎ เมฆก้อนเดียวปะทะภูเขา เหาะข้ามไป หรือแตกเป็นส่วนๆ แล้วแต่มันจะพอใจ ฯ

พระจันทร์แจ่มเหนือเขาสูง ย่อมไม่สนใจกับสันติภาพหรือความวุ่นวายใดๆ ฯ

๓๔.

◎ รสอาหารที่ติดลิ้นอยู่ มาจากน้ำแกงถั่วกับน้ำเปล่า ไม่ได้มาจากอาหารอันเลิศรสและสุราอย่างดี ฯ

ขลุ่ยไม้ไผ่กับพิณช่วยให้หัวใจที่เศร้า งอกงามขึ้น โดยไม่ต้องทนทุกข์อยู่อย่างเดียวดาย ฯ

เมื่อรสเลิศมากขึ้นเท่าไร ก็จะดำรงอยู่ได้เพียงชั่วครู่ แต่รสเรียบๆ นั้นแลคือของแท้ ฯ

๓๕.

◎ อาจารย์เซนยืนยันว่า “กินเมื่อหิว นอนเมื่อง่วง” ฯ

บทกวีก็ย้ำว่า “นำเอาทิวทัศน์ที่เธอเห็นมาเป็นตัวหนังสือ” ฯ

สูงที่สุดย่อมเริ่มจากต่ำที่สุด ยากที่สุดเริ่มจากง่ายที่สุด ฯ

เมื่อใจจดจ่อที่จะทำอะไร ยังหาได้ทำอะไรไม่ ฯ

แต่ถ้าใจไม่จดจ่อกับสิ่งใดเสียแล้ว นั่นแสดงว่า ใกล้เข้าไปกับการกระทำแล้ว ฯ

๓๖.

◎ น้ำไหล แต่ไม่มีเสียงบนฝั่ง ฯ

เราจึงพอใจกับความเงียบสงบ แม้จะอยู่ท่ามกลางการโห่ร้อง ฯ

ภูเขาสูงไม่ได้เป็นภัยกับเมฆ ฯ

ฉะนั้นเราจึงตื่นขึ้นเข้าสู่มรรค โดยประจักษ์ว่าสิ่งนั้นแท้จริงแล้ว ก็ไม่มีนั่นเอง ฯ

๓๗.

◎ ภูเขาและป่าเป็นสถานที่อันควรแก่การทอดทัศนา แต่ถ้าใครต้องการไปตั้งค่ายขึ้นที่นั่น มันก็เลยกลายเป็นตลาดยี่สานไป ฯ

หนังสือและภาพเขียนเป็นสิ่งที่ควรแก่การเห็น แต่ถ้าปิดบังมันเสียแล้ว มันก็จะกลายเป็นสินค้าไป ฯ

สำหรับคนที่ไม่ติดยึด แม้ที่ที่เต็มไปด้วยราคจริต ก็เป็นสถานสำหรับเซียนผู้เป็นอมตะได้ ฯ

แต่คนที่หมกมุ่นในทางกามคุณ แม้ที่ที่เป็นสุข ก็กลายเป็นทะเลอันขมขื่น ฯ

๓๘.

◎ ในยามมีเสียงกึกก้อง เธอลืมอะไรๆ เสียหมด ฯ

ในยามพักผ่อน ที่ลืมไปแล้ว ก็ผุดขึ้นในดวงตาเธออีก ฯ

ข้อแตกต่าง ระหว่างยามสงบกับยามอึกทึก แม้จะดูเล็กน้อย แต่ข้อแตกต่างระหว่างความสับสนกับการดำรงสติมั่นนั้น ต่างกันมาก ฯ

๓๙.

◎ ยามหิมะตกและเมฆปกคลุม ถ้ามีแต่เสื่อที่ทำด้วยกก ข้าตระหนักถึงความหมายของรัตติกาล ฯ

ใส่หมวกที่ทำด้วยใบไผ่ ดื่มสุราและขับขานคำฉันท์ เมื่อลมพัดมาเฉื่อยๆ ในคืนที่แสงจันทร์ส่องสว่าง ข้าไกลไปจากเสียงในโลกยิ่งนัก ฯ

๔๐.

◎ หว่างทางแห่งเกียรติยศ หากพานพบพรานไพรผู้ถือไม้เท้าเถาวัลย์ ย่อมเติมเต็มความโอ่อ่า ฯ

บนหนทางอันต่ำต้อย หากพานพบบัณฑิตผู้สวมใส่อาภรณ์ประดับยศ ย่อมพูนเพิ่มความเป็นธรรมดาสามัญ ฯ

ความหรูหรามิอาจเอาชนะความเรียบง่าย ฯ

ธรรมดาสามัญย่อมแตกต่างจากความวิจิตรพิสดาร ฯ

๔๑.

◎ การจะขึ้นเหนือโลก ก็ต้องหันหน้าเข้าหาโลก ฯ

ไม่จำต้องหนีไปโดยตัดความสัมพันธ์ใดๆ กับเพื่อนมนุษย์เสียหมด ฯ

การทำให้ใจสงบ คือฝึกใจไว้เสมอๆ ฯ

ไม่จำต้องปิดกั้นตัณหาให้หมด เพื่อดับความคิด ฯ

๔๒.

◎ เมื่อร่างกายนี้ได้พักผ่อนหย่อนใจจนเป็นอุปนิสัยแล้ว ใครจะมาผลักให้ข้าเข้าหาเกียรติหรือเสื่อมเกียรติ ความสำเร็จหรือความล้มเหลว ฯ

เมื่อจิตใจนี้ได้พักผ่อนอย่างสงบ จนเป็นอุปนิสัย ใครจะมาทำให้ข้าวุ่นไปด้วยกับผิดหรือถูก ได้หรือเสีย ฯ

๔๓.

◎ ที่ข้างๆ รั้ว ข้าได้ยินเสียงหมาเห่าและไก่ร้อง ดูเหมือนว่าข้ากำลังเข้าไปสู่ภพของเซียนผู้เป็นอมตะ ฯ

ที่ข้างๆ หน้าต่างในห้องหนังสือของข้า ข้าได้ยินเสียงจักจั่น และเสียงแมลงปอบิน และการ้อง แล้วข้าก็เข้าถึงโลกแห่งความจริงอันสงบเย็น ฯ

๔๔.

◎ ข้าไม่ได้หวังจะได้ยศศักดิ์หรือชื่อเสียง ฯ
แล้วข้าจะไปวิตกกับกำไร หรือผลได้ทำไมกัน ฯ
ข้าไม่แสวงหาหนทางแห่งความสำเร็จ ฯ
แล้วข้าจะไปกลัวหลุมบ่อในชีวิตข้าราชการได้อย่างไร ฯ

๔๕.

◎ วนเวียนอยู่ตามโขดหินบนภูเขาและลำธาร ช่วยให้ใจข้าสงบจากความอ่อนเพลีย ฯ

ได้รับความสันโดษจากวรรณคดีและภาพเขียน ทำให้พ้นไปจากความพัวพันกับเรื่องโลกๆ ฯ

อารยชนมักแสวงหาสถานภาพเช่นนี้ให้กับจิตใจ แล้วไม่ปล่อยให้อะไรมาล่อให้หลงเสน่ห์ ไปกับของแปลก หรือของเก่า ฯ

๔๖.

◎ ทิวทัศน์ยามฤดูใบไม้ผลินั้นเพริศพริ้งอย่างร่ำรวย ทำให้ใจคอสบายและขยายจิตใจออกไป แต่เทียบไม่ได้กับทิวทัศน์ในฤดูใบไม้ร่วง เมื่อเมฆใสอย่างบริสุทธิ์และลมพัดมาอย่างเฉื่อยชา กล้วยไม้และอบเชยแย้มกลิ่นมาอ่อนๆ ท้องฟ้าและท้องน้ำมีสีแบบเดียวกัน อากาศเปิดออกและสดใส ทั้งหมดนี้ช่วยให้กายและใจบริสุทธิ์ ฯ

๔๗.

◎ คนที่อ่านไม่ออกแม้แต่คำเดียว มีรสนิยมในทางกวี ถือว่าเขาเข้าถึงกวีนิพนธ์ ฯ

คนที่สวดพระสูตรไม่ได้ แม้แต่คาถาเดียว แต่มีแนวโน้มในทางภาวนา ย่อมถือได้ว่าเป็นอาจารย์ในแนวทางของการตรัสรู้ ฯ

๔๘.

◎ นักวางแผนมักจะเห็นรูจากเงาของโถ และแลเห็นเสือหมอบ จากก้อนศิลาที่เขาทำไว้ให้เป็นหมอนสำหรับหนุน ฯ

ทุกอย่างเป็นความน่ากลัว ฯ

คนที่มีใจสงบ สิงโตศิลากลายเป็นนกนางนวล และเสียงกบร้องช่างเป็นเพลงอันไพเราะ ฯ

ทุกอย่างล้วนสัมผัสความจริงแท้ ฯ

๔๙.

◎ เมื่อร่างกายคล้ายกับเรือที่ไม่ผูกเอาไว้ มันก็จะลอยไปจนชนฝั่ง ฯ

เมื่อใจเป็นดังขี้เถ้า แล้วจะมีโทษทัณฑ์อันใด ฯ

แม้จะถูกมีดเฉือนเอา หรือ เอากลิ่นหอมเข้ามาทำลายให้หมดสิ้น ฯ

๕๐.

◎ เป็นธรรมดาที่มนุษย์ย่อมยินดีกับเสียงร้องของนกกางเขนสีแดง และรำคาญกับเสียงร้องของกบ ฯ

และก็เป็นธรรมดาของมนุษย์ที่ชอบปลูกต้นไม้ดอกและชอบถอนวัชพืช ฯ

นี่เป็นการกระทำกับสิ่งที่เราชอบและไม่ชอบ ฯ

เมื่อพิจารณาธรรมชาติของสิ่งต่างๆ แล้ว ทุกอย่างก็แสดงออกตามสภาวะทางธรรมชาติของมัน ไม่ว่าจะนกกางเขน กบ ดอกไม้ วัชพืช ย่อมเป็นการแสดงออกตามวิถีชีวิตของมันนั้นแล ฯ

๕๑.

◎ ผมร่วงและฟันหลุด เป็นความเสื่อมของเนื้อหนัง ฯ

นกร้องและดอกไม้บาน ช่วยให้เราเข้าถึงสาระที่แท้ของธรรมชาติ ฯ

๕๒.

◎ ใจที่พลุ่งพล่าน ในทางโลภจริต อาจทำให้บ่อที่เยือกเย็นร้อนขึ้นมาได้ และจะหาความเงียบสงบไม่ได้ แม้ในป่าลึกและภูเขาสูง ฯ

ใจที่ว่าง อาจทำให้ความร้อนอันบีบคั้นในคิมหันตฤดูเย็นลงได้ และปราศจากจิตสำนึกกับเสียงเอะอะโวยวายในตลาด ฯ

๕๓.

◎ คนที่ติดอยู่กับการเหย้าเรือนและทรัพย์สมบัติอันมหาศาล ย่อมปลาสนาการไปในที่สุด ฯ

คนรวยไม่ระมัดระวังตัวเท่าคนจน ฯ

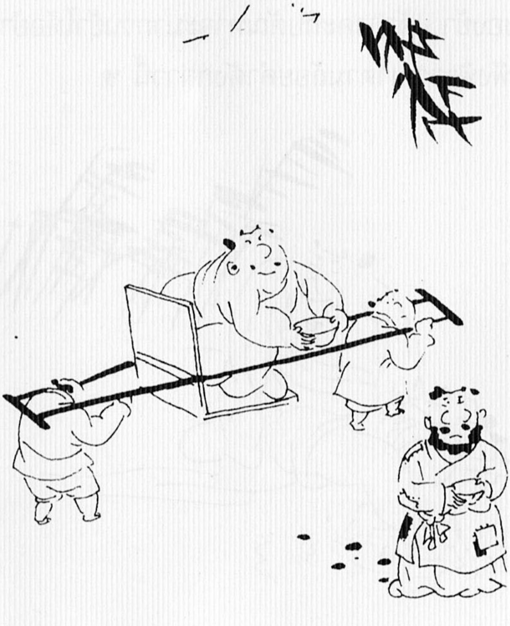
คนที่ไต่ขึ้นไปในชีวิต ย่อมตกลงมาอย่างรวดเร็ว ฯ

คนซึ่งอยู่บนที่สูง ไม่อาจพักผ่อนได้ง่าย ดังคนธรรมดาสามัญ ซึ่งอยู่ในที่ต่ำ ฯ

๕๔.

◎ ขณะศึกษาเต๋าเต๋อจิง อยู่ริมหน้าต่างในตอนเช้า เราย่อมฝนหมึกกับน้ำค้างจากต้นสน ฯ

ขณะอธิบายคัมภีร์โบราณ ที่โต๊ะ ตอนเที่ยง เราย่อมได้ยินเสียงหยกแว่วออกมา เพื่อประกาศให้รู้ถึงลมซึ่งพัดเฉื่อยๆ อยู่ตามต้นไผ่ ฯ

๕๕.

◎ ดอกไม้ที่ใส่ไว้ในกระถาง ย่อมไม่มีหัวใจที่จะดำรงชีวิต ดุจดังนกในกรงก็ปราศจากความสุขตามธรรมชาติ ฯ

ไม่ดีกว่าหรือ ที่จะปล่อยให้นกและดอกไม้เป็นไปตามทิศทางของมัน ตามภูเขา เพื่อมันจะได้ทะยานสูงขึ้น และงอกงามตามธรรมชาติ แสดงตัวตนออกอย่างเต็มที่ ๚

๕๖.

◎ คนที่มีชีวิตอย่างเห็นแก่ตัว มีตัณหาอุปาทานหลายต่อหลายประการ และก็ได้รับความทุกข์ทรมานหลายประการเช่นกัน ฯ

ดังมีคำกล่าวว่า "ข้าไม่รู้ว่า มีตัวข้า" แล้วข้าจะไปรู้ได้อย่างไร ว่าอะไรอันควรแก่การปรารถนา ฯ

และมีคำกล่าวต่อไป อีกว่า "รู้จักร่างกาย นั่นไม่ใช่ตัวตนที่แท้ของข้า แล้วราคะกับตัณหาจะมากวนข้าได้อย่างไร" ฯ

พึงพิจารณาตามถ้อยคำดังกล่าวนี้ ๚

๕๗.

◎ เมื่อเธอยังเยาว์ แล้วมองสิ่งต่างๆ จากทัศนะของคนแก่ เธอก็จะละความปรารถนาในทางชื่อเสียงและโชคลาภเสียได้ ฯ

เมื่อเธอร่ำรวยและได้รับความสำเร็จ ควรมองจากทัศนะของคนที่ล้มละลาย แล้วเธอก็จะหยุดความคิดเสียได้ในเรื่องความฟุ้มเฟือยและความโอ่อ่าต่างๆ ฯ

๕๘.

◎ จิตใจของผู้คน และความเป็นไปของโลก ล้วนแปรเปลี่ยนโดยฉับพลัน ฯ

ดังนั้น มิควรถือเอาเป็นจริงเป็นจังมากเกินไป ฯ

ท่านเย่าฝู (ค.ศ. ๑๐๙๑-๑๑๘๗) กล่าวไว้ว่า "คนที่ถูกเรียกว่า 'ข้า' เมื่อวานนั้น คือ 'เขา' ในวันนี้ ฯ

และ 'ข้า' ในวันนี้ มิรู้จะเป็นใครในวันหน้า" หากคนเราหมั่นสำรวจตรวจสอบตนเองเช่นนี้ ก็ย่อมคลายความกังวลในใจไปได้ ฯ

๕๙.

◎ มองดูด้วยดวงตาอันมีสติ กับชีวิตที่เต็มไปด้วยความเร่งรัด เปรียบประดุจพายุ แล้วเธอก็จะปลอดในความคิดที่วิตกกังวล ฯ

เวลาเกิดความทุกข์ เอาจริงเอาจัง ค้านมันไว้บ้าง แล้วเธอก็จะได้เข้าถึงปิติที่แท้ด้วยบ้าง ฯ

๖๐.

◎ ทุกๆ สถานการณ์ที่สงบและสุข ย่อมมีทุกข์เจือปนอยู่ด้วย ฯ

ทุกโอกาสดี ก็มีอะไรที่ตรงกันข้ามรวมอยู่ด้วย ฯ

รังที่สงบและเป็นสุข คือที่ที่เธอกินอยู่อย่างสบายๆ และมีชีวิตอย่างเรียบง่าย ฯ

๖๑.

◎ ยกม่านที่บังหน้าต่างออกเสีย แล้วเพ่งไปที่ภูเขาเขียว และลำธารที่มีน้ำใส และแลเห็นเมฆที่พร่ามัว แล้วเธอก็จะซึ้งถึงความเป็นเช่นนั้นของธรรมชาติ ฯ

แยกต้นไผ่ออก แล้วฟังเสียงร้องของนกนางแอ่นและนกเขา ซึ่งทนรับการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล แล้วเธอก็จะลืมข้อแตกต่างระหว่างตัวเธอกับธรรมชาติ ฯ

๖๒.

◎ รู้ไว้ว่าเมื่อมีความสำเร็จก็ต้องมีความล้มเหลว ตราไว้ว่า ที่เธอประสงค์จะสำเร็จนั้น ขอให้ยืดหยุ่นไว้บ้าง ฯ

เมื่อมีชีวิต ก็รู้ไว้ด้วยว่า ย่อมมีความตาย อย่าใช้เวลาให้หมกมุ่นมากไปกับการแสวงหาทางที่จะให้ชีวิตยืดยาวออกไป ฯ

๖๓.

◎ พระในสมัยโบราณรูปหนึ่ง กล่าวว่า “เงาไผ่กวาดบันได แต่ฝุ่นไม่ฟุ้ง ฯ

แสงจันทร์ส่องลงไปจนก้นบึ้ง แต่ไม่มีอะไรเหลืออยู่” ฯ

คนที่เรียนรู้งานของขงจื๊อคนหนึ่งกล่าวว่า “ไม่ว่าน้ำที่ไหลไปจะถูกรบกวนอย่างไร แต่รอบๆ นั้นก็เงียบสงบ ฯ

ไม่ว่าดอกไม้จะร่วงลงมามากมายเพียงใด แต่ใจก็ยังสงบ” ฯ

ใจและกายย่อมสุขสงบ ถ้าเราเข้าใจสถานการณ์ต่างๆ ตามที่มันเป็นไป ฯ

๖๔.

◎ จังหวะเสียงของต้นสนในป่า และเสียงของน้ำลำธารที่กระแทกกับก้อนกรวด เป็นคำพึมพำของธรรมชาติ ให้เรารับฟังอย่างเงียบๆ ฯ

ทิวทัศน์จากแสงไฟและควันไฟตามริมทุ่งหญ้า ก็เช่นกันกับเมฆ ที่สะท้อนลงในน้ำนิ่ง ล้วนเป็นความเรียงอันวิเศษของธรรมชาติ ที่เราอาจสัมผัสได้อย่างสบายๆ ฯ

๖๕.

◎ เมื่อราชวงศ์จิ้นตะวันตก (ค.ศ. ๒๖๕-๓๑๗) สลายแผ่นดินก็มีแต่หนามแหลมและพุ่มไม้หนาม แต่ชนชั้นปกครองก็ยังใฝ่ฝันที่จะทำสงครามอีก ฯ

คนที่แถบภูเขาไบมัง (ซึ่งเคยเป็นที่ฝังศพของผู้มีอัครฐาน) ต้องยอมรับว่าพวกเขาต้องอยู่กับหมาป่าและกระต่ายป่า แต่ก็ยังแสวงหาทอง ฯ

ดังคำโบราณว่า "ง่ายที่จะฝึกสัตว์ป่า ยิ่งกว่าจะให้คนลดตัณหา ฯ

ง่ายที่จะรอที่ลุ่มให้เต็ม ยิ่งกว่าจะให้มนุษย์พอใจกับความต้องการอันไม่รู้จักจบ" ฯ

นี่นับว่าจริงแท้ทีเดียว ฯ

๖๖.

◎ ในส่วนลึกของใจเธอไม่มีพายุ ฯ

ทุกแห่งหนมีแต่ภูเขาเขียวและลำธารน้ำใส ฯ

พื้นภูมิธรรมดั้งเดิมของเธอ มีแต่การแปรเปลี่ยนและความงอกงาม ฯ

ทุกแห่งหน เธออาจแลเห็นปลากระโดดและเหยี่ยวถลาลง ฯ

๖๗.

◎ คนที่ดำรงตำแหน่งสูงใส่เสื้อผ้าอาภรณ์อันวิจิตร มองเห็นบางคนที่ใส่หมวกใบย่อมๆ และมีทีท่าอย่างเรียบง่าย แล้วอดอิจฉาเสียมิได้ ฯ

คนที่คุ้นกับการเลี้ยงอย่างโก้หรู แล้วมองทะลุหน้าต่างที่ไร้ม่านออกไป เห็นคนที่กินอะไรๆ อย่างง่ายๆ บนโต๊ะเปล่า ย่อมอดเสียมิได้จะต้องหวนมาทบทวนตัวเอง ฯ

ทำไมเราจึงต่อสู้เพื่อชื่อเสียงและโชคลาภ ดังกับว่า "จุดไฟบนหางงัว แล้วขี่มันเข้าไปในค่ายศัตรู" มีการบังคับให้งัวตัวผู้เสพกามกับม้าตัวเมียนั้น ถูกต้องละหรือ ทำไมไม่ปล่อยให้อะไรๆ เป็นไปตามธรรมชาติเล่า ฯ

๖๘.

◎ ปลาที่ว่ายอยู่ในน้ำ ไม่ได้นึกถึงน้ำ ฯ

นกที่บินอยู่กับลม ไม่รู้จักลม ฯ

ถ้าเข้าใจความข้อนี้ จะช่วยให้เราไปพ้นสิ่งต่างๆ ที่ครอบงำเรา และเราก็จะพอใจในหนทางของธรรมชาติ ฯ

๖๙.

◎ หมาป่าเดินวนเวียนอยู่บนสิ่งปรักหักพัง กระต่ายวิ่งอยู่บนที่ที่ถูกทอดทิ้ง ทั้งๆ ที่ที่ดังกล่าวเต็มไปด้วยการร้องรำทำเพลง ฯ

ดอกไม้สีเหลืองที่อาบน้ำค้าง และที่อันว่างเปล่าซึ่งมีควันไฟปกคลุมอยู่นั้น เคยเป็นสนามรบมาก่อนแล้ว ฯ

อะไรคือความธรรมดาที่ต้องให้ลุกขึ้นหรือต้องล้มลง ฯ

ความมั่นคงอันใดสำหรับคนแข็งแรงหรือคนอ่อนแอ ฯ

ความคิดทำนองนี้ทำให้ใจกลายเป็นเถ้าถ่าน ฯ

๗๐.

◎ ไม่ว่าจะได้รับอภิสิทธิ์หรือได้รับความอัปยศ เราควรเฝ้าดูดอกไม้บาน แล้วก็ร่วงหล่นลงไปบนสนามหญ้า ฯ

ไม่สนใจว่าจะอยู่หรือไม่ เราควรเฝ้าดูก้อนเมฆที่ขอบฟ้าโน้น เห็นว่าเมฆม้วนแล้วก็กลายไป ฯ

๗๑.

◎ เมื่อแสงจันทร์ส่องฟ้ายามราตรี เธอไม่อาจลอยสูงขึ้นหรือ ฯ

แต่แมลงเม่ามุ่งตรงเข้าที่แสงเทียน ฯ

เมื่อลำธารมีน้ำใสและผลไม้มากมาย แล้วเธอจะไม่ได้ลิ้มรสละหรือ ฯ

แต่อาหารของนกเค้าแมวนั้น พอใจกับเนื้อหนูเน่ามากกว่า ฯ

น่าเศร้า ที่คนในโลกจำนวนไม่น้อยเป็นดังแมลงเม่าและนกเค้าแมว ฯ

๗๒.

◎ ถ้าเธอสามารถใช้ไม้ค้ำพาให้ฝ่าแม่น้ำไปได้ แต่ไม่ใช้มัน เธอก็ควรแล้วกับเต่า ฯ

ถ้าเธอขี่ลาเพื่อแสวงหาลา เธอไม่อาจเป็นพระอาจารย์เซนได้เลย ฯ

๗๓.

◎ เมื่อมองจากดวงตาที่เยือกเย็น คนรวยและคนมีอำนาจเดินอวดกัน ดังวีรบุรุษที่รบกัน ฯ

นี่ช่างไม่ต่างไปเลยจากมดที่วิ่งเข้าหากลิ่นเนื้อหรือแมลงวันที่ดูดเลือด ฯ

เมื่อพิจารณาจากจิตใจที่ชัดและเยือกเย็น กรณีพิพาทว่าใครผิดใครถูก ก็ดุจดังผึ้งที่บินไปเป็นฝูง และที่เถียงกันเรื่องกำไรขาดทุน ก็ดุจดังเม่นกับขนเม่น จะลดลงเหมือนน้ำทอง หรือหิมะที่ละลายในน้ำแกงร้อน ฯ

๗๔.

◎ ติดยึดกับความต้องการในทางโลก ก็ดุจดังโซ่ล่ามสัตว์ เธอจะได้รับความโศกเศร้าในชีวิต ฯ

สงบอยู่กับธรรมชาติที่แท้ของเธอ ก็จะประสบสุข ฯ

รู้เหตุของความเศร้า ก็จะเอาชนะการระมัดระวังต่างๆ ฯ

รู้เหตุของความดี ก็จะนำเธอเข้าไปสู่ภพภูมิของท่านผู้เป็นมุนี ฯ

๗๕.

◎ เมื่อในใจของเธอไม่มีความต้องการในทางโลกแม้แต่น้อย ก็ดุจดังหิมะที่ละลายบนเตาไฟ หรือน้ำแข็งที่ละลายใต้ดวงอาทิตย์ ฯ

เธอจะเห็นความสว่างอย่างกว้างขวาง ดังพระจันทร์ในคืนที่ฟ้าใส และเงาของพระจันทร์ที่กระเพื่อมอยู่ ฯ

๗๖.

◎ ครุ่นคิดกลอนกวีบนสะพานป้าหลิง ครั้นขับขานจบพานพบไพรถ้ำช่างบรรเจิดงาม ฯ

ป่าชอุ่มชุ่มชื่นอยู่ข้างโตรกจิ้งหูหรือแม่น้ำเก ฯ

ยามเยือนเดียวดาย ภูและธารต่างสะท้อนเฉิดฉายงดงาม ฯ

๗๗.

◎ คนที่พักผ่อน ลอยขึ้นสูง ฯ

คนที่เริ่มเร็ว จะจางหายไปอย่างรวดเร็ว ฯ

รู้ความข้อนี้ จะช่วยให้เธอเลี่ยงความวิตกกังวล ในเรื่องปีนขึ้น หรือไปก่อนหน้าคนอื่นๆ ฯ

เอาชนะความคิดที่ต้องการเร่งรีบอย่างปราศจากความอดทน ฯ

๗๘.

◎ เมื่อเธอเห็นว่าใบไม้จำต้องร่วง เธอย่อมรู้ถึงว่าอย่างไร และทำไมมันจึงงอกงามขึ้น ฯ

เมื่อเธอรู้ว่าทุกศีรษะมนุษย์ ย่อมไม่พ้นไปจากหีบศพ เธอก็จะเห็นถึงความไร้แก่นสารของความสวยงาม และความร่ำรวย ๚

๗๙.

◎ ศูนยตาที่แท้ไม่ใช่ความเป็นศูนย์ ฯ

โลกอันเป็นมายา ไม่ใช่ของจริง และเวลามองทะลุมายาก็หาใช่ของจริงไม่ ฯ

บรรพชนชาวพุทธสอนเราไว้ว่าอย่างไรในเรื่องนี้ ฯ

"ไม่ว่าเราจะอยู่ในโลกหรือไปพ้นโลก การเดินตามตัณหา พาให้เกิดทุกข์ และการเอาชนะตัณหาก็เป็นบ่อเกิดแห่งความทุกข์ ฯ

ฟังเรา และภาวนาให้เกิดความงอกงาม" ๚

๘๐.

◎ ขุนนางที่เป็นอารยชนอาจปฏิเสธราชรถถึงพันคัน ฯ

ในขณะที่คนโลภ ย่อมแย่งกันแม้เพียงอีแปะเดียว ฯ

ทั้งสองนี้ต่างกันดังฟ้ากับดิน แต่การกระสันหาเกียรติก็ไม่ต่างไปจากการกระสันหากำไร ฯ

ฮ่องเต้วิตกเรื่องราชอาณาจักร และขอทานก็วิตกเรื่องอาหาร ฯ

สถานการณ์ทั้งสองนี้ก็ดุจดังฟ้ากับดิน แต่ความคิดถึงในทางวิตกกังวล ต่างอะไรไปจากการร้องไห้เพราะเศร้าเสียใจ ฯ

๘๑.

◎ แม้บางคนจะเชี่ยวชาญในหนทางต่างๆ ของโลก แต่ก็มักไม่ค่อยยอมรับเวลาเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นอย่างฉับพลันทันที ฯ

แม้จะเข้าถึงอะไรๆ ในความเป็นคน แต่เวลาได้รับคำสั่งให้ทำงาน ก็มักเพียงแต่ก้มหัวรับเท่านั้น ฯ

๘๒.

◎ ถ้าเธอต้องการเข้าถึงใจที่ว่าง แต่แล้วในที่สุด เธอก็เข้าถึงสถานะนั้นไม่ได้ ฯ

วิธีเดียวที่ควรบำเพ็ญคือ อย่าให้ความคิดแต่ก่อนเข้ามาพัวพัน และอย่าปล่อยให้ความคิดใหม่เข้ามาแทนที่ ฯ

เมื่อเธอเอาตัณหาที่ติดอยู่ในใจออกไปได้ เธอก็จะเข้าถึงความว่างได้เอง ฯ

๘๓.

◎ อะไรที่จิตใจจับยึดเอาไว้โดยสัญชาตญาณ ก็จะจบลงที่ตัณหา ฯ

สิ่งที่เกิดจากธรรมชาติ ย่อมเผยรหัสยนัยของธรรมชาติออกมา ฯ

ถ้าเข้าไปวุ่นวายหรือจัดการแม้เพียงเล็กน้อย รสอันเลิศก็จะลดลง ฯ

ท่านกวีไป๋ จวี อวี่ แห่งราชวงศ์ถัง (ค.ศ. ๑๗๗๑-๑๘๔๖) กล่าวไว้ว่า “ความคิดเหมาะสม เมื่อไม่ไปล้อมกรอบเอาไว้ ฯ

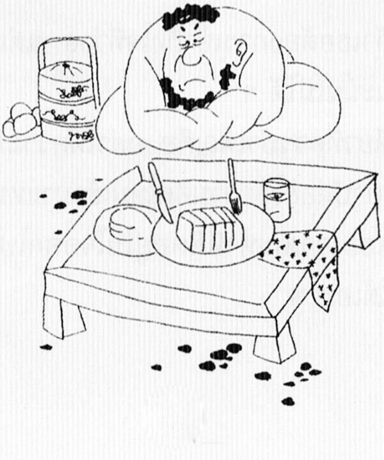
ลมพัดอย่างสดชื่นตามธรรมชาติ ที่ไม่มีใครไปรบกวน” ฯ

นี้นับว่าน่าสนใจ นับว่าจริงแท้ ฯ

๘๔.

◎ เมื่อจิตวิญญาณชัดเจน จงกินเมื่อหิว ดื่มเมื่อกระหาย เท่านี้ก็พอแล้วสำหรับบำรุงร่างกายและจิตใจ ฯ

แต่ถ้าหัวใจถูกทำให้เคลิบเคลิ้ม ไม่ว่าจะพูดเรื่องเซนหรือสวดมนต์จากพระสูตร ก็เป็นเพียงการเล่นของจิตใจเท่านั้นเอง ฯ

๘๕.

◎ จิตมนุษย์มีภพภูมิที่แท้ อารมณ์ที่เป็นสุขไม่ได้ขึ้นอยู่กับเสียงสูงเสียงต่ำของดนตรี และความหอมอย่างชื่นใจไม่ได้มาจากกำยาน หรือชาที่ดี ฯ

การท่องไปในภพภูมิที่แท้เมื่อปราศจากตัณหา และเรื่องโลกๆ ปลาสนาการไป ฯ

๘๖.

◎ ทองมาจากแร่ หยกมาจากหิน และสัจจะมาจากมายา ฯ

เต๋าบรรลุได้ในจอกสุราคือความเมามาย และอาจพานพบเซียนผู้วิเศษได้ในหมู่มวลบุปผาคือความลุ่มหลง ฯ

แม้ล้ำเลิศก็มิอาจปลีกห่างจากสามัญ ฯ

๘๗.

◎ ตาอย่างสามัญเห็นแต่ของปลอม ตั้งหมื่นตั้งแสนในจักรวาล ที่ติดยึดอย่างปลอมๆ ก็เป็นความสัมพันธ์กันของผู้คนทั้งหลาย และกิจการปลอมๆ ในโลกนั้น หนึ่งต่างไปจากอื่นๆ ฯ

แต่ตามสายตาของเต๋าแล้ว ทุกสิ่งคล้ายกันและเรียบง่าย ฯ

แล้วจะไปแสวงหาความต่างทำไมกัน ฯ

มัวไปเลือกเอาไว้ แล้วผลักไส ออกไปทำไมกัน ฯ

๘๘.

◎ หลับให้สนิทและนอนให้สบายในเตียงหยาบ นี่แหละแล้วเราก็จะรู้ถึงความบรรสานสอดคล้องกันขั้นปฐมของจักรวาล ฯ

ลิ้มรสน้ำแกงที่ยังเหลืออยู่ ในพุ่มไม้ที่มีหนาม เราย่อมจะตระหนัก ถึงมิติที่แท้ของชีวิต ๚

๘๙.

◎ เอาการติดยึด เป็นภาระของจิตใจ ออกไป ฯ

เมื่อจิตใจปลอดไปจากตัณหา แม้โรงฆ่าสัตว์ หรือโรงเตี๊ยมก็คือแดนสุขาวดี ฯ

หาไม่ แม้กับเครื่องดนตรีอันวิเศษ และนกกระสา หรือช่อดอกไม้ อาจส่อว่านี่คือพฤติกรรมที่น่านับถือ แต่ปีศาจก็ยังอยู่รอบๆ ฯ

มีคำกล่าวว่า “ถ้าเธอเอาการติดยึดออกไปได้ โลกที่เต็มไปด้วยฝุ่นก็กลายเป็นสวนสวรรค์ ฯ

ถ้าเธอติดอยู่กับตัณหา แม้เธอจะห่มผ้าอย่างพระ เธอก็ยังคงเป็นฆราวาสอยู่นั่นเอง” นี่นับว่าจริงแท้ ๚

๙๐.

◎ อยู่ในห้องเล็กๆ หมื่นกังวลก็สลายสิ้น ฯ

ว่าไปแล้วอกไก่ที่สลักลายดูคล้ายเมฆล่องลอย ม่านมุกก็ประดุจสายฝนโปรยปราย ฯ

เมื่อร่ำสุราแล้วสามจอก ก็บรรลุถึงสัจจะเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ ฯ

รู้เพียงบรรเลงขิมพริ้มจันทร์ ขลุ่ยพลิ้วปลิวสายลม ๚

๙๑.

◎ ในยามความเงียบครอบงำ ทันใดนั้น ข้าก็ได้ยินเสียงนกร้อง ที่ทำให้ข้ายินดีนัก ฯ

จากทิวทัศน์ที่เรียบโดยปราศจากดอกไม้ ทันใดข้าก็เห็นกล้าเล็กๆ ต้นหนึ่ง กำลังงอกขึ้นมา ฯ

นี่ทำให้ข้าเต็มไปด้วยความร่าเริง แห่งชีวิตอันไม่มีที่สิ้นสุด ฯ

ธรรมชาติดั้งเดิมของข้าไม่ได้จางหายไป และจิตใจของข้าเป็นประกายขึ้นมาอย่างง่ายดาย ฯ

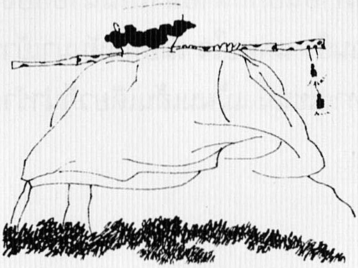
๙๒.

◎ กวีไป๋ จวี อวี่ แห่งราชวงศ์ถัง กล่าวว่า "ทำไมไม่ปล่อยหัวใจและจิตใจไว้ต่างหาก ปล่อยให้ฟ้าตัดสินในเรื่องชีวิต" ฯ

ท่านเฉา ก็กล่าวว่า "ทำไมไม่ถอนหัวใจและจิตใจออกมาอยู่นิ่งๆ และกลับไปหาความเงียบ" ฯ

ความหนึ่งเห็นด้วยกับพฤติกรรมที่ปล่อยลิ้นให้พูดพล่อยๆ หากผลของอีกความหนึ่งเป็นเรื่องของสันโดษ ฯ

จำเพาะคนที่คุมจิตใจไว้ได้ จึงปล่อยวางได้ หรือขับเคลื่อนจิตใจสมตามความปรารถนา ฯ

๙๓.

◎ ณ คืนที่หิมะตกกลางแสงจันทร์ จิตใจใสกระจ่าง ฯ

สัมผัสสายลมในฤดูใบไม้ผลิ ความคิดน่าอภิรมย์ ฯ

จิตใจมนุษย์เปลี่ยนไป และดูจะไร้ร่อง รวมเข้ากับธรรมชาติ ฯ

๙๔.

◎ ความเรียงกระเตื้องขึ้น หลังจากที่ตอนแรกยังปราศจากความลึกซึ้ง หนทางของศีลธรรมก็เป็นเช่นนั้น ฯ

ที่ว่า "ปราศจากความลึกซึ้ง" นั้นมีความหมายมากมาย เช่น วลีที่ว่า "สุนัขเห่าในสวนที่ลูกไหนออกเต็มต้น และไก่ขันระหว่างต้นหม่อน ที่ช่วยให้เกิดความรู้สึกอย่างง่ายๆ และจริงใจ" แต่วลีที่ว่า "พระจันทร์สะท้อนลงไปในบ่อที่หนาวเย็น และการ้องบนกิ่งไม้ ที่กำลังจะตาย" แม้จะเขียนได้ดี แต่ก็ให้ความรู้สึกถึงความเสื่อม ฯ

๙๕.

◎ เมื่อข้าเป็นผู้เปลี่ยนแปลงอะไรๆ ในโลก ข้าก็ไม่ยินดีในความสำเร็จ หรือกังวลในความล้มเหลว ฯ

ทุกอย่างเบาและง่าย ฯ

เมื่อสิ่งภายนอกกลายมาเป็นนายของข้า ข้าไม่พอใจเมื่อนั้นมันต่อต้านข้า แต่พอใจ เมื่อมันหันมาเข้าข้างข้า ฯ

บนหนทางเช่นนี้ แม้ผมเส้นเดียวก็น่ารำคาญ เสียแล้ว ฯ

๙๖.

◎ เมื่อวางหลักการลง อะไรๆ ก็ต้องวางลง ฯ

คนที่ทำอะไร แต่ยังยึดอยู่กับหลักการ ย่อมเอาเงาออกเสีย แล้วถือเอาไว้แต่รูปแบบ ฯ

เมื่อจิตใจว่างเปล่า ภพภูมิทั้งหมดก็ว่างเปล่า ฯ

คนที่เอาชนะภพภูมิเสียได้ แต่ยังมีจิตใจที่ติดยึดอยู่ เท่ากับพยายามไล่หนอนจากเนื้อที่เขาฆ่าเอามาวางไว้ ฯ

๙๗.

◎ มุนีย่อมเป็นไปอย่างง่ายๆ และมีสติอยู่กับกิจการงานประจำวัน ฯ

เวลาดื่มสุรา ความสบายใจไม่ได้มาจากเพราะมีอะไรมาท้าทาย ฯ

เวลาเล่นหมากรุก การชนะไม่ได้ขึ้นอยู่กับการเห็นอีกฝ่ายเป็นคู่แข่ง ฯ

เวลาเป่าขลุ่ย เสียงไม่ได้ออกมาจากจังหวะจะโคนที่กำหนดไว้ ฯ

เวลาดีดพิณ เกิดปีติอย่างยิ่ง โดยไม่ได้ขึ้นอยู่กับสายพิณ ฯ

เมื่อมีแขกมาเยือน ไม่จำต้องต้อนรับหรือขับไส ย่อมเป็นไปอย่างง่ายๆ เสมอ ฯ

ถ้ามีอะไรในทางเพทุบาย หรือเป็นพิธีการ เราก็จะหล่นลงไปในทะเลของโลกีย์ที่มีความขมขื่น ฯ

๙๘.

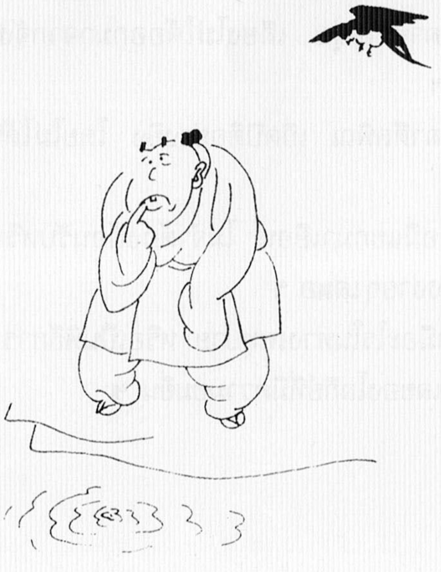
◎ ถ้าเธอคิดว่า เธอมีรูปลักษณ์อย่างไรตอนเกิด หรือจะมีรูปลักษณ์อย่างไรเมื่อตายไปแล้ว ความคิดนึกตั้งหมื่นตั้งแสน ก็จะกลายเป็นขี้เถ้าที่เย็นชืด ฯ

เมื่อรู้จักตรึกตรอง เธอก็จะไปพ้นความคิดนึกอันมากมาย แล้วเธอก็ท่องไปในโลกแต่ก่อนเกิดการสร้างโลกเสียอีก ฯ

๙๙.

◎ ตอนเจ็บปวด จึงมาคิดถึงคุณค่าของการมีสุขภาพที่ดี ตอนเผชิญความโกลาหล จึงมาคิดถึงพรพิเศษอันเป็นสันติภาวะ ฯ

โชคดีและได้รับโชคลาภนั้น เป็นรากเหง้าของความทุกข์ทรมาน ควรหาความสุขกับชีวิต โดยตราไว้ว่า ชีวิตคือเหตุแห่งความตาย นี่ไม่เป็นวิถีที่วิเศษดอกหรือ สำหรับมองเห็นสิ่งต่างๆ ฯ

๑๐๐.

◎ นักแสดงย่อมทาแป้งฝุ่นและแต้มปากให้แดง ใช้ดินสอเขียนคิ้วให้สวย หรือทราม ฯ

แต่เมื่อเล่นเลิกแล้ว เหลืออะไรไว้ให้เห็นความสวยงามหรือความน่าเกลียดเล่า ฯ

ตอนเล่นหมากรุก ย่อมแข่งขันกันและกัน วางหมากลงไปเพื่อชนะหรือแพ้ ฯ

แต่เมื่อเลิกเล่นแล้ว ใครแพ้ใครชนะกันเล่า ฯ

๑๐๑.

◎ จำเพาะคนที่สงบและมีสติมั่นเท่านั้น ที่จะยินดีปรีดากับความสวยงามของดอกไม้ ยามลมพัดผ่านอย่างเฉื่อยๆ และแลเห็นความบริสุทธิ์อย่างกระจ่างใสของพระจันทร์ ณ คืนที่หิมะตก ฯ

จำเพาะคนที่รู้ซึ้งถึงความสุขสบายเท่านั้น ที่รู้สึกได้ถึงต้นไม้ที่งอกงามขึ้นและอับเฉาลง เฉกเช่นความเสื่อมสลายของต้นไม้และก้อนหิน ฯ

๑๐๒.

◎ สำหรับชาวนาชาวดง แค่พูดถึงไก่เหลืองเหล้าขาวก็ราวกับว่าอิ่มเอม ถามถึงอาหารเลิศหรู พวกเขาคงไม่รู้จัก ฯ

เพียงพูดถึงเสื้อนวมผ้าหยาบก็เอิบอาบปรีดิ์เปรม ถามถึงภูษาอาภรณ์เครื่องทรง พวกเขาคงไม่สนใจ เพราะธรรมชาตินั้นเต็มเปี่ยม ฯ

ความต้องการจึงเบาบาง นี้เป็นที่สุดแห่งขอบเขตความเป็นมนุษย์ ฯ

๑๐๓.

◎ เมื่อจิตใจกลายไปเป็นปราศจากจิตใจ แล้วจะไปสำรวจตรวจตราจิตใจทำไมกัน ฯ

ชาวพุทธยึดถือว่าคนที่พิจารณาจิตใจนั้น จะจบลงด้วยการเพิ่มอุปสรรค โดยพื้นฐานแล้วสรรพสิ่งก็เหมือนกัน มัวแยกแยะไปทำไม ฯ

จาง จื๊อ (ราวๆ ๓๖๙-๒๘๐ ก่อน ค.ศ.)* กล่าวว่า "ใครที่พยายามแยกแยะอะไรๆ จะพบว่า อะไรๆ โดยเนื้อหาแล้ว เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน" ฯ

๑๐๔.

◎ ที่ซึ่งเสียงเพลงแคนดังครื้นเครง เห็นกระวีกระวาดสะบัดเสื้อไปหา หากมหาสิทธาพาวางมือหยุดลงตรงเงื้อมผา ฯ

หากที่ลี้หลบไปในคืนแรม ยามราตรีเวิ้งว้างย่อมต้องย่างเดินมิหยุดหย่อน ยิ้มเยาะโลกีย์มนุษย์ไยพาตนจมสู่ทุกข์ทะเล ฯ

* ดู ***มนุษย์ที่แท้*** ของ จาง จื๊อ ส. ศิวรักษ์ แปล (ฉบับล่าสุด พ.ศ. ๒๕๕๔, สำนักพิมพ์สยามปริทัศน์)

๑๐๕.

◎ ถ้าเธอยังคุมตัวเธอไม่ได้เต็มที่ เธอควรสกัดกั้นการวิ่งเต้นในทางโลกีย์ไว้ เพื่อจิตใจเธอจะได้ไม่หวั่นไหวไปตามตัณหา ฯ

ระวังอย่าให้โลกถูกกระทบ และเข้าถึงธรรมชาติอันสงบของเธอ ฯ

เมื่อเธอควบคุมใจได้เต็มที่แล้ว เธอจะร่วมวงทางโลกีย์ก็ได้ แม้จิตใจเผชิญกับความเย้ายวน และตัณหาราคะ ก็จะไม่หวั่นไหว ฯ

นี้แลคือการฝึกปรือให้ธรรมชาติของเธอสงบ ๚

๑๐๖.

◎ คนที่ชอบความเงียบ ไม่ชอบเสียงดังๆ มักจะเลี่ยงผู้คน และอยู่คนเดียว ฯ

เขาไม่รู้ว่า ความคิดในเรื่องการเลี่ยงผู้คนนั้น อาจเป็นอันตรายกับตน ที่คิดถึงความเงียบนั้น คือการจุดประกายให้มีกิจกรรมต่างๆ นั้นแล ฯ

เขาไม่รู้ดอกหรือว่าคนอื่นๆ กับตัวเขาก็อันหนึ่งอันเดียวกัน เมื่อเข้าได้ถึงจุดนี้ ก็จะรู้ว่า กิจกรรมต่างๆ กับความนิ่งเฉยนั้น ไม่มีอะไรต่างกันเลย ๚

๑๐๗.

◎ เราสดชื่นและเป็นอยู่อย่างง่ายๆ บนภูเขา ฯ

ทุกอย่างสัมผัสกับโอกาสอันช่วยให้ความคิดปลอดโปร่งฯ

มองดูเมฆก้อนเดียวหรือนกกระสาตัวเดียว ก็ช่วยให้ใจขึ้นถึงความเป็นปรมัตถ์ ฯ

เดินบนก้อนกรวดในลำธาร ช่วยให้เราคิดถึงการเข้าสู่ความบริสุทธิ์ ฯ

สัมผัสลูกสน ลูกไหน ลูกบ๊วย ในฤดูหนาว ทำให้ปณิธานของเรามั่นคง ฯ

เป็นเพื่อนกับนกนางนวล และกวาง ทำให้โลกปลอดไปจากการคิดวางแผนต่างๆ ฯ

ถ้าเหยียบลงไปบนธุลีของโลกีย์ แม้อะไรๆ ภายนอกไม่ได้ทำให้เธอตกหลุม แต่เธอก็เป็นหนึ่งในพวกชั่วช้าเสียแล้ว ฯ

๑๐๘.

◎ เมื่อโอกาสอำนวย เดินตีนเปล่าบนหญ้า หอมอบอวล มีนกที่บินว่อนอยู่เป็นเพื่อน ฯ

เมื่อจิตใจเป็นหนึ่งเดียวกับทิวทัศน์ เอาเสื้อคลุมสวมใส่แล้วนั่งท่ามกลางกลีบดอกไม้ที่หล่นร่วงลงมา ฯ

เมฆที่สงบเงียบจะรั้งรอเธอไว้ และเป็นเพื่อนกับเธอ ฯ

๑๐๙.

◎ โชคดีและภัยพิบัติล้วนเกิดขึ้นในใจ ฯ

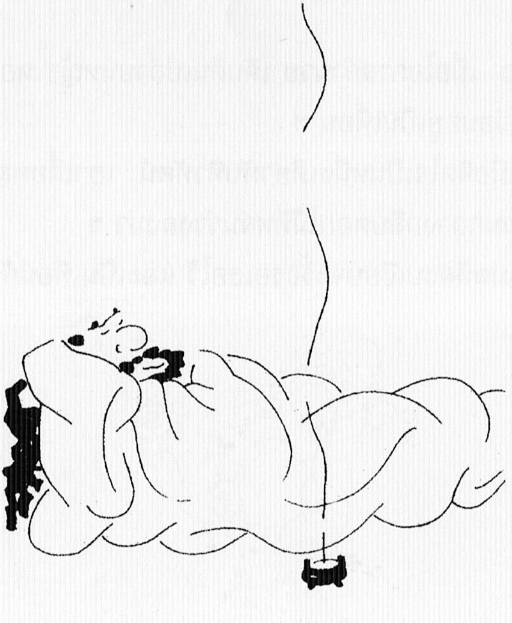
พุทธศาสนาสอนว่า “ตัณหาที่เร่าร้อนก็ดุจดังเมล็ด ที่เป็นไฟ ฯ

ถูกครอบงำโดยโลภจริตและโทสจริต ก็เท่ากับตกลงไปในทะเลอันขื่นขม ฯ

ความที่ชัดและสงบนิ่งทำให้สิ่งซึ่งรุนแรง ลุกเป็นเพลิงกลายเป็นบ่อน้ำใส ใช้สติให้ตื่นตัวเพียงน้อยนิด ก็ช่วยให้เรือถึงฝั่งได้” ฯ

เราควรเห็นว่าเปลี่ยนความคิดนิดเดียวก็เปลี่ยนทุกสิ่งได้ ฯ

แล้วจะไม่เจริญอัปมาทธรรมละหรือ ฯ

๑๑๐.

◎ เอาเชือกมาทำเป็นเลื่อย ก็ตัดไม้ได้ ดังน้ำก็เซาะจนเอาชนะก้อนศิลาได้ ฯ

เธอผู้ซึ่งงอกงามตามเต๋า ควรใช้วิริยะอุตสาหะกับกิจการงาน ฯ

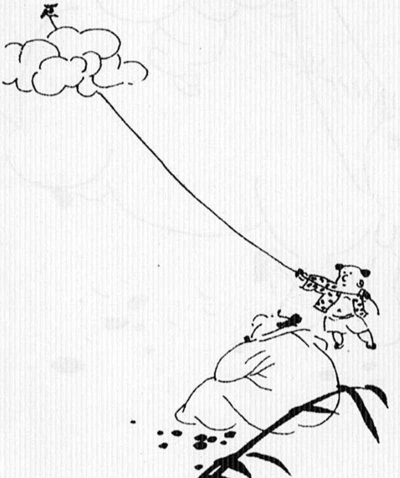
เมื่อลำธารไหลมา สายน้ำก็เกิดขึ้น แตงจะหล่นลงมาเมื่อสุก ฯ

เราเข้าถึงเต๋า เมื่อปล่อยให้อะไรๆ เป็นไปเอง ฯ

๑๑๑.

◎ เมื่อตัณหาและความต้องการสงบลง พระจันทร์จะปรากฏและลมก็พัด ไม่จำต้องไปเศร้าโศกในทะเลที่ขมขื่น ฯ

เมื่อจิตใจไม่ติดยึด ฝุ่นและความเร่งรีบ ย่อมปลาสนาการไป เราไม่จำต้องไปเป็นมุนีอยู่บนภูเขา ฯ

๑๑๒.

◎ เมื่อต้นไม้ตาย หน่อใหม่ก็เกิดขึ้นที่ราก ฯ

ยามหนาวเหน็บในฤดูเหมันต์ ความอบอุ่นก็ดำรงอยู่ที่เถ้าของฟาง ฯ

๑๑๓.

◎ เมื่อเธอมองดูภูเขาหลังฝนตก ทิวทัศน์สดชื่นและเต็มไปด้วยเสน่ห์ ฯ

เมื่อเธอฟังเสียงระฆังวัดยามราตรี เสียงจะชัดและไปได้ไกล ฯ

๑๑๔.

◎ การขึ้นเขาทำให้ใจกว้างขึ้น ฯ

ยืนหยัดอยู่ใกล้ๆ น้ำที่ไหลบ่า พาใจให้เพลิดเพลิน ฯ

อ่านหนังสือตอนหิมะตก หรือคืนที่มีฝน ช่วยให้ใจกระจ่าง ฯ

ร้องเพลงบนยอดเขาช่วยให้ทิวทัศน์มีชีวิตชีวา ฯ

๑๑๕.

◎ คนที่ใจกว้าง มีรายได้เป็นเรือนพัน ก็เท่ากับหม้อดินใบเดียว ฯ

ส่วนคนที่ใจแคบนั้น ผมเส้นเดียวก็ใหญ่เท่าล้อเกวียน ฯ

๑๑๖.

◎ ถ้าไม่มีลม พระจันทร์ ดอกไม้และต้นหลิว ก็ไม่มีธรรมชาติ ฯ

ไม่มีความรู้สึก และไม่มีความปรารถนา ไม่มีนามและรูป ฯ

ต่อเมื่อไร ข้าเอาชนะสิ่งต่างๆ ได้ สิ่งต่างๆ นี้ก็ไม่สามารถเอาชนะข้าได้ เมื่อนั้นแลที่โลกียโลกก็กลายเป็นภพภูมิแห่งธรรมะ ฯ

๑๑๗.

◎ จำเพาะคนที่เข้าใจตนเอง จึงรู้จักใช้ธรรมชาติที่แท้อยู่กับสิ่งที่เป็นมายา ฯ

จำเพาะคนที่ปล่อยวางได้ จึงจะพ้นจากโลกได้ ในขณะที่ยังอยู่ในโลก ฯ

๑๑๘.

◎ ในชีวิตนี้ ความสะดวกสบายมากเกินไป ทำให้เกิดความคิดที่ไม่พึงประสงค์ ทำงานมากเกินไป ทำให้เธอห่างไกลจากธรรมชาติที่แท้ ฯ

เธอจึงไม่ปลอดไปจากความวิตกกังวลในเรื่องความกินอยู่ของเธอ พร้อมกันนั้น เธอก็อย่าปิดกั้นความสนุกสุขสำราญและความสะดวกสบายเสียจนหมดสิ้น ฯ

๑๑๙.

◎ หลายครั้ง เมื่อใจเธอถูกกระทบ เธอจะปราศจากสติจนออกจากธรรมชาติที่แท้ของเธอ ฯ

ถ้าเธอไม่ยอมให้ความคิดแม้หนึ่งเดียวเกิดขึ้น เธอย่อมถึงฝั่งได้เต็มที่ เฝ้าดูเมฆและล่องลอยไปกับเมฆ รู้สึกถึงความบริสุทธิ์ของฝนที่ตกลงมา ซึมซาบกับความพึงพอใจอย่างรู้ตัวทั่วพร้อม ตอนได้ยินเสียงนกร้องและเข้าใจตัวเอง ตอนกลีบดอกไม้ร่วงหล่นลงมา ฯ

เธอจะไม่เข้าถึงสัจจะได้อย่างไร ฯ

สัจจะจะไม่ทำงานได้อย่างไร ฯ

๑๒๐.

◎ ตอนคลอดลูก มารดาอาจเป็นอันตราย ฯ

ทรัพย์สมบัติอันมหาศาลชวนให้โจรมาปล้น ฯ

ความสุขอะไรเล่าที่ปราศจากความทุกข์ ฯ

ยามจน เธอย่อมรู้จักใช้จ่ายอย่างกระเหม็ดกระแหม่ ฯ

ยามป่วยไข้ เธอย่อมรู้ถึงการดูแลตัวเองในทางสุขภาพ ฯ

คนฉลาดย่อมถือเอาสุขและทุกข์ว่าดุจเดียวกัน ฯ

ลืมเสียทั้งปิติและเศร้าสลด ๚

๑๒๑.

◎ หูได้ยินเสียงลมซึ่งพัดผ่าน ทางแคบระหว่างเขาสองข้าง ซึ่งมีลำธารไหลผ่านภูเขา พลันหายไป ไม่มีเสียงใดเหลืออยู่ ฯ

นี่ก็ดุจดังถูกและผิด ทั้งคู่ก็จะหายไป ฯ

จิตใจก็เหมือนแสงจันทร์บนผืนน้ำ ว่างเปล่าและไม่ติดยึด ฯ

ก็ดุจดังอัตตากับสิ่งต่างๆ แล้วทั้งคู่ก็จะถูกลืม ๚

๑๒๒.

◎ เมื่อคนถูกผูกโยงไว้ ดังติดในเรื่องชื่อเสียงและโชคลาภ เขาจะพูดถึงโลก ดังเป็นฝุ่น และทะเลก็เค็มขม ฯ

เขาไม่รู้จักเมฆสีขาวและลมโปร่งใส หรือแม่น้ำที่ไหลเอ่อและศิลาอันมหึมา ตลอดจนดอกไม้ที่กวักมือเรียก และนกที่ร้อง รวมถึงเพลงของคนตัดไม้ ซึ่งอุโฆษอยู่ในหุบเขา ฯ

โลกนี้ไม่เป็นฝุ่นทะเล ไม่จำต้องขม ฯ

เธอต่างหากที่หลอกตัวเอง และลงไปกลั้วในโคลนตม แล้วทำให้จิตใจถูกทรมาน ฯะ

๑๒๓.

◎ นับเป็นความเพลิดเพลินอันวิเศษ เมื่อเพ่งตาไปที่ดอกไม้ซึ่งเพิ่งจะแย้ม และดื่มสุราอยู่ในขณะที่ทำท่าว่าจะเมา ฯ

ถ้าดอกไม้บานเต็มที่แล้ว และเมาสุราด้วยแล้ว จะทำให้ทนตัวเองไม่ได้ ฯ

คนที่มีอาหารเต็มจาน ควรพิจารณาความข้อนี้อย่างลึกซึ้ง ฯะ

๑๒๔.

◎ อาหารจากป่าเขา หาได้รับการทดน้ำจากระบบชลประทานของโลก ฯ

ปักษาในพนาไพร ก็หาได้ถูกบำรุงเลี้ยงด้วยน้ำมือมนุษย์ ฯ

หากแต่ล้วนมีรสชาติหอมละมุนเป็นเลิศ ฯ

แม้คนเราสามารถไปพ้นความแปดเปื้อนแห่งกฎเกณฑ์ของโลกได้ ย่อมหลีกห่างจากการถูกดมดอมตอมไต่ ฯะ

๑๒๕.

◎ ปลูกต้นไม้ดอกและแต่งต้นไผ่ หรือสุขใจกับนกกระเรียน และปลาเหล่านี้ ต้องเป็นไปในทางฝึกตนให้งอกงาม ฯ

แต่ถ้าเพียงแต่เธอหาความสุขสำราญเท่านั้น ด้วยการวิ่งไปที่โน่นที่นี่ ก็จะไม่ยิ่งไปกว่าคำกล่าวของสำนักขงจื๊อที่ว่า "เข้าทางหูออกทางปาก" หรือที่ทางฝ่ายพุทธมีคำว่า "ติดยึดในความว่างและความสุขุมคัมภีรภาพ" ฯ

อยู่ที่ตรงไหน ฯ

๑๒๖.

◎ คนที่อยู่กับป่าและภูเขา ย่อมมีความสำราญอย่างพออกพอใจ ฯ

คนที่อยู่กับไร่นา ต้องลำบากตรากตรำกับชีวิต แต่ก็รักษาไว้ได้ซึ่งสาระโดยกำเนิด ฯ

คนที่ตกลงไปในทิศทางที่วางแผนเอาไว้ตามวิสัยของกามราคะ ควรถามในห้วยลึกที่ห่างไกลออกไป อย่างน้อยนี่จะช่วยให้กระดูกเขาคงสภาวะไว้ในทางเก่าแก่ อย่างดั้งเดิม ฯ

๑๒๗.

◎ โชคไม่ได้เป็นของเธอ เพื่อเอามาแบ่งปันกัน อะไรที่ได้มาอย่างปราศจากเหตุผล ถ้าไม่ใช่เหยื่อที่เกิดจากธรรมชาติย่อมเป็นตัวพาไปให้เกิดความหายนะในโลก ฯ

ถ้าไม่ตั้งใจไว้สู้ในสถานการณ์เช่นนี้ เธอก็ตกอยู่ในการวางแผนร้ายของบางคน ฯ

๑๒๘.

◎ ชีวิตมนุษย์ที่แท้แล้วก็คือ การเล่นหุ่นอวดกัน ฯ

ตราบใดที่ข้าเป็นคนคุมอะไรๆ ไว้ได้ สายโยงใยย่อมไม่ไปพ้นอำนาจตน ข้าก็จะชักเชิดให้เป็นไป ฯ

ข้าตกลงให้เคลื่อนหรือให้ผุดก็ได้ โดยไม่มีใครอื่นมาควบคุม ฯ

นี้แลคือหนทางที่จะไปพ้นโลกได้ในทางที่สูงส่ง ฯ

๑๒๙.

◎ ทุกอย่างมีแง่ลบ ฯ

คนย่อมคิดว่ามีน้อยลงในสิ่งหนึ่ง มักจะถือได้ว่าเป็นการได้พวก ดังขอนำคำของกวีโบราณมาว่าให้ฟัง "ข้าขอทูลท่านอ๋องว่า อย่าทำสงคราม หรือแสวงหาศักดินา ฯ

ชัยชนะแต่ละครั้งหมายถึงกระดูกคนเป็นเรือนหมื่น" ฯ

และอีกวลีหนึ่งว่า "กิจกรรมใดๆ ในโลกควรตกลงกันได้ด้วยสันติ ไม่ควรมีข้อให้ต้องเสียใจกับมีดดาบที่เป็นสนิมอยู่ในฝักถึงพันปี" ฯ

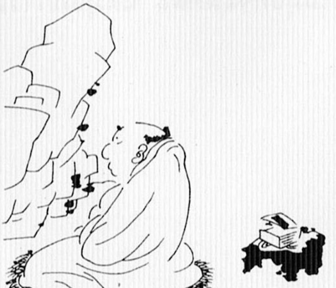
เมื่อรู้ความข้อนี้แล้ว แม้กิจของวีรบุรุษที่มักใหญ่ใฝ่สูงอย่างดุร้าย ก็จะละลายลงดุจน้ำแข็ง ฯ

๑๓๐.

◎ ผู้หญิงสำส่อน โหดร้าย อาจรู้สึกผิด แล้วมาขอบวชก็ได้ ฯ

คนที่วุ่นวายมากอาจกลายมาเป็นคนสงบ และเข้าหาหนทางแห่งเต๋า ฯ

ธรณีประตูอันเก่าแก่ มักเป็นหนทางให้คนที่เต็มไปด้วยกิเลสตัณหาและชั่วร้าย ได้ถือเป็นสรณะ ฯ

๑๓๑.

◎ เวลาลูกคลื่นขึ้นไปถึงฝั่ง คนที่อยู่ในเรือย่อมไม่กลัว แต่คนที่อยู่บนบกตกใจมาก ฯ

เมื่องานเลี้ยงเกิดการทะเลาะวิวาทขึ้น คนที่ร่วมงานไม่เศร้าโศกเสียใจ แต่คนที่อยู่นอกงานรู้สึกไม่พอใจเอามากๆ ฯ

อารยชน เมื่อทำการใดๆ ย่อมตั้งสติไว้กับกิจการอื่นๆ ที่ห่างตัวออกไปด้วย ฯ

๑๓๒.

◎ ถ้าเธอเก็บออมไว้บ้างในชีวิตของเธอ นั่นจะช่วยให้เธอขึ้นสูง ฯ

ถ้าเธอระมัดระวังในความสัมพันธ์ทางสังคม เวลาเกิดโต้แย้งขึ้น นี่จะช่วยลดความตึงเครียดลง ฯ

ถ้าเธอถอนคำพูดเสียบ้างในการเจรจา ก็จะลดความผิดพลาดได้มาก ฯ

ถ้าเธอสังวรทางความคิดไว้ได้บ้าง นี่จะช่วยไม่ให้จิตใจศูนย์เสียไปเปล่า ฯ

ถ้าเธอเก็บความฉลาดเอาไว้บ้าง ก็จะเปิดโอกาสให้เธอเป็นที่ยอมรับ ฯ

ถ้าเธอไม่มุ่งที่จะลดละ แต่มุ่งที่การเพิ่ม เธอก็จะผูกมัดตัวเธอเอง ฯ

๑๓๓.

◎ การเอาชนะอุณหภูมิร้อนเย็น ง่ายกว่าการเอาชนะสัมพันธภาพทางสังคมที่ร้อนและเย็น ฯ

การเอาชนะสัมพันธภาพทางสังคมที่ร้อนเย็น ยังง่ายกว่าการขับความเย็นชาและความไม่รู้ร้อนรู้หนาว ฯ

เมื่อเอาความเย็นชาและความไม่รู้ร้อนรู้หนาวออกไปได้แล้ว ความบรรสานสอดคล้องและลมเย็นยามฤดูใบไม้ผลิ ก็ปรากฏทั่วไปทุกแห่งหน ฯ

๑๓๔.

◎ เวลาดื่มชา รสชาไม่สำคัญเท่ากับว่ากาต้องไม่แห้ง ฯ

เวลาดื่มสุรา ที่สำคัญ ไม่ขึ้นอยู่กับความเข้มข้นของสุรา หากขวดเหล้าต้องไม่ว่างเปล่า ฯ

ขิมโค้งได้ทรง แม้ไร้ซอประกอบ ขอเพียงบรรเลงอยู่เสมอ ก็ใช้ได้ ฯ

ขลุ่ยแม้มิได้ลองเสียง แต่ก็อาจเหมาะสม เป่าได้อย่างวิเศษ ถึงแม้มิอาจเลอเลิศกว่าจักรพรรดิซีฮวาง แต่ยังอาจเทียบเคียงได้กับท่านจีคังและท่านร่วนจี๋ ซึ่งอยู่ในหมู่มุนีทั้งเจ็ดนั้น ฯ

๑๓๕.

◎ พุทธศาสนาสอนให้เข้าใจในเรื่องของกาม ลัทธิขงจื๊อสอนให้รู้ถึงการดำรงตนในชีวิต ฯ

ทั้งสองนี้ช่วยค้ำจุนชีวิตในการข้ามโอฆะ ฯ

หนทางในโลกนั้นกว้างและท้าทายอะไรล่วงหน้าไม่ได้ ฯ

คนที่ติดยึดอยู่ในความเห็นแก่ตัว จะเกิดความคิดมากมายตามๆ กันมา ฯ

จงรู้จักเดินไปกับการเผชิญตามธรรมชาติ พร้อมกับสันติและความมั่นคง แล้วเธอก็จะได้รับความสันโดษในทุกๆ กรณี ฯ๗

บันทึกธรรม

บันทึกธรรม

บันทึกธรรม

บันทึกธรรม

สมาคมเผยแผ่คุณธรรม "เต็กก่า" จีจินเกาะ
เลขที่ 247/1 ซอยวัดทองนพคุณ (สมเด็จเจ้าพระยา 17) ถนนสมเด็จเจ้าพระยา
เขตคลองสาน กรุงเทพฯ 10600
โทรศัพท์ 0-2437-2196, 0-2863-3275 โทรสาร 0-2863-3276

หนึ่งร้อยปีหลังจากที่โคลัมบัสเดินทางรอบโลกและเช็คสเปียร์เขียนเรื่อง *พระเจ้าเฮนรี่ที่ ๖* เสร็จ นักปราชญ์ชาวจีน ผู้โดดเด่นมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักชื่อ หง จื้อเฉิน (Hong Zicheng) เกษียณจากงานราษฎร์งานหลวง และนั่งเขียนหนังสือ โดยการรวบรวมข้อมูลจากความคิดเกี่ยวกับสาระสำคัญของชีวิต ธรรมชาติของมนุษย์ สวรรค์และโลก แม้ว่าเขาเขียนหนังสือตำราอื่นๆ อีกหลายเล่ม มีเพียงเล่มนี้ที่ได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่องเป็นครั้งแรก ในประเทศจีน และต่อมาในญี่ปุ่น ซึ่งมีการพิมพ์ ๑๑ ครั้ง ใน ๒ ปี (ค.ศ.๑๙๒๖-๑๙๒๗) และเกาหลี เพราะว่าเป็นบทเขียนสั้นๆ มีอารมณ์ขัน ไหวพริบและเหนือกาลเวลา ความคิดไม่เคยล้าสมัย

ถ้อยคำจากรากผัก กระตุ้นเตือนและผสานทัศนะจากหลักของลัทธิเต๋า พุทธและขงจื้อ จึงรวบรวมข้อคิด ๓๖๐ ประการ ชี้นำเราเดินผ่านเส้นทางชีวิตที่ซับซ้อนและไร้สาระอย่างเป็นตัวของตัวเอง

ถ้อยคำจากรากผัก

ว.ศรีรัตน์ แปล